

การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ภาคประชาชนในพื้นที่ กรณี หนองเต่าโมเดล

โดย

พลตรี ชายแดน กฤษณสุวรรณ
ผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ ๗
กองทัพบก

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕-๒๕๖๖

หนังสือรับรอง

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ได้อนุมัติให้เอกสารวิจัยส่วนบุคคล เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่กรณี หนองเต่าโมเดล” ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา ของพลตรี ชายแดน กฤษณสุวรรณ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕ ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๖๕ - ๒๕๖๖

พลโท

(ชาติชาย ชัยเกษม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

บทคัดย่อ

เรื่อง การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชน
ในพื้นที่ กรณี หนองเต่าโมเดล

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย พลตรี ชายแดน กฤษณสุวรรณ **หลักสูตร** วปอ. รุ่นที่ ๖๕

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชน
ในพื้นที่ กรณี หนองเต่าโมเดล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วม รวมถึงปัญหา อุปสรรค
ในการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่บ้าน
หนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำเสนอเป็นรูปแบบในการป้องกัน
และแก้ไขปัญหายาเสพติดให้กับหน่วยงานราชการและภาคประชาชนสามารถนำไปใช้ในพื้นที่
รวมถึงประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นตามบริบทที่เหมาะสม

ผู้วิจัยได้ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยแบ่งกลุ่มประชากรในการศึกษา
เป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประชาชน คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว
จังหวัดเชียงใหม่ และ กลุ่มหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ในพื้นที่ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในด้านการ
ดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ด้านการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการวางแผนและ
แสดงความคิดเห็น รวมถึงด้านการประเมินผลอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง โดยปัญหาที่พบเกิด
จากความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรม และอุปสรรคจากภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร รวมถึงขาดความ
ตระหนักและการยอมรับสภาพปัญหาที่แท้จริง

แนวทางในการแก้ไขปัญหายาจึงต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชนบูรณาการ
ร่วมกับส่วนราชการ ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอกรอบแนวคิดการปิดล้อมทางยุทธศาสตร์พื้นที่บ้านหนองเต่า
ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ หรือ “หนองเต่าโมเดล” โดยอาศัยยุทธศาสตร์
การมีส่วนร่วมควบคู่หลักการปฏิบัติทางทหาร ซึ่งประกอบด้วย การปฏิบัติการด้านการข่าว
ด้านยุทธการ และด้านกิจการพลเรือน เพื่อบริหารจัดการการมีส่วนร่วมภาคประชาชน โดยมีหัวใจ
หลักคือ “ชุมชนร่วมคิด วางแผน แก้ปัญหาร่วมกัน” ดำเนินการตามยุทธศาสตร์พระราชฯ เข้าใจ
เข้าถึง พัฒนา และระเบิดจากข้างใน สร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนมีความพร้อมและมีส่วนร่วม
ในการดำเนินการตั้งแต่ต้น สร้างกระบวนการและศักยภาพการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน
ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกกระบวนการอย่างยั่งยืน

Abstract

Title Participation in the Prevention and Resolution of Drug Problems in the Community: A Case Study of Nongtao Model

Field Social – Psychology

Name Maj.Gen. Chaidan Grissanasuwarn **Course** NDC **Class** 65

This research explores community participation and challenges in preventing and addressing drug problems in the Nongtao community of Chiang Dao District, Chiang Mai Province. The study aims to present a model for prevention and resolution of drug problems applicable to both government agencies and the community.

The researcher examined the level of community participation by dividing the study population into two groups: the community residents residing in the Nongtao community and the relevant government agencies involved in preventing and addressing drug problems in the area. It was found that the level of community participation in terms of implementing activities was high, while awareness level was moderate. However, planning, expressing opinions, and evaluation were at a low to moderate level. The identified problems stemmed from the lack of continuity in carrying out activities and language barriers in communication, as well as the lack of awareness and acceptance of the actual problem situation.

To address these issues, collaborative efforts between the community and the government sector are crucial. The researcher proposed a strategic framework, known as the "Nongtao Model" which relies on a military-civilian cooperation strategy comprising intelligence, military operations, and civil affairs. The main objective is to manage community participation, emphasizing the principles of community engagement, collaborative problem-solving. This framework aims to strengthen community readiness and involvement in all stages of operation, establishing sustainable processes and enhancing the potential for community participation in preventing and addressing drug problems.

คำนำ

เอกสารวิจัยฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วม รวมถึงปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลบึงไค้ง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ เพื่อนำเสนอเป็นรูปแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้กับหน่วยงานราชการและภาคประชาชนสามารถนำไปใช้ในพื้นที่ รวมถึงประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นตามบริบทที่เหมาะสม

ผู้จัดทำวิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติงาน ทำให้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงานราชการและภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่

พลตรี

(ชายแดน กฤษณสุวรรณ)

นักศึกษาวិทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๕

ผู้วิจัย

กิตติกรรมประกาศ

เอกสารวิจัยฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยได้ก็ด้วยความเสียสละ ความอนุเคราะห์ ของอาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้ความรู้ ให้คำปรึกษา ให้แนวคิดและช่วยตรวจแก้ไขในส่วนที่บกพร่องต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสำเร็จเป็นรูปเล่ม และขอเสนอแนะจนสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณในความเอื้อเฟื้อของทีมงานนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ที่ได้ให้ความช่วยเหลือด้านเอกสารคำแนะนำ และวิธีการจัดทำเอกสารวิจัย จนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จเป็นอย่างดี

ท้ายที่สุดนี้ คุณความดีและกุศลที่ พึงบังเกิดมีจากเอกสารวิจัยเล่มนี้ เป็นผลมาจากความเมตตา กรุณา ของบิดา มารดา และครอบครัว ผู้คอยให้กำลังใจ และคณาจารย์ทุกท่าน ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ข้าพเจ้า จึงขอยกคุณความดีเหล่านั้นเป็นเครื่องบูชาพระคุณด้วยความเคารพและสักการะ

พลตรี

(ชายแดน กฤษณสุวรรณ)
นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ ๖๕
ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
Abstract	ข
คำนำ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ง
สารบัญ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญแผนภาพ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
ขอบเขตของการวิจัย	๓
วิธีดำเนินการวิจัย	๓
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๔
คำจำกัดความ	๔
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม	๖
แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด	๑๒
แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	๑๖
กฎหมายและนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	๒๐
แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชา	
เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน	๓๕
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๑
กรอบแนวคิดของการวิจัย	๔๔
สรุป	๔๕

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ การมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่	๔๖
ข้อมูลยาเสพติดในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	๔๖
ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	๔๘
ข้อมูลการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	๔๙
ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายา เสพติดในพื้นที่	๕๑
สรุป	๕๕
บทที่ ๔ กลไกและรูปแบบการทำงานเพื่อขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่	๕๖
การวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายา เสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	๕๖
การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของการมีส่วนร่วมในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	๖๐
แนวคิดในการกำหนดกลไกและรูปแบบการมีส่วนร่วมในการป้องกันและ แก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	๖๑
สรุป	๖๗
บทที่ ๕ สรุปและข้อเสนอแนะ	๖๘
สรุป	๖๘
ข้อเสนอแนะ	๗๑
บรรณานุกรม	๗๔
ประวัติย่อผู้วิจัย	๗๗

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๔ - ๑	ผลการสำรวจระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	๕๗
๔ - ๒	ผลการสำรวจระดับการมีส่วนร่วมในการรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	๕๗
๔ - ๓	ผลการสำรวจระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	๕๘
๔ - ๔	ผลการสำรวจระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	๕๙
๔ - ๕	ผลการสำรวจระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	๕๙

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒ - ๑	กรอบแนวคิดของการวิจัย	๔๔
๔ - ๑	หนองเต่าโมเดล	๖๒
๔ - ๒	แนวทางการดำเนินการสำหรับชุดปฏิบัติการ	๖๔

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ยาเสพติดนับว่าเป็นปัญหาหนึ่งที่มีความสำคัญมากในทุกภูมิภาคทั่วโลก จากรายงานของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime : UNODC) ประจำปี ค.ศ.๒๐๒๒ ระบุว่ายาเสพติดสังเคราะห์ที่เป็นอนุพันธ์ของแอมเฟตามีน และเมทแอมเฟตามีนเป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากแพร่ขยายไปในหลายภูมิภาคของโลก นอกจากนี้ ภายหลังจากการผ่อนคลายมาตรการควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) ทำให้การค้ายาเสพติดกลับมารุนแรง รวมถึงการลักลอบขนส่งยาเสพติดระหว่างประเทศก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกรูปแบบ

โดยในภูมิภาคเอเชีย พื้นที่สามเหลี่ยมทองคำนับว่าเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่ใหญ่ที่สุด ซึ่งมีการผลิตยาเสพติดหลายประเภทออกสู่ตลาด รวมถึงทิศทางการผลิตยาเสพติดสังเคราะห์ในกลุ่มเมทแอมเฟตามีนก็มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดที่ตรวจยึดได้ในประเทศไทย พบว่าสารตั้งต้นในการผลิตส่วนใหญ่มีการลักลอบลำเลียงมาจากฝั่งประเทศเพื่อนบ้านผ่านประเทศไทยในพื้นที่จังหวัดเลย เขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไปยังพื้นที่แหล่งผลิตในประเทศเพื่อนบ้าน เขตภาคตะวันตก อำเภอมะสอย จังหวัดตาก

สำหรับประเทศไทย ด้วยภูมิรัฐศาสตร์ทำให้มีสถานะเป็นตลาดหรือเป็นทางผ่านของยาเสพติดในระดับภูมิภาค ได้แก่ ยาบ้า ไอซ์ เฮโรอีน และ คีตามีน ถูกลักลอบนำเข้าประเทศเป็นจำนวนมากและเพิ่มขึ้นในทุกปี โดยพบมากที่สุดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบน มีรูปแบบการลักลอบนำเข้าหลากหลายวิธีแตกต่างกัน โดยมีปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม โอกาส และมาตรการสกัดกั้นปราบปรามของฝ่ายเจ้าหน้าที่ เป็นตัวกำหนดรูปแบบ วิธีการ และพื้นที่นำเข้า

จากปัญหาการลักลอบนำเข้ายาเสพติด อีกทั้งสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลต่อการค้ายาเสพติดที่เพิ่มระดับความรุนแรงต่อเนื่อง กลุ่มการค้าทุกระดับสามารถจัดหาเสพติดได้หลายชนิดและในปริมาณที่มาก โดยมีเครือข่ายสังคมออนไลน์กลายเป็นช่องทางสำคัญในการติดต่อซื้อขายยาเสพติด ทำให้การค้าและแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าปลีก เนื่องจากสามารถติดต่อโดยตรงกับนักค้ารายย่อย รวมถึงใช้บริการรับส่งพัสดุภัณฑ์ และขนส่งสินค้าที่มีผู้ให้บริการอยู่หลายราย ยากต่อการตรวจจับของเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ การซื้อขายยาเสพติด ผ่านช่องทางออนไลน์เพิ่มขึ้น โดยโพสต์อธิบายสรรพคุณ การตั้งราคาจำหน่ายในราคาต่ำ การแสดงวิธีใช้ยาเสพติด แบบผสมผสานโดยพบเด็กและเยาวชนเลียนแบบพฤติกรรมกรรมการเสพจากคลิป์วิดีโอออนไลน์ รวมถึงพบการลักลอบจำหน่ายกัญชาในรูปแบบสารสกัดที่ผิดกฎหมาย และพบเด็กเยาวชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับจนได้รับผลกระทบจากการใช้กัญชาอย่างรุนแรง ส่งผลกระทบ

ให้มีการใช้ยาเสพติดเกินขนาด ทำให้เกิดการคลุ้มคลั่ง ทำร้ายบุคคลในครอบครัว เผาบ้าน ทำลายทรัพย์สิน พวติดกรรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม หรือทำให้ผู้เสพเสียชีวิต

เพื่อเป็นการป้องกันการลักลอบนำเข้ายาเสพติดจากแหล่งผลิตในประเทศเพื่อนบ้าน ในปีที่ผ่านมารัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่สำคัญตามแนวชายแดน โดยแก้ไขที่ต้นตอสาเหตุ ของปัญหาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของ หมู่บ้าน/ชุมชน ด้วยการพัฒนาตามบริบท และสภาพปัญหาของพื้นที่ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านการสกัดกั้น ป้องกันการค้า และป้องกันการใช้ยาเสพติดในพื้นที่ โดยระดมความร่วมมือของทุกภาคส่วน บูรณาการงานแผนงาน และงบประมาณ เพื่อสร้างการรับรู้ สร้างแรงจูงใจให้แก่ฝ่ายปกครอง ผู้นำชุมชน ประชาชน สร้างการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และนำไปสู่การบูรณาการงานร่วมกัน เกิดการประชุม ประชาคม หาข้อตกลงร่วมกัน ในการแก้ไขปัญหายาในระดับพื้นที่ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ คือ การสกัดกั้นยาเสพติดจากภายนอกประเทศที่จะผ่านเข้าสู่ประเทศตามแนวชายแดน การจับกุมและทำลายโครงสร้างกลุ่มอำนาจ อิทธิพล และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในพื้นที่เป้าหมาย การป้องกันผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ในพื้นที่เป้าหมายไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด การนำผู้เสพ/ผู้ติด ในพื้นที่เป้าหมายเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา และการยกปัญหาโครงสร้างพื้นฐาน ในหมู่บ้าน/ชุมชน ได้แก่ ความยากจน การขาดการศึกษา และการสาธารณสุข มาแก้ไขด้วยแนวทางศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ แนวโน้มสถานการณ์ยาเสพติดปี ๒๕๖๖ พบว่า ปัญหายาเสพติดภายในประเทศ จะยังคงรุนแรง โดยเฉพาะปัญหาการลักลอบนำเข้า ภายหลังจากเปิดประเทศเข้าสู่ภาวะปกติ รวมทั้งการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ไม่ส่งผลกระทบต่อการผลิตยาเสพติดซึ่งมี ยาบ้า ไอซ์ เฮโรอีน เป็นยาเสพติดหลัก

บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับยาเสพติดทั้งผู้เสพ ผู้ค้ารายย่อย - รายกลาง และมีผู้รับจ้างลำเลียงยาเสพติดจากแนวชายแดนเข้ามาในแหล่งพักยารอบหมู่บ้านหรือพื้นที่ใกล้เคียง หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเชียงดาว ๔๕ กิโลเมตร และห่างจากเทศบาลตำบลปึงโค้ง ๓๗ กิโลเมตร รวมถึงเป็นอำเภอชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงอยู่ห่างไกลจากการเข้าถึงของอำนาจรัฐ ประกอบกับลักษณะทางภูมิประเทศที่มีภูเขาหินปูนสูงชันล้อมหมู่บ้าน ทำให้กลุ่มขบวนการลักลอบนำเข้ายาเสพติดใช้ประโยชน์จากลักษณะทางภูมิประเทศนี้ในการซุกซ่อนยาเสพติดเพื่อพักรอส่งให้กับกลุ่มลำเลียงเข้าสู่พื้นที่ภายในต่อไป

จากองค์ประกอบข้างต้นที่ทำให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นช่องทางหนึ่งในการนำเข้ายาเสพติด การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในพื้นที่จึงมีความสำคัญและจำเป็นในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในบริบทด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จึงเป็นที่มาของงานวิจัยฉบับนี้ ที่มุ่งจะศึกษาค้นหาแนวทางหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่ บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
๒. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค การมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
๓. เพื่อเสนอรูปแบบหนองเต่าโมเดลในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้กับหน่วยงานราชการและภาคประชาชน

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชน โดยใช้กรอบการปฏิบัติทางทหาร ได้แก่ งานด้านการข่าว งานยุทธการ และงานด้านกิจการพลเรือน เพื่อจัดทำเป็นต้นแบบและแนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

๒. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

- ๒.๑ ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- ๒.๒ ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านยาเสพติดในพื้นที่, ผู้บริหารสถานการณ์ยาเสพติดในระดับนโยบาย และผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์อำนวยการปฏิบัติการแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่ กรณี หนองเต่าโมเดล ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูล

- ๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินการโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่
- ๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา โดยเรียบเรียงข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ แล้วนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการศึกษา

๓. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอเป็นแนวคิดที่ได้จากการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

๒. ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

๓. ทำให้สามารถสร้างและจัดทำรูปแบบหนองเต่าโมเดล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงานราชการและภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่

คำจำกัดความ

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมระดับพื้นฐาน ไปจนถึงกิจกรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับรู้ การร่วมแสดงความคิดเห็น การนำนโยบายไปปฏิบัติ การร่วมวางแผน การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา การร่วมตัดสินใจ การประเมินผลความสำเร็จของโครงการ จนถึงการต่อยอดหรือก่อตั้งโครงการใหม่

การป้องกันปัญหาเสพติด หมายถึง การให้การศึกษา ข่าวสาร ความรู้ และข้อมูลในเรื่องคุณภาพชีวิตยาและยาเสพติด ตลอดจนการป้องกันตนเอง ครอบครัว และชุมชน ให้รอดพ้นจากยาเสพติดด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้ประชาชนไม่ใช้ยาเสพติด รวมทั้งการปรับปรุงสภาพแวดล้อมใกล้ตัวที่มีส่วนผลักดันให้ใช้ยาเสพติดควบคู่กันไปด้วย

การแก้ไขปัญหายาเสพติด	หมายถึง	การให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับโทษและพิษภัยของยาเสพติด ปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้มีส่วนผลักดันให้คนไปพึ่งพายาเสพติด รวมทั้งการดูแลเอาใจใส่ให้คำปรึกษา และให้โอกากับบุคคลที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้กลับมาอยู่ในสังคมตามปกติ
ประชาชน	หมายถึง	ประชาชนที่มีภูมิลำเนาและอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
การข่าว	หมายถึง	การดำเนินการทุกวิธีเพื่อให้ได้ข่าวที่ต้องการจากฝ่ายอื่นให้มากที่สุด
ข่าวกรอง	หมายถึง	ผลผลิตจากการรวบรวม การประเมินค่า การวิเคราะห์ การสนธิกรรมและการตีความข่าวสารทั้งหมดที่ได้มา ซึ่งมีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติในขณะนั้น หรือต่อการวางแผนในอนาคต
เครือข่ายประชาชน	หมายถึง	การเชื่อมโยงของกลุ่มคนที่สมัครใจที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือทำกิจกรรมร่วมกันโดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน
การปฏิบัติการจิตวิทยา	หมายถึง	การปฏิบัติกิจกรรมทั้งปวงในด้านการเมือง การทหาร การเศรษฐกิจ และสังคมที่กระทำต่อเป้าหมายต่างๆ ทั้งฝ่ายตรงข้าม ฝ่ายเป็นกลาง และฝ่ายเดียวกัน ทั้งในยามปกติและยามสงคราม เพื่อก่อให้เกิดผลเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดเห็น อารมณ์ ทัศนคติ และพฤติกรรมของเป้าหมาย ก่อให้เกิดอิทธิพลเหนือจิตใจกลุ่มที่เป็นเป้าหมายและมีพฤติกรรมตามที่ต้องการ
การประชาสัมพันธ์	หมายถึง	การสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างองค์กร กับประชาชนกลุ่มเป้าหมาย อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี และนำไปสู่การยอมรับ และสนับสนุนองค์กร
การบูรณาการร่วม	หมายถึง	การสร้างระบบการบริหารราชการให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ โดยมีภารกิจที่เชื่อมโยงเกี่ยวข้องกัน และมุ่งหมายให้การปฏิบัติการเกิดผลสำเร็จเพื่อประโยชน์สูงสุดของประเทศชาติ และประชาชน เป็นเป้าหมายที่สำคัญ

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชน ในพื้นที่ กรณี หนองเต่าโมเดล บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎี รวมถึงข้อมูลประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎี การมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด กฎหมายและนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน และข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมนับว่าเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อให้ดำเนินกิจกรรมได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

๑. ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดโอกาสให้กับประชาชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสังคม ได้เข้ามามีบทบาทร่วมกับภาคราชการ ในการเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับปฏิบัติงาน รวมถึงมีส่วนร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ โดยในระดับชาติและระดับสากล มีผู้ให้คำนิยามไว้ดังนี้

๑.๑ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมสมทบทรัพยากร และร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นการช่วยพัฒนาศักยภาพของประชาชนเกิดความพึงพอใจจนบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงแค่การเข้าไปเป็นคณะกรรมการต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังรวมถึงกิจการที่ประชาชน หรือชุมชนสามารถดำเนินการเอง โดยรัฐบาลเป็นผู้กำกับ และสนับสนุน

๑.๒ องค์การสหประชาชาติ ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการ ในการพัฒนา โดยมีการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้น และมีพลังของประชาชนในด้านต่าง ๆ เข้ามา มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม รวมถึงในการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น ทั้งในการปฏิบัติตามแผนหรือโครงการต่าง ๆ โดยความสมัครใจ

สรุป ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลและประชาชน มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มเพื่อตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ร่วมดำเนินงาน ร่วมสมทบทรัพยากร และร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็น กระบวนการในการพัฒนา โดยมีการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้น

๒. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๒.๑ ขั้นตอนการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนา ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอน ดังนี้

๒.๑.๑ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในแต่ละพื้นที่ กล่าวคือ ถ้าหากประชาชนในพื้นที่ยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและไม่เข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในพื้นที่ของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของพื้นที่ย่อมไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนจะไม่เข้าใจและมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

๒.๑.๒ การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เนื่องจากการวางแผนในการดำเนินงานนั้น เป็นขั้นตอนที่จะช่วยให้ประชาชนรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยที่เกี่ยวข้องในรูปแบบข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน

๒.๑.๓ การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจน แต่ก็มีความสามารถที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ ดังนั้น การร่วมลงทุนและปฏิบัติงาน จะทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

๒.๑.๔ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงานและประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่แล้ว ประชาชนนั้นย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่นำไปจะได้รับผลดี หรือได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไปจึงอาจจะประสบความสำเร็จต่ำกว่า

๒.๒ ระดับการมีส่วนร่วม ระดับในการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถระบุได้ ๕ ระดับ ดังนี้

ระดับที่ ๑ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ เป็นระดับที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นน้อยสุด ทั้งนี้ เป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานของภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ถูกต้อง ทันสมัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้

ระดับที่ ๒ การเปิดให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงาน การปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐอย่างอิสระและเป็นระบบ โดยหน่วยงานภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็น ปรีกษาหารือ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ และนำข้อเสนอความคิดเห็นประเด็นที่ประชาชนเป็นห่วงไปเป็นแนวทางการปรับปรุงนโยบาย การตัดสินใจและพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานในหน่วยงาน

ระดับที่ ๓ เป็นระดับที่หน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการกำหนดนโยบาย การวางแผนงานโครงการ รวมถึงวิธีการในการทำงาน โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่จัดระบบอำนวยความสะดวก ยอมรับการเสนอแนะ และการตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชน โดยมักดำเนินการในรูปแบบกรรมการที่มีตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วม

ระดับที่ ๔ การที่หน่วยงานภาครัฐเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มีบทบาทเป็นหุ้นส่วนหรือภาคีในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ

ระดับที่ ๕ การเสริมอำนาจประชาชน เป็นระดับที่เปิดโอกาสให้ประชาชน มีบทบาทเต็มในการตัดสินใจ การบริหารงาน และการดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อเข้ามาทดแทน การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับสูงสุดนี้เน้น ให้ประชาชนเป็นเจ้าของดำเนินการภารกิจและภาครัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้น

๒.๓ แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วม หลักการการมีส่วนร่วม สามารถระบุได้ ดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดยยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงานหรือบุคคล

๒.๓.๒ หลักการจัดความขัดแย้ง ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และ ความคิด มักจะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและ ล้มเหลวได้

๒.๓.๓ หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความขยันความอดทน การให้ความร่วมมือ การมีความซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เนื่องจากอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนนโยบาย และเป้าหมายการดำเนินงาน ซึ่งอาจก่อให้เกิดขวัญ และกำลังใจในการปฏิบัติงาน

๒.๓.๔ การให้การศึกษอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ มีความคิดของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษอบรมโดยเปิด โอกาสให้ประชาชนได้ทดลองคิด ปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้ ทำให้รู้จัก วิเคราะห์เห็นคุณค่าของงาน และนำไปสู่การเข้าร่วมในการพัฒนาต่อไปได้

๒.๓.๕ หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำมาใช้ในการแสวงหาความร่วมมือ ในการพัฒนาได้ดี

๒.๓.๖ หลักการสร้างพลังชุมชน โดยการรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิด พลังในการทำงานและทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ

๒.๔ ยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน สำนักมาตรฐาน การศึกษา, สำนักงานสภาพัฒนาการศึกษาระดับสูง, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย ได้กล่าวถึงยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ๒ ประการดังนี้

๒.๔.๑ การจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ประกอบด้วย

๒.๔.๑.๑ การจัดเวทีวิเคราะห์สถานการณ์ของหมู่บ้านเพื่อทำ ความเข้าใจและเรียนรู้ร่วมกันในหัวข้อต่าง ๆ

๒.๔.๑.๒ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือการจัดการทัศน ศึกษาระหว่างกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ภายในพื้นที่หรือระหว่างพื้นที่

๒.๔.๑.๓ การอบรมเพื่อพัฒนาทักษะเฉพาะด้าน

๒.๔.๑.๔ การลงมือปฏิบัติจริง

๒.๔.๑.๕ การถ่ายทอดประสบการณ์ รวมถึงการสรุปบทเรียนที่จะ นำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการทำงานที่เหมาะสมในอนาคต

๒.๔.๒ การพัฒนาผู้นำเครือข่าย เพื่อให้ผู้นำเกิดความมั่นใจในความสามารถที่มี และช่วยให้สามารถริเริ่มกิจกรรมในการแก้ไขปัญหา หรือกิจกรรมในการพัฒนาได้ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่

๒.๔.๒.๑ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้นำทั้งภายในและภายนอกพื้นที่

๒.๔.๒.๒ การสนับสนุนการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการสนับสนุนข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

๒.๔.๒.๓ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการดำเนินงานร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้เกิดกระบวนการจัดการและจัดองค์กรร่วมกัน

๒.๕ กรรมวิธีในการมีส่วนร่วม กรรมวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถทำได้หลายวิธี ดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ การเข้าร่วมประชุมอภิปราย เป็นการเข้าร่วมอภิปรายหรือเนื้อหาสาระของแผนงานหรือโครงการพัฒนา เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

๒.๕.๒ การถกเถียง เป็นการแสดงความคิดเห็นโต้แย้งตามวิถีทางประชาธิปไตย เพื่อให้ทราบถึงผลดีผลเสียในกรณีต่าง ๆ โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ที่มีผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบต่อความเป็นอยู่โดยตรง

๒.๕.๓ การให้คำปรึกษาแนะนำ ประชาชนต้องร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการ บริหารโครงการเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนที่ได้รับผลกระทบเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้และร่วมในการตัดสินใจรวมถึงการวางแผนด้วย

๒.๕.๔ การสำรวจ เป็นวิธีการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

๒.๕.๕ การประสานงานร่วม เป็นกรรมวิธีที่ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือก ตัวแทนของกลุ่มเข้าไปเป็นแกนนำในการจัดการหรือการบริหาร

๒.๕.๖ การจัดทัศนศึกษา เป็นการให้ประชาชนได้เข้าร่วมตรวจสอบข้อเท็จจริงในจุดดำเนินการ ก่อนที่จะให้มีการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

๒.๕.๗ การสัมภาษณ์หรือพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการกับผู้นำรวมทั้งประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เพื่อหาข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและความต้องการที่แท้จริงในพื้นที่

๒.๕.๘ การไต่สวนสาธารณะ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่อนโยบาย กฎ ระเบียบ ในประเด็นต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม

๒.๕.๙ การสาธิต เป็นการใช้เทคนิคในการสื่อสารทุกรูปแบบ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับทราบอย่างทั่วถึงและชัดเจน อันจะเป็นแรงจูงใจให้เข้ามามีส่วนร่วม

๒.๕.๑๐ การรายงานผล เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ทบทวนและสะท้อนผลการตัดสินใจต่อโครงการอีกครั้งหนึ่ง หากมีการเปลี่ยนแปลงจะได้แก้ไขได้ทันที่

๒.๖ ปัญหาและอุปสรรคของการมีส่วนร่วม สามารถจำแนกได้ ๖ ประการ คือ

๒.๖.๑ ปัญหาและอุปสรรคจากฝ่ายที่ควรจะให้เข้าร่วม คือ ส่วนราชการหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ดำเนินการเพียงลำพังโดยไม่ยอมหรือไม่เต็มใจให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมด้วย ซึ่งอาจเกิดจาก

๒.๖.๑.๑ ไม่เคยชิน เพราะทำให้ขาดความสะดวก ขาดความเป็นส่วนตัวการใช้ภาษาพูดเป็นแบบวิชาการ

๒.๖.๑.๒ ทำให้ฝ่ายอื่น ๆ เห็นพฤติกรรมการทำงานของตน หรือทำให้ต้องมีความโปร่งใสมากขึ้น จะทุจริตหาผลประโยชน์ได้ยากขึ้น

๒.๖.๑.๓ ไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องให้ฝ่ายอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

๒.๖.๑.๔ คิดว่าฝ่ายอื่น ๆ ไม่มีความรู้ที่เหมาะสมเพียงพอ

๒.๖.๑.๕ คิดว่าฝ่ายอื่น ๆ ด้อยกว่าฝ่ายตน จึงไม่ควรจะร่วมงานด้วย

๒.๖.๑.๖ การยึดถือระบบอุปถัมภ์ โดยข้าราชการยึดถือการสั่งการลงมาจากหน่วยเหนือตามลำดับชั้น คำนึงถึงพวกพ้องเป็นหลัก ผิดผ่อนการนัดหมายชาวบ้านในการเข้ามามีส่วนร่วม หรือผัดผ่อนชาวบ้าน แต่คอยบริการเจ้าหน้าที่ที่ได้นัดหมายไว้ก่อน

๒.๖.๑.๗ มองเห็นว่าฝ่ายอื่น (ประชาชนในพื้นที่) ไม่มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วม หรือบางสังคมใช้วิธีบังคับเกณฑ์แรงงานมาร่วมเป็นผลให้ประชาชนในพื้นที่ไม่เกิดความรัก ความหวงแหนในสิ่งที่มาร่วมทำนั้น

๒.๖.๑.๘ พิจารณามีตัวแทนของผู้ที่มาร่วมมักเป็นบุคคลที่ไม่ใช่ตัวแทนทั้งหมด โดยมักร่วมกับบุคคลฐานะดีเท่านั้น โดยมิได้คำนึงถึงตัวแทนของทุกกลุ่ม

๒.๖.๒ ปัญหาและอุปสรรคจากฝ่ายที่ควรจะให้เข้าร่วม เนื่องจาก

๒.๖.๒.๑ ไม่ทราบเรื่องการให้เข้าไปมีส่วนร่วมด้วย หรือไม่ทราบว่ามีกิจกรรมนั้น

๒.๖.๒.๒ กลัวว่าเข้าไปมีส่วนร่วมแล้วจะเสียเวลา หรือเกิดความขัดแย้งหรือเสียประโยชน์

๒.๖.๒.๓ ไม่ทราบว่า จะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างไร เนื่องจากไม่เคยมีการเปิดโอกาสให้พูดคุยอย่างเสมอภาคมาก่อน

๒.๖.๒.๔ กลัวว่ามีความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ความแตกต่างทางฐานะ การแต่งกาย การแสดงท่าทาง หรือเป็นคนละกลุ่ม ทำให้การมีส่วนร่วมเป็นไปได้ยากมากขึ้น

๒.๖.๒.๕ เชื่อว่าการมีส่วนร่วมไม่จำเป็นสำหรับตน เพราะคิดว่ามีผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว

๒.๖.๒.๖ เข้าไปมีส่วนร่วมแล้วไม่ได้รับการยอมรับ

๒.๖.๒.๗ มีอคติเป็นส่วนตัว อาจไม่มั่นใจในความสามารถของตนหรือมีบทเรียนที่ไม่ดีในอดีต เช่น เคยได้รับการดูถูกเหยียดหยัน หรือเข้าร่วมแล้วเสียเวลาไม่ได้ประโยชน์

๒.๖.๒.๘ รู้สึกว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ทำตามสัญญาหรือไม่ได้ความเป็นธรรม เช่น เมื่อร่วมประชุมก็รับปากจะทำแล้วไม่ทำหรือทำแต่ล่าช้าจนเกิดผลเสียไปแล้ว หรือมักล่าเอียงช่วยพวกตัวเองแต่ไม่ช่วยประชาชนที่ยากจน

๒.๖.๒.๙ การมีส่วนร่วมเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียมกัน ทำให้ผู้เข้าร่วมไม่พอใจในบทบาทที่เข้าไปร่วมซึ่งอาจเป็นเพียงเพื่อให้ครบองค์ประกอบ หรือเพียงแต่จะนำไปรายงานในการมีส่วนร่วมเท่านั้น

๒.๖.๒.๑๐ อยากเข้าไปมีส่วนร่วม แต่ด้วยแรงเสียดทานจากสังคมรอบข้างจึงไม่อาจเข้าร่วมได้

๒.๖.๒.๑๑ เข้าไปร่วมด้วยแล้วแต่ยึดเอาประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม หรือมีประชาชนบางกลุ่มที่ไม่คำนึงว่าส่วนรวมจะเสียประโยชน์อะไร ขอเพียงให้ตนได้ประโยชน์เท่านั้น

๒.๖.๓ ปัญหาและอุปสรรคจากทั้ง ๒ ฝ่าย เนื่องจาก

๒.๖.๓.๑ ต่างฝ่ายต่างไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องให้ฝ่ายอื่นมีส่วนร่วม

๒.๖.๓.๒ การไม่ชอบรวมกลุ่มหรือไม่ชอบทำงานเป็นทีม ทั้งฝ่ายได้และฝ่ายเสียประโยชน์

๒.๖.๓.๓ ประชาชนบางคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และขณะเดียวกันผู้นำหมู่บ้านไม่ได้รับความเชื่อถือ และศรัทธาจากประชาชนในพื้นที่เท่าที่ควร

๒.๖.๓.๔ ปัญหาจากการเอาเปรียบกันของแต่ละฝ่าย เช่น การปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นของฝ่ายตรงข้าม

๒.๖.๔ ปัญหาและอุปสรรคจากหลักการที่ยึดถือต่างกัน กล่าวคือ

๒.๖.๔.๑ ความขัดแย้งและการไม่ร่วมมือกัน มีรากฐานมาจากแนวคิดและทิศทางการพัฒนาที่ต่างกัน

๒.๖.๔.๒ การมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริงนั้น ต้องมาจากพื้นฐานความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่เท่าเทียมกัน

๒.๖.๔.๓ การบริหารงานแบบรวมศูนย์อำนาจจะไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมเพราะการจะให้ผู้อื่นมาร่วมกิจกรรม หรือร่วมความคิดด้วยต้องกระจายอำนาจเพื่อสนองความต้องการที่หลากหลายจากบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ให้มากที่สุด

๒.๖.๔.๔ มีการคอร์ปชั่นเกิดขึ้น ทำให้ฝ่ายที่ได้ประโยชน์พยายามปกป้องประโยชน์นั้น ๆ โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลที่ควรจะเป็น

๒.๖.๕ ปัญหาและอุปสรรคจากการสื่อสาร เนื่องจาก

๒.๖.๕.๑ การมีส่วนร่วมจะเริ่มขึ้นเมื่อประชาชนได้รับข่าวสาร เข้าไปเป็นที่ปรึกษาและเป็นตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมตัดสินใจ

๒.๖.๕.๒ การมีส่วนร่วมจะเพิ่มไปยังบุคคลกลุ่มต่าง ๆ มากขึ้น เมื่อต่างฝ่ายต่างมีข้อมูลในเรื่องนั้น ๆ โกล้เคียงกัน

๒.๖.๕.๓ ขาดข้อมูลพื้นฐานอย่างเพียงพอ จึงควรจำแนกประชาชนในพื้นที่ออกเป็นกลุ่มผู้สนใจในแต่ละเรื่องให้ชัดเจน

๒.๖.๕.๔ การขาดข้อมูลอย่างเพียงพออาจทำให้การแสดงความคิดเห็น
เป็นไปโดยการใช้อารมณ์

๒.๖.๖ ปัญหาและอุปสรรคจากการใช้วิธีการไม่เหมาะสม ได้แก่

๒.๖.๖.๑ การริเริ่มโครงการต้องเริ่มที่ตัวปัญหา แล้วให้ประชาชน
เข้ามามีส่วนร่วมกับปัญหานั้น โดยร่วมอภิปราย แล้วกำหนดวิธีแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

๒.๖.๖.๒ การแสดงความคิดเห็นไม่ควรเป็นการพูดในที่ประชุมเพียง
อย่างเดียว เพราะอาจมีผลกระทบต่อผู้ให้ความเห็นหรือครอบครัว รวมถึงอาชีพของบุคคลนั้น ๆ ได้

๒.๖.๖.๓ ควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นกรรมการในหน่วยงาน
ของรัฐให้มากขึ้น เช่น สถานีตำรวจ โรงเรียน กรรมการการเลือกตั้ง โรงพยาบาลของราชการ เป็นต้น

๒.๖.๖.๔ การมีส่วนร่วมต้องให้เป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แสดง
ความคิดเห็นได้โดยเท่าเทียม และอยู่บนพื้นฐานที่เคารพซึ่งกันและกัน

๒.๖.๖.๕ ไม่ระบุให้ชัดเจนว่าจะให้ฝ่ายใดมีส่วนร่วมแค่ไหนเพียงใด
และอย่างไร ให้เหมาะสมกับแต่ละโครงการ

๒.๖.๖.๖ ให้โอกาสเข้าร่วมในสถานที่และเวลาที่ ไม่เหมาะสม ทำให้
ประชาชนที่ไม่สะดวกแก่การเข้าร่วมได้จึงไม่เข้ามามีส่วนร่วม

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่าการศึกษาระดับ
ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ควรครอบคลุมขั้นตอน
ต่าง ๆ ดังนี้

๑. การมีส่วนร่วมในการรับรู้
๒. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
๓. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
๔. การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา
๕. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ

แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด

๑. ความหมายของยาเสพติด ยาเสพติดตามความหมายของพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ.๒๕๒๒ ซึ่งปรากฏในมาตรา ๕ กำหนดไว้ดังนี้ ยาเสพติด (Narcotic Drugs) หมายความว่า สารเคมีหรือวัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกาย ไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือประการใด ๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น

- ๑.๑ ต้องการขนาดการเสพเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ
- ๑.๒ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยา
- ๑.๓ มีความต้องการเสพทั้งร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงตลอดเวลา
- ๑.๔ สุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้ให้คำนิยามว่า สิ่งเสพติด หมายถึง สารเคมีหรือสารใดก็ตาม ซึ่งเมื่อบุคคลเสพหรือรับเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าโดยการฉีด การสูบ การกิน การดม หรือวิธีอื่น ติดต่อกันเป็นเวลานานหรือช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วจะก่อให้เกิด เป็นพิษเรื้อรัง ซึ่งจะทำให้เกิดความเสื่อมโทรมแก่บุคคลผู้เสพ และแก่สังคมด้วย

สรุป ความหมายของยาเสพติด หมายถึง สารใดก็ตามที่เมื่อรับเข้าสู่ร่างกายโดยการ กิน ฉีด สูบ ดม หรือวิธีใดก็ตามเป็นระยะเวลาานาน จะทำให้ส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ ของผู้เสพยาสารนั้น

๒. แนวคิดเกี่ยวกับยาเสพติด

๒.๑ ประเภทของยาเสพติด ในปัจจุบันยาเสพติดมีมากกว่าร้อยชนิด โดยสามารถ แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ตามการออกฤทธิ์ และยังแบ่งได้ตามแหล่งที่มา ตามกฎหมาย รวมถึง แบ่งตามองค์การอนามัยโลก โดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้แบ่ง ประเภทของยาเสพติด ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ แบ่งตามการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง สามารถแบ่ง ยาเสพติดออกเป็น ๔ ประเภท ได้แก่

๒.๑.๑.๑ ประเภทกดประสาท เช่น กลุ่มฝิ่น ยาระงับประสาท และ ยานอนหลับ สารระเหย กาว เครื่องดื่มมีนเมา

๒.๑.๑.๒ ประเภทกระตุ้นประสาท เช่น แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน อีเฟดรีน กระท่อม โคคาอิน (โคเคน) กาแฟ ฯลฯ

๒.๑.๑.๓ ประเภทหลอนประสาท เช่น แอลเอสดี ดีเอ็มที เห็ดขี้ควาย ฯลฯ

๒.๑.๑.๔ ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน อาจกด กระตุ้น หรือหลอน ประสาทผสมรวมกัน เช่น กัญชา ฯลฯ

๒.๑.๒ แบ่งตามแหล่งที่มา

๒.๑.๒.๑ ประเภทที่ได้จากธรรมชาติ เช่น มอร์ฟิน กระท่อม กัญชา เป็นต้น

๒.๑.๒.๒ ประเภทที่ได้จากการสังเคราะห์ เช่น เฮโรอีน เฮโรอีน เฮโรอีน บิตาล แอมเฟตามีน เป็นต้น

๒.๑.๓ แบ่งตามกฎหมาย แบ่งได้ ๒ ประเภทคือ

๒.๑.๓.๑ ประเภทถูกกฎหมาย เช่น ยาแก้ไอ น้ำดำ บุหรี่ เหล้า กาแฟ

๒.๑.๓.๒ ประเภทผิดกฎหมาย ยาเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติ ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๖๔ จัดแบ่งออกเป็น ๕ ประเภท คือ

ประเภท ๑ ยาเสพติดให้โทษชนิดร้ายแรง เช่น เฮโรอีน (Heroin)

ประเภท ๒ ยาเสพติดให้โทษทั่วไป เช่น มอร์ฟิน (Morphine) โคคาอิน (Cocaine) โคเดอีน (Codeine) หรือฝิ่นยา (Medicinal Opium)

ประเภท ๓ ยาเสพติดให้โทษที่มีลักษณะเป็นตำรับยา และมียาเสพติดให้โทษในประเภท ๒ ผสมอยู่ด้วย ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขโดยการเสนอแนะของคณะกรรมการควบคุมยาเสพติดประกาศกำหนด

ประเภท ๔ สารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษ ในประเภท ๑ หรือประเภท ๒ เช่น อาเซติก แอนไฮไดรด์ (Acetic Anhydride)

ประเภท ๕ ยาเสพติดให้โทษที่มีได้เข้าอยู่ในประเภท ๑ ถึงประเภท ๔ เช่น พืชฝิ่น

๒.๑.๔ แบ่งตามองค์การอนามัยโลก แบ่งออกเป็น ๙ ประเภท คือ

๒.๑.๔.๑ ประเภทฝิ่น หรือมอร์ฟิน รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์คล้ายมอร์ฟิน เช่น ฝิ่น เฮโรอีน

๒.๑.๔.๒ ประเภทบาร์บิทูเรต รวมทั้งยาที่มีฤทธิ์ทำนองเดียวกัน เช่น เซโคบาร์บิทัล อะโมบาร์บิทัล พาราโลดีไฮด์ คลอไดอาซีพอกไซด์

๒.๑.๔.๓ ประเภทแอลกอฮอล์ ได้แก่ เหล้า เบียร์

๒.๑.๔.๔ ประเภทแอมเฟตามีน เช่น แอมเฟตามีน เดกซ์แอมเฟตามีน

๒.๑.๔.๕ ประเภทโคเคน เช่น โคเคน โบโคคา

๒.๑.๔.๖ ประเภทกัญชา เช่น ใบกัญชา ยางกัญชา

๒.๑.๔.๗ ประเภทคัท เช่น ใบคัท ใบกระท่อม

๒.๑.๔.๘ ประเภทหลอนประสาท เช่น แอลเอสดี ดีเอ็มที เมสคาลีน เมล็ดมอร์นิง โกลลี ต้นลำโพง เห็ดเมาบางชนิด

๒.๑.๔.๙ ประเภทอื่น ๆ เป็นพวกที่ไม่สามารถเข้าประเภทใด ๆ ได้ เช่น ทินเนอร์ น้ำมันเบนซิน น้ำยาล้างเล็บ ยาแก้ปวด บุหรี่

๒.๒ โทษพิษภัยของยาเสพติด คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในสถานศึกษา กรมสามัญศึกษา กล่าวถึงโทษและพิษภัยอันเกิดจากการใช้ยาเสพติด นอกจากจะมีผลกระทบโดยตรง ที่ก่อให้เกิดโทษอันตรายต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพเองแล้ว ยังก่อให้เกิดผลกระทบทางอ้อมต่อระบบครอบครัวระบบสังคมและประเทศชาติได้ ดังนี้

๒.๒.๑ โทษพิษภัยต่อผู้เสพ ฤทธิ์ของยาเสพติดจะมีผลต่อระบบประสาท และอวัยวะต่าง ๆ ของผู้เสพทำให้สุขภาพร่างกายทรุดโทรม เช่น มีรูปร่างผอม ซูบ ซีด ผิวคล้ำ ไม่มีแรงอ่อนเพลียง่าย สมองเสื่อม ความคิดความจำสับสน และเป็นโรคติดเชื้ออื่น ๆ ได้ง่าย เช่น โรคตับอักเสบ ไตอักเสบ โรคระบบทางเดินหายใจ โรคหัวใจ โรคมะเร็งปอด ภูมิต้านทานในร่างกาย จะลดลง มีสภาวะทางจิตใจไม่ปกติ สมรรถภาพทางจิตใจเสื่อม อารมณ์แปรปรวนง่าย ซึมเศร้า วิตกกังวลความรู้สึกฟุ้งซ่าน ซึ่งจากผลร้ายที่เกิดขึ้นดังกล่าว จะผลักดันให้ผู้เสพยาเสพติดกลายเป็น บุคคลที่ไร้สมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจในการดำเนินชีวิตในสังคม ขาดความเชื่อมั่นไม่สนใจตนเอง ไม่สนใจการเรียนการทำงานและอาจประสบอุบัติเหตุได้ อันเนื่องมาจากฤทธิ์ของยาเสพติด ที่มีผลต่อระบบประสาทและสมอง

๒.๒.๒ โทษพิษภัยต่อสังคมและเศรษฐกิจ ผู้ที่เสพยาเสพติดจะมีพฤติกรรมที่นำไปสู่ปัญหาสังคมส่วนรวมได้ เช่น ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม ปัญหาอุบัติเหตุ และปัญหาโรคติดต่อ เป็นต้น เป็นการสูญเสียทรัพยากรบุคคลอันมีค่า และเสียงบประมาณของประเทศส่วนรวมอย่างไร้ประโยชน์ที่จะต้องจัดสรรค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับบุคลากร เจ้าหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

๒.๒.๓ โทษพิษภัยต่อประเทศชาติ ผู้ที่เสพยาเสพติดและตกเป็นทาสของยาเสพติด เป็นผู้ที่บ่อนทำลายเศรษฐกิจ ความมั่นคงและความสงบสุขของประเทศชาติ เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ทำให้รัฐบาลต้องสูญเสียกำลังคน และงบประมาณแผ่นดินเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้จ่ายในการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ยาเสพติดทุกชนิดเมื่อผู้เสพได้เสพเข้าไปแล้ว จะส่งผลโดยตรงต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพ และส่งผลกระทบต่อครอบครัว ประเทศชาติ ทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจอีกด้วย

๒.๓ สาเหตุของการติดยาเสพติด ประกอบด้วยสาเหตุ ๓ ประการคือ ตัวบุคคล ตัวยา และสิ่งแวดล้อม

๒.๓.๑ สาเหตุจากตัวบุคคลที่ทำให้มีการติดยาเสพติด ได้แก่

๒.๓.๑.๑ ด้านบุคลิกภาพ พวกที่ติดยาเสพติดมักมีพื้นฐานเป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพผิดปกติ อ่อนแอ ต้องพึ่งผู้อื่นอยู่ตลอดเวลา หรือมีบุคลิกภาพที่เป็ยงเบน ก้าวร้าว ต่อต้านสังคม

๒.๓.๑.๒ ด้านจิตใจ เคยเป็นโรคจิตประสาทมาก่อน หรือใช้ยาก่อมประสาทเป็นประจำ

๒.๓.๑.๓ ด้านร่างกาย ใช้เพื่อเป็นยาบรรเทาปวดหรือเพื่อให้สบายขึ้น

๒.๓.๒ สาเหตุจากตัวยาที่ทำให้ติดยาเสพติด ได้แก่

๒.๓.๒.๑ เกิดจากฤทธิ์ของตัวยาเสพติดซึ่งออกฤทธิ์ระงับความเจ็บปวด ขณะเดียวกันก็ทำให้จิตใจอารมณ์แจ่มใส เคลิบเคลิ้ม หลุดพ้นจากโลกแห่งความเป็นจริงที่เป็นทุกข์ออกไปสู่โลกแห่งความฝัน ซึ่งเป็นสุขในระหว่างการออกฤทธิ์ของยาเสพติด ผู้ที่มีความทุกข์ในใจเป็นประจำต้องการหนีจากภาวะความเป็นจริง และหาทางออกโดยการใช้อยาเสพติดทำให้ติดยาได้

๒.๓.๒.๒ เกิดจากฤทธิ์ของยาเสพติดเอง เมื่อใช้บ่อยครั้งจะเกิดการติดยาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เมื่อหยุดยาจะเกิดอาการขาดยาทำให้ต้องกลับไปใช้ยาเสพติดอีก

๒.๓.๓ สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมและสังคมที่ทำให้ติดยาเสพติด ได้แก่ อยู่ใกล้ชิดกับยาเสพติด ใกล้ชิดกับผู้ที่ติดยาเสพติด อยู่ในสังคมที่มีการขายยาเสพติดแพร่หลายในแหล่งชุมชนแออัด ซึ่งมีการแพร่ระบาดของยาเสพติด หาซื้อง่าย ทำให้วัยรุ่นซึ่งอยู่ในวัยอยากรู้อยากเห็นอยากลองในสิ่งที่ตนไม่เคยมาก่อน ถูกแนะนำชักชวนให้ลองใช้ บางครั้งมีความเชื่อผิด ๆ เชื่อว่ายาจะมีฤทธิ์ทำให้ขยันสามารถทำงานได้มากขึ้น และเด็กที่มีปัญหาทางครอบครัวขาดความรักความอบอุ่น ขาดการดูแลเอาใจใส่ ก็จะเป็นสาเหตุทำให้ติดยาเสพติดได้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ผู้ที่ติดยาเสพติดนั้นมีสาเหตุมาจากหลายประการโดยเริ่มจากตัวบุคคลที่ติดยาเสพติดอาจมีบุคลิกภาพที่อ่อนแอ ไม่เป็นตัวของตัวเอง ต้องพึ่งพาผู้อื่น จึงตกเป็นเหยื่อของสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยสารเสพติด นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นหลายประการที่อาจเป็นสาเหตุนำไปสู่การติดยาเสพติด ทั้งทางด้านครอบครัว หรือสภาพแวดล้อมที่ใช้ชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อบุคคลในสังคมทุกระดับ การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งติดยาเสพติดหรือลักลอบค้ายาเสพติดทำให้ผู้คนในชุมชนหรือในสังคมต้องระมัดระวังอันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองหรือคนในครอบครัว ทั้งในรูปแบบของการถูกชักชวนให้เป็นทาสของยาเสพติดและอาจไม่ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงเป็นเรื่องที่ต้องมองในมิติทางสังคมวิทยา ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับชุมชนหรือสังคม ทั้งนี้เพราะปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่ผู้เสียหายโดยตรงมิได้ร้องทุกข์แจ้งความเพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย ซึ่งเป็นเรื่องที่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองผู้มีหน้าที่ต้องกระทำการปราบปรามจับกุมผู้กระทำความผิดกฎหมายมาลงโทษ

๑. ความหมายของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

วิสันต์ มาศรี ได้ให้ความหมายของการป้องกันยาเสพติด หมายถึง การให้การศึกษา ข่าวสาร ความรู้ และข้อมูลในเรื่องคุณภาพชีวิตยาและยาเสพติด ตลอดจนการป้องกันตนเอง ครอบครัว และชุมชน ให้รอดพ้นจากยาเสพติดด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้ประชาชนไม่ใช้ยาเสพติด

สุขฤดี รัชศฤงคารสกุล กล่าวว่า การป้องกันยาเสพติด หมายถึง การปฏิบัติตนที่แสดงเจตนาเพื่อป้องกันมิให้เกิดหรือมีการกระทำที่เสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด โดยไม่ทดลองเสพยาเสพติด เลือคบเพื่อน หลีกเสี่ยงการเสพยาเสพติด การปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน การปฏิบัติตามคำเตือนหรือคำแนะนำ การไม่คบเพื่อนที่ใช้สิ่งเสพติด

เสกสรร สงวนนาม กล่าวว่า การป้องกันยาเสพติด หมายถึง กระบวนการที่บุคคลแสดงออกมาเพื่อพบเจอสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยจะปฏิเสธหรือไม่ยอมรับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทุกประเภท

สรุป ความหมายของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หมายถึง การป้องกันตนเอง ครอบครัว และชุมชน ให้รอดพ้นจากยาเสพติดด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การให้การศึกษา และความรู้เรื่องพิษภัยและโทษของยาเสพติด

๒. แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๒.๑ แนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ศูนย์บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมีดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ การป้องกันในวงกว้าง เป็นการป้องกันโดยเน้นเป้าหมายที่สังคม โดยทั่วไปมุ่งหวังให้ประชาชนในกลุ่มต่าง ๆ ได้มีความรู้ ความเข้าใจ ในปัญหาสาเหตุที่ได้ถูกต้องการ ป้องกันในวงกว้างมีด้วยกันหลายประการ ได้แก่

๒.๑.๑.๑ การเผยแพร่ข่าวสาร โดยให้ข่าวสารทั้งในแง่บวกและแง่ลบ ในรูปแบบต่าง ๆ

๒.๑.๑.๒ การให้การศึกษา เนื่องจากปัญหาสาเหตุเป็นปัญหาหนึ่งของเด็กวัยรุ่น การป้องกันจึงทำได้โดยแทรกเนื้อหาเรื่องยาเสพติดไว้ในหลักสูตรการศึกษา ของระดับชั้นต่าง ๆ เป็นการถ่ายทอดความรู้ เพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ทักษะ และ ประสบการณ์ในการสร้างคุณภาพชีวิต และการไม่พึ่งยาเสพติด โดยเน้นถึงการพัฒนาตนเอง จิตใจ และสร้างสุขนิสัยที่ดี

๒.๑.๑.๓ การจัดกิจกรรมทางเลือก เพื่อแก้ปัญหาบุคคล โดยเลือก ทางเลือกที่มีคุณค่า ซึ่งกิจกรรมทางเลือก ได้แก่ การสันทนาการ การประกอบอาชีพ บริการให้ คำแนะนำปรึกษา

๒.๑.๒ การป้องกันในวงแคบ มุ่งเน้นเฉพาะบุคคลของกลุ่ม หรือชุมชนบางแห่ง ที่ล่อแหลมต่อปัญหาการเสพติด โดยที่ประเมินแล้วว่าการป้องกันในวงกว้างอาจได้ผลช้า และไม่ทัน การ จำเป็นต้องจำกัดกลุ่มคน หรือพื้นที่เป้าหมายให้แคบลงมา เพื่อให้การดำเนินงาน ปรากฏผล อย่างทันท่วงที เช่น ตั้งเป้าหมายเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น กลุ่มนักเรียน กลุ่มผู้ว่างงาน กลุ่มชาวเขาที่มีพื้นที่ ปลูกฝิ่นหรือหมู่บ้านที่มีการระบาดของสารเสพติดต่าง ๆ โดยมีกิจกรรมที่สามารถปฏิบัติได้ ดังนี้

๒.๑.๒.๑ การฝึกอบรม เป็นการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้ด้านการป้องกันการ เสพติด และการใช้ในทางที่ถูกต้อง โดยมีเป้าหมายอยู่ที่กลุ่มคน ๒ กลุ่ม คือ การฝึกอบรมกลุ่มแกนนำ หรือผู้นำชุมชน ให้มีความรู้และนำความรู้ไปปฏิบัติในชุมชน โดยปรับวิธีการให้สอดคล้องกับสภาพ ท้องถิ่น และการฝึกอบรมกลุ่มเป้าหมาย เช่น กลุ่มผู้ปกครอง กลุ่มนักเรียน นักศึกษากลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มเกษตรกร ฯลฯ เพื่อให้ผู้ได้รับการอบรมได้รับความรู้ และมีพฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดโดยตรง

๒.๑.๒.๒ การรณรงค์ เป็นการเผยแพร่ข่าวสารโดยการระดมสื่อต่าง ๆ ภายใต้อุปกรณ์ที่กำหนดไว้ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ด้วย ซึ่งการรณรงค์ในพื้นที่ปัญหาการเสพยาเสพติดรุนแรง จะทำให้ชุมชนเกิดการตื่นตัว ตระหนักถึงปัญหาและ มีส่วนร่วมในการคิดแก้ปัญหา

๒.๑.๒.๓ การปฏิบัติการทางสังคม เป็นวิธีการที่หวังผลสูง เป็นการปลูก ฝังให้คนในชุมชนลุกขึ้นมาต่อสู้กับปัญหาอย่างฉับพลัน และอาจต้องใช้วิธีการที่ค่อนข้างรุนแรง เช่น ขจัดแหล่งมั่วสุม หรือกวาดล้างแหล่งผลิต เป็นต้น

๒.๑.๓ การป้องกันกรณีพิเศษ เป็นการป้องกันที่เน้นในวงแคบที่สุด โดยเป้าหมายอยู่ที่ตัวผู้เสพติดที่ผ่านการถอนพิษยามาแล้ว แต่ยังมีได้แก่ปัญหาพื้นฐานของตนเอง ในการเสพยาเสพติด กลวิธีในการป้องกันวิธีพิเศษนี้มีหลายประการ ดังนี้

๒.๑.๓.๑ การวิเคราะห์ปัญหา เพื่อให้ผู้ติดยาได้ทราบถึงพฤติกรรม และปัญหาของตนในการติดยาเสพติด

๒.๑.๓.๒ การให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นการให้แนวทางปฏิบัติสำหรับเลือกปฏิบัติในกรณีที่เกิดปัญหา เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้ยาเสพติด

๒.๑.๓.๓ การให้คำปรึกษาแก่ครอบครัว เพื่อลดความกดดันในครอบครัววง และให้แนวปฏิบัติแก่ครอบครัวของผู้ติดยาเสพติด หรือผู้มีความเสี่ยงสูง เพื่อลดปัญหาของตนเอง

๒.๑.๓.๔ การให้สุขศึกษา เป็นการให้ความรู้เรื่องยาและสุขภาพอย่างถูกต้อง เพื่อป้องกันการกลับไปใช้ยาในทางที่ผิดอีก

๒.๑.๓.๕ การให้กำลังใจ เพื่อเพิ่มกำลังใจให้แก่ผู้ติดยาในขณะที่กำลังเผชิญปัญหาที่อาจนำไปสู่การใช้ยาเสพติดอีก

๒.๑.๓.๖ การฝึกอาชีพ กิจกรรมนี้สามารถดำเนินการได้ โดยเริ่มจากการสนับสนุนให้ประชาชนและเยาวชนที่สนใจกิจกรรมด้านนี้มารวมกลุ่มกันเพื่อฝึกสอน ฝึกความชำนาญโดยแกนนำในชุมชนระดมความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักพัฒนาชุมชนในการสนับสนุนการฝึกสอนให้แก่ชาวบ้านและเยาวชนในชุมชน

การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้วยกลวิธีต่าง ๆ สามารถนำไปปฏิบัติพร้อม ๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นการป้องกันในระดับใด แนวทางในการป้องกันทั้งวงกว้างวงแคบหรือในกรณีพิเศษ โดยรูปแบบการป้องกัน คือ รูปแบบทางสาธารณสุข ด้วยวิธีการทางการแพทย์ รูปแบบทางกฎหมาย ด้วยมาตรการทางกฎหมายบังคับ และรูปแบบทางจิตวิทยา และสังคม โดยให้การศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสม เพื่อป้องกันมิให้เกิดการใช้ยาในทางที่ผิด หรือเพื่อป้องกันการติดซ้ำ

๒.๒ ระดับการป้องกันการเสพยาเสพติด สามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ระดับ ดังนี้

๒.๒.๑ การป้องกันระดับปฐมภูมิ (Primary prevention) หมายถึง การจัดการล่วงหน้าเพื่อป้องกัน การขยายตัวของกาเสพติด โดยการจัดสิ่งแวดล้อมทางสังคม และจิตวิทยาที่เหมาะสมในการเผชิญปัญหา และหาทางแก้ไขอย่างเหมาะสม โดยไม่พึ่งพายาเสพติด กิจกรรมด้านการป้องกันต่าง ๆ มุ่งสู่กลุ่มที่ระบอบอยู่ในภาวะเสี่ยงสูง ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้แรงงาน เยาวชน นักเรียน นักศึกษา เป็นต้น กิจกรรมต่าง ๆ เช่น ให้ความรู้เกี่ยวกับโทษพิษภัยของยาเสพติด เนื่องจากเยาวชน นักเรียน นักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด และมักอยู่ในความดูแลของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ดังนั้นการให้ความรู้ แนวทางป้องกันการเสพยาเสพติดแก่ บิดา มารดา จึงมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการให้ความรู้แก่กลุ่มเสี่ยงโดยตรง ดังนั้น บิดา มารดา ผู้ปกครองจึงควรมีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติดังนี้

๒.๒.๑.๑ ทราบถึงการเจริญเติบโตของร่างกายจิตใจของเด็ก ควรอบรมส่งเสริมเด็กให้มีบุคลิกที่เป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจ ไม่ตามเพื่อนง่าย และตัดสินใจได้ด้วยตนเอง โดยฝึกตั้งแต่เล็ก เพื่อเป็นการคุ้มกันมิให้บุตรหลานหลงไปในทางที่ผิดเมื่อเพื่อนชักชวน

๒.๒.๑.๒ พิจารณาเอาใจใส่ส่งเสริมการใช้เวลาว่างของเด็กให้เป็นประโยชน์ และถูกทาง เช่น การเล่นดนตรี กีฬา อ่านหนังสือ เป็นต้น

๒.๒.๑.๓ ทราบถึงสถานการณ์ โทษพิษภัยของยาเสพติด

๒.๒.๑.๔ เห็นความสำคัญและตระหนักถึงหน้าที่ของพ่อแม่ คือ เลี้ยงดูลูกให้มีคุณภาพ ให้ความสนใจ ความรัก ความอบอุ่น ให้ความเป็นเพื่อน

๒.๒.๑.๕ บิดามารดาต้องประกอบอาชีพสุจริต ถูกกฎหมาย ไม่เสพยาเสพติด เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับบุตรหลาน

๒.๒.๒ การป้องกันระดับทุติยภูมิ (Secondary prevention) เป็นการป้องกันอาการเจ็บป่วยไม่ให้เกิดลุกลามยิ่งขึ้น โดยมีจุดประสงค์ที่จะวินิจฉัยแรกเริ่ม ค้นหาสาเหตุ และแนวทางหยุดยั้งหรือเปลี่ยนแปลง แก่ไขพหุติกรรม สิ่งแวดล้อม ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อปัญหาให้คลี่คลายลงสู่สถานการณ์ปกติโดยเร็วที่สุด ก่อนที่ผลของปัญหานั้นจะนำไปสู่การใช้ยาในทางที่ผิดมากขึ้น เช่น ครู อาจารย์ ควรสอดส่องดูแลเด็กในความดูแล หากพบว่ามีการใช้ยาเสพติด ควรรีบพาไปรักษาโดยเร็ว

๒.๒.๓ การป้องกันระดับตติยภูมิ (Tertiary prevention) คือ การกระทำที่ต่อเนื่องจากการป้องกันระดับที่ ๒ เพื่อขจัดหรือระงับการใช้ยาอย่างรุนแรง เป็นการให้บริการระยะยาว เพื่อปรับปรุงและฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้เสพยาเสพติดภายหลังการบำบัด ให้อยู่ในสังคมได้โดยไม่ต้องพึ่งพาหรือใช้ยาในทางที่ผิด หรือเป็นการป้องกันการติดยา

๒.๓ ยุทธศาสตร์ของการรณรงค์ป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด

การรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ ถึงปัจจุบัน เป็นโครงการเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้แก่เยาวชนในชุมชน ด้วยการใช้นวัตกรรมของการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหายาเสพติด และการระดมแนวคิดด้านการส่งเสริมป้องกันปัญหาสุขภาพจิตจากหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ผู้นำชุมชน และประชาชนที่เกี่ยวข้องด้วยการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ทั่วประเทศ ทุกจังหวัด กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข ได้กล่าวว่า ยุทธศาสตร์ของการรณรงค์ป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติด ในระดับจังหวัดมีดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ การรณรงค์ปลูกจิตสำนึก และสร้างกระแสนิยมที่เอื้อต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๒.๓.๒ การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตให้แก่เยาวชนในชุมชน

๒.๓.๓ การพัฒนาทักษะชีวิตและเครือข่ายการป้องกันและช่วยเหลือ

๒.๔ หลักการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติด ถ้าจะทำให้ได้ผลอย่างแท้จริงนั้น เป็นเรื่องที่ต้องทำอย่างเป็นกระบวนการ เป็นระบบ และต่อเนื่องประกอบด้วย ๕ ขั้นตอนต่อไปนี้

๒.๔.๑ เตรียมความพร้อมชุมชนโดยสร้างจิตสำนึกร่วมกันว่าเป็นปัญหาของทุกคนและทุกฝ่ายต้องมาร่วมมือกัน โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน

๒.๔.๒ กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหายา ร่วมแรง ร่วมใจ แก้ไขปัญหาให้สำเร็จ โดยร่วมกันจัดทำแผนงาน ของชุมชน ซึ่งมีแผนที่แก้ปัญหายาเสพติดโดยตรง โดยอ้อมรวมถึงแผนการพัฒนาชุมชนในทุก ๆ ด้าน

๒.๔.๓ ลงมือปฏิบัติตามแผนงาน ร่วมแรง ร่วมใจ แก้ไขปัญหาให้สำเร็จ โดยมีการดำเนินการกับผู้ค้ารายย่อย ผู้เสพ และกลุ่มเสี่ยง ด้วยความเอื้ออาทร ให้อภัย และให้โอกาสกลับมาสู่การใช้ชีวิตในชุมชนได้อย่างปกติสุข

๒.๔.๔ เผื่อระวังติดตาม เฝ้ารอยาม เผื่อระวังภัยที่อาจเกิด เพื่อไม่ให้ปัญหาที่ชุมชนแก้ไขได้แล้วนั้นกลับมาเกิดซ้ำอีก จึงต้องมีการจัดแบ่งคนคอยสอดส่องดูแลและติดตามสถานการณ์ปัญหาอยู่ตลอดเวลา รวมถึงสมาชิกในชุมชนก็ต้องตระหนักถึงปัญหาและพร้อมที่จะเข้าร่วมแก้ไขอย่างต่อเนื่องด้วย

๒.๔.๕ เชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพิ่มเพื่อน เพิ่มขยายพลังชุมชน เพื่อให้การแก้ไขปัญหาทำได้มากขึ้น ดีขึ้นจึงควรมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างกำลังใจให้ซึ่งกันและกันในการต่อสู้กับปัญหาสาเหตุติดตลอดจนร่วมกันพัฒนาชุมชนและเครือข่ายให้เข้มแข็งในทุก ๆ ด้าน ก็จะช่วยขับเคลื่อนการค้ายาเสพติดให้ออกห่างจากชุมชนได้มากยิ่งขึ้น

จาก ๕ ขั้นตอนนี้ชุมชนสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนตัวเองซึ่งไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับตามขั้นตอน เพื่อหยุดยั้งและลดระดับการขยายตัวของปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ให้อยู่ในระดับที่ควบคุมได้ และไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ชุมชน ดังนั้นทุกภาคส่วนของสังคม ต้องช่วยกันก่อนที่ผลกระทบจากปัญหาจะมาถึงตัว ไม่ใช่ปล่อยให้เป็นที่หน้าของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว พลังชุมชน ต้องลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกันเพื่อให้ปัญหาหมดสิ้นไปจากประเทศ

กฎหมายและนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้กำหนดนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด (พ.ศ.๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหายาเสพติด เพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งระบบ และมุ่งเน้นการลดระดับความรุนแรงของปัญหายาเสพติด จนไม่ส่งผลกระทบต่อการบริหารและพัฒนาประเทศ ซึ่งโครงสร้างแนวทางในการแก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด (พ.ศ.๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ประกอบไปด้วย ๕ ยุทธศาสตร์ ๓๔ แนวทาง ได้แก่

๑. ยุทธศาสตร์การป้องกันยาเสพติด ประกอบด้วย ๙ แนวทาง
 ๒. ยุทธศาสตร์การปราบปรามยาเสพติด ประกอบด้วย ๗ แนวทาง
 ๓. ยุทธศาสตร์การบำบัดรักษายาเสพติดและการฟื้นฟูสภาพทางสังคม ประกอบด้วย ๕ แนวทาง
 ๔. ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ ประกอบด้วย ๔ แนวทาง
 ๕. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ ประกอบด้วย ๙ แนวทาง
- โดยมีรายละเอียดในแต่ละยุทธศาสตร์ดังนี้

๑. ยุทธศาสตร์การป้องกันยาเสพติด

การป้องกันยาเสพติดให้สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมในอนาคต ด้วยการสร้างองค์ความรู้ให้กลุ่มเป้าหมายได้รู้เท่าทันปัญหายาเสพติด ปลูกฝังทัศนคติและแนวทางการปฏิบัติตนที่เหมาะสม ลดปัจจัยเสี่ยง และเพิ่มปัจจัยบวก เพื่อป้องกันกลุ่มเป้าหมายและสร้างสภาพแวดล้อม

ให้มีความปลอดภัยจากยาเสพติด โดยบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และการมีส่วนร่วมของประชาชน คำนึงถึงกรอบแนวคิดจากประมวลกฎหมายยาเสพติดที่มุ่งเน้นการดำเนินการต่อปัญหาเสพติดในฐานะเป็นปัญหาเชิงสุขภาพที่ต้องได้รับการแก้ไขด้วยวิธีการทางสาธารณสุข และให้ความสำคัญกับปัจเจกบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมโดยรวม

เป้าหมายยุทธศาสตร์

ประชากรทุกกลุ่มเป้าหมายรู้เท่าทันยาเสพติด และมีความปลอดภัยจากปัญหา ยาเสพติด

ตัวชี้วัด

สัดส่วนของผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดต่อประชากรลดลง

ยุทธศาสตร์การป้องกันยาเสพติด ได้กำหนดมิติในการป้องกันออกเป็น ๒ มิติ คือ มิติบุคคล และมิติพื้นที่ โดยมีแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

แนวทางที่ ๑ เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนเพื่อป้องกันยาเสพติดผ่านหลักสูตรในสถานศึกษาที่เหมาะสมตามช่วงวัย

พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีความครอบคลุมทุกระดับ โดยการพัฒนาหลักสูตร สื่อการสอน และทักษะครูผู้สอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการการเรียนรู้ให้แก่เด็ก และเยาวชน ให้มีความรู้เท่าทันกับปัญหาเสพติด เสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนมีทักษะทางสมอง ในการบริหารจัดการชีวิต (Executive Functions, EF) และทักษะชีวิต (Life skills) ด้วยการพัฒนาร่างกาย สมอง สติปัญญา สุขภาพ จิตใจ อารมณ์ สังคม คุณธรรม และจริยธรรม

แนวทางที่ ๒ เสริมสร้างการรู้เท่าทันยาเสพติดด้วยสื่อชุดความรู้ที่เข้าถึงทุกช่วงวัยทุกช่องทาง

พัฒนาสื่อการเรียนรู้เพื่อป้องกันยาเสพติด โดยพัฒนาชุดความรู้และสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงชุดความรู้ของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างสะดวก ทุกที่ ทุกเวลา ทุกอุปกรณ์ โดยสอดแทรกเนื้อหาที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องในแต่ละช่วงวัย เพื่อให้เด็กและเยาวชน มีความรู้เท่าทัน และปลอดภัยจากปัญหาเสพติด

แนวทางที่ ๓ เพิ่มความสามารถในการป้องกันยาเสพติดด้วยกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ และพัฒนาคุณภาพชีวิต

ส่งเสริมกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดเชิงสร้างสรรค์ในเด็กและเยาวชนในแต่ละช่วงวัย โดยการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางสมองในการบริหารจัดการชีวิต (Executive Functions, EF) ในเด็กปฐมวัย กิจกรรมที่ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในการป้องกันยาเสพติด และสร้างเครือข่ายในกลุ่มเด็กและเยาวชนเพื่อขับเคลื่อนงานป้องกันยาเสพติด ตลอดจนบูรณาการกับกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพจากปัญหาเสพติด

แนวทางที่ ๔ เสริมสร้างความร่วมมือของนายจ้าง/ผู้ประกอบการและเครือข่ายแรงงานในการป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงานทั้งในและนอกระบบ

แนวทางย่อยที่ ๔.๑ การป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงานในระบบ ส่งเสริมให้สถานประกอบการมีการเฝ้าระวังปัญหาเสพติดอย่างเหมาะสม ส่งเสริมสถานประกอบการในการ

ให้โอกาสแรงงานที่ใช้ยาเสพติด ได้เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาที่เหมาะสม และให้โอกาสผู้ผ่านการบำบัดรักษาเข้าทำงาน มีคุณภาพชีวิตและมีอาชีพ รวมทั้งรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ผ่านชุดความรู้ สื่อ ช่องทางที่เหมาะสม เพื่อให้กลุ่มในแรงงานสถานประกอบการให้มีความรู้เท่าทันปัญหาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๔.๒ การป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงานนอกระบบ พัฒนาชุดความรู้ กลยุทธ์ในการป้องกันและการสื่อสารกับกลุ่มแรงงานนอกระบบ เพื่อเพิ่มโอกาสในการป้องกันยาเสพติด รวมถึงการสร้างเครือข่ายในการป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงานนอกระบบให้รู้เท่าทันปัญหาเสพติด และป้องกันการตกเป็นเหยื่อในกระบวนการค้ายาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๔.๓ เพิ่มช่องทางให้กลุ่มแรงงานทั้งในและนอกระบบ ในการเข้าถึงโอกาสในการพัฒนาฝีมือและทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ การเข้าถึงงาน เงินทุนช่วยเหลือ มีความรอบรู้และทักษะในการป้องกันตนเองและครอบครัวจากปัญหาเสพติด

แนวทางที่ ๕ รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เสริมสร้างความรู้ สร้างความตระหนักและจิตสำนึกร่วม เพื่อการป้องกันปัญหาเสพติด

สร้างกระแสสังคมให้เกิดความตระหนักในการป้องกันยาเสพติด โดยเพิ่มความสามารถในการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ และสร้างการรับรู้ในทุกช่องทาง กับทุกกลุ่มประชากร พัฒนาชุดความรู้และกิจกรรมเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการป้องกันยาเสพติดควบคู่กับการส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี ให้ปรับเปลี่ยนทัศนคติและปฏิบัติตน ให้ปลอดภัยจากยาเสพติด รวมถึงขยายเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดให้ครอบคลุมทุกกลุ่มประชากร เพื่อเพิ่มโอกาสการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด

แนวทางที่ ๖ เพิ่มความสามารถในการป้องกันยาเสพติดในระดับครอบครัว

ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการป้องกันยาเสพติด โดยให้ความรู้ในการพัฒนาทักษะทางสมองในการบริหารจัดการชีวิต (Executive Functions , EF) ในเด็กปฐมวัยให้กับพ่อแม่ผู้ปกครองด้วยสื่อและกิจกรรมที่เหมาะสม เสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวทั้งด้านสัมพันธภาพในครอบครัวและด้านอาชีพ/รายได้ รวมทั้งพัฒนาช่องทางการให้คำปรึกษาปัญหา ยาเสพติดและปัญหาต่าง ๆ แก่ครอบครัว ตลอดจนบูรณาการความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเพื่อส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันสมาชิกให้ปลอดภัยจากปัญหาเสพติด

แนวทางที่ ๗ เสริมสร้างพลังในการป้องกันยาเสพติดด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชน

แนวทางย่อยที่ ๗.๑ เพิ่มความสามารถของแกนนำประชาชนในการวิเคราะห์ปัญหา และศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน ระดมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนเพื่อเฝ้าระวังยาเสพติด ป้องกันและช่วยเหลือกลุ่มเสี่ยง กลุ่มที่ประสบปัญหาเสพติด รวมถึงพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ และสุขภาพของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชน ตลอดจนปรับแนวคิด/ทัศนคติในการดำรงชีวิตด้วยการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยั่งยืนเพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยจากปัญหาเสพติดตามหลักการ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา

แนวทางย่อยที่ ๗.๒ การเสริมสร้างความเข้มแข็งในหมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวชายแดน โดยยึดหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา” โดยการพัฒนาพื้นที่และความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวชายแดน นำแนวทางการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืน ด้วยการให้องค์ความรู้ ปรับแนวคิดและทัศนคติในการดำรงชีวิต เพื่อแก้ไขปัญหาแบบองค์รวม ส่งเสริมให้หมู่บ้าน/ชุมชน มีกลไกในการป้องกันยาเสพติดสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เกิดความเข้มแข็งในหมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวชายแดนเพื่อป้องกันปัญหายาเสพติด

แนวทางที่ ๘ ควบคุมปัจจัยเสี่ยงด้วยการจัดระเบียบสังคม

การวิเคราะห์และพัฒนารูปแบบกลไกการเฝ้าระวังและควบคุมปัจจัยเสี่ยงที่เหมาะสม และระดมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อสร้างกฎกติกา/ระเบียบในการจัดการและควบคุมปัญหายาเสพติดในหมู่บ้าน/ชุมชน หอพัก บ้านเช่า อาหารทึบมัน คอนโด ฯลฯ และพื้นที่เสี่ยงรอบสถานศึกษา รวมทั้งนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ในการสอดส่องเฝ้าระวัง และรักษาพื้นที่ให้มีความปลอดภัยจากปัญหายาเสพติด

แนวทางที่ ๙ เสริมสร้างการป้องกันยาเสพติดในสังคมออนไลน์

แนวทางย่อยที่ ๙.๑ การป้องกันยาเสพติดในสังคมออนไลน์ โดยการพัฒนาสื่อการป้องกันยาเสพติดแนวใหม่ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการวิเคราะห์พฤติกรรมศาสตร์ของกลุ่มเป้าหมาย สร้างการรับรู้ในทุกแพลตฟอร์มอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ในสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการป้องกันยาเสพติด และให้ใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างปลอดภัยจากปัญหายาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๙.๒ การสร้างเครือข่ายในการป้องกันยาเสพติดในสังคมออนไลน์ ส่งเสริมให้บุคคล หรือกลุ่มบุคคลที่มีบทบาท/อิทธิพลต่อความคิดเห็นประชาชนในสังคมออนไลน์ (Influencer) เข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารการป้องกันยาเสพติด และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันยาเสพติดให้เหมาะสมกับบริบท โดยการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เฝ้าระวัง และแจ้งเตือนปัญหายาเสพติดในสังคมออนไลน์เพื่อหนุนเสริมภาครัฐในการป้องกันปัญหายาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๙.๓ พัฒนาระบบเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดในสังคมออนไลน์ ส่งเสริมให้มีการใช้ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลในการเฝ้าระวังการใช้/การค้ายาเสพติด รวมไปถึงการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องกับกลุ่มเป้าหมายอย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากปัญหายาเสพติด และป้องกันไม่ให้ตกเป็นเหยื่อการค้ายาเสพติด

๒. ยุทธศาสตร์การปราบปรามยาเสพติด

การดำเนินการสกัดกั้นสารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ไม่ให้เข้าสู่แหล่งผลิตยาเสพติดในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ และสกัดกั้นการลักลอบลำเลียงยาเสพติดตั้งแต่พื้นที่ชายแดน ไม่ให้เข้าสู่พื้นที่ตอนในของประเทศทั้งทางบกทางน้ำ และทางอากาศ โดยวางมาตรการสกัดกั้นอย่างเป็นระบบ เชื่อมโยงและครอบคลุมทั้งพื้นที่ชายแดนเส้นทางและระบบโลจิสติกส์ โดยเพิ่มขีดความสามารถทางเทคโนโลยีในการสกัดกั้นและสืบสวน รวมถึงการสกัดกั้นไม่ให้ใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านของยาเสพติด สารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ที่ใช้ในการผลิตยาเสพติด เพื่อส่งต่อไปยังประเทศที่สาม นอกจากนี้ต้องดำเนินการปราบปรามทำลายโครงสร้างการค้ายาเสพติดด้วยมาตรการทางทรัพย์สินและ

บูรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อตัดวงจรทางการเงินของเครือข่ายการค้ายาเสพติด การปราบปราม อาชญากรรมยาเสพติดทางเทคโนโลยี การดำเนินการต่อเจ้าหน้าที่รัฐที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และการพัฒนาเทคโนโลยีในการสืบสวน และการพัฒนาเชื่อมโยงข้อมูลการข่าวยาเสพติดเพื่อการ สืบสวนและทำลายโครงสร้างการค้ายาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรม โดยคำนึงถึงเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เกียรติและศักดิ์ศรีของทุกปัจเจกบุคคล หลักนิติธรรมและกฎหมาย

เป้าหมายยุทธศาสตร์

๑. ปริมาณยาเสพติดที่ลักลอบนำเข้าสู่ประเทศไทยลดลง

๒. ปราบปรามทำลายโครงสร้างเครือข่ายการค้ายาเสพติดรายสำคัญ และตัดวงจร

ทางการเงินด้วยมาตรการทางทรัพย์สิน

ตัวชี้วัด

๑. ร้อยละของการสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนเปรียบเทียบกับปริมาณ ยาเสพติดที่จับกุมทั่วประเทศ

๒. ร้อยละของเครือข่ายยาเสพติดถูกจับกุม และยึด आयัดทรัพย์สิน

แนวทางที่ ๑ การสกัดกั้นสารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ไม่ให้เข้าสู่แหล่งผลิตยาเสพติด

ในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ

การสกัดกั้นการลักลอบลำเลียงสารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิต ยาเสพติดไม่ให้เข้าสู่แหล่งผลิตในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ โดยเฉพาะการใช้พื้นที่ประเทศไทย เป็นทางผ่านในการลักลอบลำเลียง

แนวทางที่ ๒ การสกัดกั้นยาเสพติดไม่ให้เข้าสู่ประเทศไทยและไม่ให้ถูกส่งออกไปยังประเทศที่สาม

แนวทางย่อยที่ ๒.๑ สกัดกั้นการลักลอบลำเลียงยาเสพติด ไม่ให้เข้าสู่พื้นที่ประเทศไทย ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยในการสกัดกั้นและ สืบสวนเครือข่ายการค้ายาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๒.๒ สกัดกั้นการลักลอบลำเลียงขนส่งยาเสพติดในพื้นที่ตอน ในของประเทศทั้งเส้นทางรถยนต์ เส้นทางรถไฟ ท่าอากาศยานภายในประเทศ ทางแม่น้ำท่าเรือ ระบบโลจิสติกส์ และบริการขนส่งสินค้า/พัสดุภัณฑ์ทั้งของภาครัฐและเอกชน

แนวทางย่อยที่ ๒.๓ สกัดกั้นการลักลอบลำเลียงขนส่งยาเสพติดผ่านประเทศไทย เพื่อส่งต่อไปยังประเทศที่สามทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ

แนวทางที่ ๓ การปราบปรามเครือข่ายการค้ายาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๓.๑ ปราบปรามทำลายโครงสร้างการค้ายาเสพติด กลุ่มผู้มีอิทธิพล ผู้บงการหรือผู้อยู่เบื้องหลัง

แนวทางย่อยที่ ๓.๒ ปราบปรามทำลายขบวนการค้ายาเสพติด องค์กรอาชญากรรม ยาเสพติดทางเทคโนโลยี สื่อสังคมออนไลน์ หรือสังคมโลกเสมือนในการติดต่อซื้อขายยาเสพติด และ การใช้ Block Chain การใช้เงินดิจิทัลในการแลกเปลี่ยนซื้อขายยาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๓.๓ ดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีพฤติกรรมเข้าไปเกี่ยวข้องกับ ยาเสพติดหรือสนับสนุนให้ความช่วยเหลือขบวนการค้ายาเสพติด

แนวทางที่ ๔ การดำเนินการต่อทรัพย์สินของผู้ค้ายาเสพติดและผู้เกี่ยวข้อง

แนวทางย่อยที่ ๔.๑ การบังคับใช้มาตรการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้ค้ายาเสพติดและผู้เกี่ยวข้องโดยพัฒนาแนวทางการ กระบวนการ ขั้นตอน และกลไกในการดำเนินการต่อทรัพย์สินในคดียาเสพติด รวมทั้งพัฒนาแนวทางการดำเนินการต่อทรัพย์สินทางดิจิทัล เช่น สกุลเงินดิจิทัล หุ่น กระเป๋าเงินอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

แนวทางย่อยที่ ๔.๒ การบูรณาการกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการต่อทรัพย์สินในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพื่อตัดวงจรทางการเงินที่สนับสนุนขบวนการค้ายาเสพติดหรือองค์กรอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการต่อทรัพย์สินของผู้ค้ายาเสพติดและผู้เกี่ยวข้อง

แนวทางที่ ๕ การพัฒนาด้านการสืบสวนสอบสวนและขยายผล

พัฒนาการสืบสวนสอบสวนและขยายผลให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐาน การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการกับผู้ค้ายาเสพติดและผู้เกี่ยวข้องตามพฤติการณ์หรือระดับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดพัฒนาวิธีการสืบสวนสอบสวนและขยายผล เพื่อนำไปสู่การดำเนินการจับกุม ดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมและดำเนินมาตรการทางทรัพย์สินในคดียาเสพติด ตามพฤติการณ์หรือระดับการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางที่ ๖ การพัฒนาเทคโนโลยีและฐานข้อมูลสนับสนุนที่ทันสมัย

แนวทางย่อยที่ ๖.๑ การบูรณาการฐานข้อมูลยาเสพติด พัฒนาระบบข้อมูลเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลการข่าวระหว่างหน่วยงานทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อสนับสนุนการสืบสวนสอบสวนและขยายผล

แนวทางย่อยที่ ๖.๒ พัฒนาและจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อสนับสนุนการสืบสวน ขยายผลจับกุม และสกัดกั้นยาเสพติด นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการสืบสวน พัฒนาเทคนิคการสืบสวนโดยผนวกรวมกับเทคนิคการสืบสวนทางนิติวิทยาศาสตร์ พัฒนาเทคโนโลยีการสืบสวนร่วมกับบริษัทผู้พัฒนาหรือผู้นำเข้าเทคโนโลยีการสืบสวนเพื่อให้ได้อุปกรณ์ เครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ในการสืบสวน ขยายผลจับกุม และสกัดกั้นยาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางที่ ๗ การปราบปรามแหล่งลักลอบปลูกพืชเสพติด

การดำเนินการปราบปรามและตัดทำลายแหล่งลักลอบปลูกพืชเสพติด บนพื้นฐานการคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิตและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในพื้นที่อย่างครอบคลุม

๓. ยุทธศาสตร์การบำบัดรักษายาเสพติดและการฟื้นฟูสภาพทางสังคม

การบำบัดรักษายาเสพติดและการฟื้นฟูสภาพทางสังคมมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนมุมมองของสังคมต่อผู้เสพยาเสพติด มองผู้เสพเป็นผู้ป่วยที่ควรได้รับการช่วยเหลือ ยึดหลักการดูแลสุขภาพรอบด้านของผู้ป่วยเป็นสำคัญ สร้างความตระหนักแก่สังคมว่าปัญหายาเสพติดมิใช่แต่เพียงปัญหาอาชญากรรม แต่เป็นปัญหาในมิติสาธารณสุข และสัมพันธ์กับปัญหาเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม ตามแนวคิดและทิศทางการแก้ปัญหาเสพติดกระแสใหม่ของโลกและประมวลกฎหมายยาเสพติด ที่ดำเนินนโยบายโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานสิทธิมนุษยชนและคำนึงถึงทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ มุ่งลดผลกระทบต่อสุขภาพ ชุมชน และสังคม โดยส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้โอกาสผู้กระทำผิดสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข รวมทั้งพัฒนาและเชื่อมโยง

กระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพทางสังคมอย่างเป็นเอกภาพ มีมาตรฐาน และสอดคล้องประสา
ตลอดกระบวนการทำงาน

เป้าหมายยุทธศาสตร์

๑. สังคมปรับเปลี่ยนมุมมองต่อปัญหายาเสพติดว่าเป็นปัญหาด้านสาธารณสุข
ที่สัมพันธ์กับปัญหาในเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม มองผู้เสพเป็นผู้ป่วยที่ควรได้รับการ
บำบัดรักษาและดูแลช่วยเหลือ

๒. กระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพทางสังคมของผู้เสพยาเสพติดมีความ
สอดคล้องประสาเป็นเอกภาพ และได้มาตรฐาน

๓. ผู้เสพยาเสพติดมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข
ไม่ส่งผลกระทบต่อสังคม และไม่หวนกลับเข้าสู่วงจรยาเสพติด

ตัวชี้วัด

ร้อยละของผู้เสพยาเสพติดที่เข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาและปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

แนวทางที่ ๑ การส่งเสริมผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา

แนวทางย่อยที่ ๑.๑ สร้างการรับรู้ปรับเปลี่ยนมุมมองของสังคมทุกภาคส่วนต่อ
ผู้เสพยาเสพติดว่าเป็นปัญหาทางด้านสาธารณสุข และมีความสัมพันธ์กับปัญหาในเชิงโครงสร้าง
ทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อส่งเสริมให้ผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาโดยสมัครใจและ
เข้ารับการฟื้นฟูสภาพทางสังคม

แนวทางย่อยที่ ๑.๒ ส่งเสริมให้ผู้เสพยาเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษาโดยวิธี
สมัครใจ โดยเสริมสร้างปัจจัยกระตุ้นให้เกิดการบำบัดรักษาโดยสมัครใจมากขึ้น สร้างการรับรู้แก่ผู้เสพ
และครอบครัวเกี่ยวกับสิทธิในการรับการรักษา สถานที่รักษา ขั้นตอนและแนวทางปฏิบัติก่อน/
ระหว่าง/หลังการบำบัดรักษา รวมทั้งการสื่อสาร/รณรงค์ให้ผู้เสพเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษา
ได้เห็นถึงโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

แนวทางย่อยที่ ๑.๓ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการดูแล
ผู้เสพยาเสพติดอย่างเหมาะสม สร้างการรับรู้ ความเข้าใจแก่สังคม ชุมชน และครอบครัวของผู้เสพ
ยาเสพติด รวมทั้งกระตุ้นและเอื้ออำนวยให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการบำบัด
เพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดคงอยู่ในระบบอย่างต่อเนื่อง ลดความเสี่ยงในการกลับเข้าสู่วงจรการกระทำ
ผิดซ้ำ หรือกระทำอันตรายต่อสังคม

**แนวทางที่ ๒ การพัฒนากระบวนการคัดกรอง บำบัดรักษา และฟื้นฟูสภาพทาง
สังคม**

แนวทางย่อยที่ ๒.๑ พัฒนาการคัดกรอง บำบัดรักษา และฟื้นฟูสภาพ
ทางสังคมอย่างสอดคล้องประสา และเป็นเอกภาพ เชื่อมโยงการทำงานตั้งแต่ขั้นตอนการค้นหาผู้เสพ
ยาเสพติด การจำแนกคัดกรองเพื่อส่งเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพทางสังคม
อย่างเหมาะสม และมีกระบวนการติดตามประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางย่อยที่ ๒.๒ พัฒนาระบบและฐานข้อมูลผู้เสียหายเสพติด เพื่อการจัดการข้อมูลให้มีความต่อเนื่องตลอดกระบวนการ ตั้งแต่ขั้นตอนการค้นหา คัดกรอง บำบัดรักษา และฟื้นฟูสภาพทางสังคม จนถึงขั้นตอนการติดตามเมื่อกลับคืนสู่สังคม ส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการข้อมูลผู้เสียหายในฐานข้อมูลของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและจัดการข้อมูลให้ทุกหน่วยงานมีโอกาใช้ประโยชน์ร่วมกันเพื่อดูแลผู้เสียหายเสพติดอย่างเหมาะสม รวมทั้งการพัฒนาและจัดการคุณภาพของข้อมูลให้มีความถูกต้องและเป็นปัจจุบัน เพื่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการกำกับติดตามผู้เสียหายเสพติดและกำหนดนโยบายอย่างเหมาะสม

แนวทางที่ ๓ การพัฒนาประสิทธิภาพและบริหารจัดการระบบคัดกรองผู้เสียหายเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๓.๑ พัฒนารูปแบบการคัดกรอง เชื่อมโยงการทำงานตั้งแต่ขั้นตอนการค้นหาผู้เสียหายเสพติด การจำแนกการคัดกรองสภาพการเสพติด การประเมินความรุนแรงของการเสพติด และภาวะความเสี่ยงทางสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่มีมาตรฐาน ตลอดจนการวางแผนการรักษาและการส่งต่อผู้เสียหายเสพติดเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสภาพทางสังคมอย่างเหมาะสม

แนวทางย่อยที่ ๓.๒ จัดตั้งศูนย์คัดกรองผู้เสียหายเสพติดให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ พัฒนาศักยภาพที่ให้พร้อมปฏิบัติงานได้ตามมาตรฐานการคัดกรองของกระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งมีการบริหารจัดการระบบฐานข้อมูลผู้เสียหายเสพติดที่มีคุณภาพ ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน และสามารถบูรณาการข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อติดตามประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางที่ ๔ การพัฒนาประสิทธิภาพการดูแลผู้เสียหายเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๔.๑ พัฒนารูปแบบวิธีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสียหายเสพติดให้มีคุณภาพตามมาตรฐานทางสาธารณสุข ส่งเสริมการพัฒนาทางเลือกการบำบัดรักษาในรูปแบบวิธีการที่หลากหลายเพื่อให้สามารถปรับใช้ได้อย่างเหมาะสมกับผู้เสียหายเสพติดแต่ละประเภท และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน เช่น การลดอันตรายจากการใช้ยาเสพติด การให้บริการยาทดแทนยาเสพติด การบำบัดฟื้นฟูโดยใช้ชุมชนเป็นฐานการให้คำปรึกษาด้านจิตสังคมในระบบศาล การบำบัดรักษาด้วยการแพทย์แผนไทย เป็นต้น รวมทั้งการขยายขีดความสามารถในการรองรับผู้เสียหายเสพติดอย่างเพียงพอ และให้บริการได้อย่างครอบคลุม

แนวทางย่อยที่ ๔.๒ พัฒนาแนวทางการดูแลและส่งต่อผู้เสียหายเสพติดที่มีอาการทางจิตเวชรวมทั้งผู้เสียหายเสพติดเรื้อรังที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดอาการทางจิตเวช เพื่อเข้ารับการบำบัดรักษา เสริมสร้างกลไกและความตระหนักของสังคมในการเฝ้าระวังผู้เสียหายเสพติดที่มีอาการทางจิตเวช และกลุ่มเสี่ยงที่อาจเกิดอาการทางจิตเวชเนื่องมาจากการเสพติดเรื้อรัง เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและสังคม

แนวทางย่อยที่ ๔.๓ พัฒนาแนวทางและรูปแบบวิธีการดูแลผู้เสียหายเสพติดในกระบวนการยุติธรรม โดยคำนึงถึงหลักด้านการสาธารณสุข และสิทธิมนุษยชน รวมทั้งเชื่อมโยงกับการฟื้นฟูสภาพทางสังคมอย่างเป็นระบบเพื่อให้ผู้เสียหายเสพติดที่ผ่านการบำบัดรักษาในกระบวนการยุติธรรมได้รับการดูแลเท่าเทียมกับผู้เสียหายเสพติดที่บำบัดรักษาโดยสมัครใจ

แนวทางที่ ๕ การพัฒนาประสิทธิภาพและบริหารจัดการระบบฟื้นฟูสภาพทางสังคม

แนวทางย่อยที่ ๕.๑ บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการฟื้นฟูสภาพทางสังคมของผู้เสพยาเสพติดและผู้ผ่านการบำบัดรักษายาเสพติดเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขและไม่หวนกลับไปสู่วงจรยาเสพติดอีก โดยการส่งเสริม สงเคราะห์ พัฒนาศักยภาพและโอกาสในการดำเนินชีวิต เช่น การจัดหาที่อยู่อาศัยชั่วคราว การส่งเสริมการศึกษา การพัฒนาฝีมือแรงงาน การสนับสนุนการประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับยุคสมัยและบริบทของพื้นที่ รวมทั้งการส่งเสริมความรู้ด้านการตลาด เพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษายาเสพติดสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขและไม่หวนกลับไปสู่วงจรยาเสพติดอีก

แนวทางย่อยที่ ๕.๒ พัฒนาทักษะการบริหารจัดการชีวิตให้กับผู้เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสภาพทางสังคม สร้างองค์ความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ เช่น การวางแผนการทำงาน การเสริมสร้างระเบียบวินัย การจัดทำบัญชี การบริหารการเงิน หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งเสริมสร้างทักษะการจัดการอารมณ์ การฟื้นฟูสภาพจิตใจ การปรับพฤติกรรมเสียในการใช้ชีวิต เป็นต้น

แนวทางย่อยที่ ๕.๓ ส่งเสริมและผลักดันความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการคืนคนดีกลับสู่สังคม พัฒนาช่องทางรองรับการทำงาน รมรงค์และสร้างความเข้าใจกับภาคเอกชน ตลอดจนใช้กลไกผลตอบแทนและสิทธิประโยชน์ในการจูงใจเพื่อให้โอกาสและยอมรับผู้เสพยาและผู้ผ่านการบำบัดรักษายาเสพติดเข้าทำงาน รวมทั้งสนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มอาชีพ และวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social enterprise)

๔. ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ

ประเทศไทยสามารถรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ด้านยาเสพติด โดยมีเกียรติภูมิเป็นที่ยอมรับในระดับสากล มีบทบาทเพิ่มขึ้นในการกำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาคจากการกำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศและมาตรฐานสากลการดำเนินความร่วมมือระหว่างประเทศที่มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินความร่วมมือและประสานกับหน่วยงานกลางของแต่ละประเทศ ทั้งในด้านสุขภาพ การศึกษา สังคม ความยุติธรรมและการบังคับใช้กฎหมายรวมทั้งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในระดับระหว่างประเทศ โดยการสร้างและขับเคลื่อนกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศในทุกระดับ ทั้งในระดับระหว่างประเทศ ระดับภูมิภาคและทวีปภาคี รวมถึงความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันและการปฏิบัติการร่วมความร่วมมือทางวิชาการ การสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรระหว่างประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกมิติ รวมทั้งการผลักดันให้การสกัดกั้นยาเสพติด สารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ที่ใช้ในกระบวนการผลิตยาเสพติด และการทำลายเครือข่ายยาเสพติดระหว่างประเทศให้เป็นวาระแห่งภูมิภาคอาเซียน

เป้าหมายยุทธศาสตร์

๑. ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางความร่วมมือระหว่างประเทศในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในภูมิภาคอาเซียน

๒. ประเทศไทยได้รับความร่วมมือระดับนโยบายในประชาคมโลก/องค์การระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุนการควบคุมและแก้ไขปัญหายาเสพติดระหว่างประเทศ

๓. มีความร่วมมือด้านข้อมูล การข่าว และการปฏิบัติการร่วม เพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหายาเสพติด

๔. ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาบุคลากรระหว่างประเทศด้านการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติดในภูมิภาค

ตัวชี้วัด

๑. ระดับความสำเร็จของบทบาทไทยในการกำหนดแนวทางการควบคุมยาเสพติดระหว่างประเทศ

๒. ระดับความสำเร็จในการปรับปรุง/พัฒนาแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ

แนวทางที่ ๑ ความร่วมมือด้านการปราบปรามยาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๑.๑ การผลักดันความร่วมมือระหว่างประเทศในการสกัดกั้นยาเสพติด สารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ ในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ และการทำลายเครือข่ายยาเสพติดระหว่างประเทศให้เป็นวาระแห่งภูมิภาค เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและมีการปฏิบัติการร่วมให้เกิดผลชัดเจนเป็นรูปธรรม

แนวทางย่อยที่ ๑.๒ การแลกเปลี่ยนข่าวสารด้านยาเสพติด การปราบปราม/สืบสวนและการประสานการปฏิบัติการเพื่อทำลายเครือข่ายการค้ายาเสพติดข้ามชาติร่วมกัน ภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศ

แนวทางย่อยที่ ๑.๓ ประสานความร่วมมือระหว่างประเทศในการสกัดกั้นยาเสพติด สารตั้งต้นและเคมีภัณฑ์ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ และระบบโลจิสติกส์ระหว่างประเทศ

แนวทางที่ ๒ ความร่วมมือด้านการป้องกันยาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๒.๑ สนับสนุนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ด้านการป้องกันยาเสพติด ส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาองค์ความรู้ในการป้องกันยาเสพติด พัฒนาเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดผ่านกลุ่มเยาวชนในกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขง การป้องกันยาเสพติดในกลุ่มแรงงานที่ไปทำงานในต่างประเทศ

แนวทางย่อยที่ ๒.๒ ความร่วมมือในการพัฒนาทางเลือก และบริหารจัดการชายแดนผ่านโครงการแผนงานต่าง ๆ ที่มีข้อตกลงร่วมกัน

แนวทางที่ ๓ ความร่วมมือด้านการบำบัดรักษาผู้เสพยาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๓.๑ สนับสนุนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในการบำบัดรักษา ยาเสพติดส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาองค์ความรู้ในการบำบัดรักษา ยาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๓.๒ ส่งเสริมความร่วมมือกับประชาคมโลก/องค์การระหว่างประเทศเพื่อรับการสนับสนุน/ให้ความช่วยเหลือด้านการบำบัดรักษา ยาเสพติด

แนวทางที่ ๔ ความร่วมมือด้านการพัฒนาวิชาการและวิจัย

แนวทางย่อยที่ ๔.๑ ความร่วมมือในการพัฒนาองค์ความรู้ พัฒนาศักยภาพบุคลากรระหว่างประเทศในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๔.๒ ความร่วมมือในการสนับสนุนเทคโนโลยีและเทคนิคเฉพาะทางการตรวจพิสูจน์ยาเสพติด การสนับสนุนอุปกรณ์/เครื่องมือ งบประมาณในการป้องกัน ปราบปรามและแก้ไขปัญหายาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๔.๓ ความร่วมมือในการพัฒนาและเชื่อมโยงฐานข้อมูลเพื่อใช้ในการเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดระหว่างประเทศ

๕. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ

บริหารจัดการการดำเนินงานป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติดให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายยาเสพติด โดยการสร้างเอกภาพในการบริหารจัดการ พัฒนากลไกระบบอำนวยการและสนับสนุนการดำเนินงานให้มีความเชื่อมโยงประสานสอดคล้องในทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ปรับกระบวนการทัศน์และแนวทางการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ พัฒนาทักษะและสมรรถนะการทำงานในยุคดิจิทัล ขยายขีดความสามารถทางด้านเทคโนโลยีให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบันส่งเสริมการพัฒนา ศึกษาวิจัย และใช้ประโยชน์มาตรการทางเลือก บนพื้นฐานการคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนและการพัฒนาทุนมนุษย์ สร้างการรับรู้ ความตระหนัก ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน

เป้าหมายยุทธศาสตร์

๑. กระบวนการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหายาเสพติดมีความประสานสอดคล้องในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

๒. สังคมปรับเปลี่ยนมุมมองต่อปัญหายาเสพติด ให้มีความสำคัญกับมีส่วนร่วมในกระบวนการป้องกันปราบปราม และบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด รวมทั้งสามารถรับมือกับปัญหา ยาเสพติดในสังคมได้ดีมากขึ้น ภายใต้การกำกับดูแลและช่วยเหลือของภาครัฐ

๓. เปิดโลกทัศน์ใหม่จากการใช้ประโยชน์ยาเสพติดและพืชในการกำกับ ควบคุมดูแลพิเศษเพื่อสร้างคุณค่า ทั้งในทางวิทยาศาสตร์ การแพทย์ และการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

๔. ภาครัฐทันสมัย ขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการใช้ประโยชน์เทคโนโลยี นวัตกรรมและฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้อย่างบูรณาการ มีมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพ

๕. บุคลากรภาครัฐมีทักษะและสมรรถนะสูง พร้อมรับมือกับภัยคุกคามของปัญหา ยาเสพติดในยุคดิจิทัล ภายใต้สภาวะการณ์ที่หลากหลาย ซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลที่ดี

ตัวชี้วัด

ระดับความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ

แนวทางที่ ๑ การพัฒนากลไกอำนาจการ ระเบียบ กฎหมาย และกระบวนการ ยุติธรรม สนับสนุนการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นระบบ

แนวทางย่อยที่ ๑.๑ พัฒนากลไกเชิงนโยบายในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตาม ประมวลกฎหมายยาเสพติด โดยการจัดตั้งและอำนาจการคณะกรรมการ หรือองค์กรกลุ่มตาม ที่ประมวลกฎหมายยาเสพติดกำหนด ได้แก่ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เป็นกลไกหลักรับผิดชอบนโยบายด้านยาเสพติด โดยมีคณะกรรมการควบคุมยาเสพติด คณะกรรมการ บำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด และคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน เป็นกลไกขับเคลื่อนการ ดำเนินงานในการกำหนดนโยบายและถ่ายทอดไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นเอกภาพและมีประสิทธิภาพ

แนวทางย่อยที่ ๑.๒ พัฒนาและปรับปรุงระเบียบ/กฎหมาย/ขั้นตอนแนวทาง หรือ กลไกในการบังคับใช้ต่อผู้กระทำผิด ให้สอดคล้องรองรับกับข้อกำหนดตามประมวลกฎหมายยาเสพติด ทั้งในส่วนของการดำเนินการต่อผู้ค้า ผู้เสพ และทรัพย์สินในกรณีต่าง ๆ ปรับปรุงบทลงโทษผู้กระทำ ความผิดตามสัดส่วนที่เหมาะสมกับความรุนแรงของการกระทำความผิด และสอดคล้องกับบทบัญญัติ ของรัฐธรรมนูญ รวมถึงปรับปรุงกระบวนการบังคับโทษปรับให้มีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพ และคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน

แนวทางย่อยที่ ๑.๓ ยกย่องกระบวนการยุติธรรมด้านยาเสพติด โดยปรับปรุง ระเบียบ/กฎหมายให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับสถานการณ์ของปัญหาเสพติด ทั้งในมิติของสภาพสังคม เศรษฐกิจ สาธารณสุข รวมถึงสอดคล้องตามพันธกรณีระหว่างประเทศ เป็นไปตามมาตรฐานสากล มีกฎหมายเท่าที่จำเป็น ไม่เกิดความซ้ำซ้อน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วนในการพัฒนากฎหมายอย่างเหมาะสม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานการเคารพสิทธิมนุษยชน มีความโปร่งใส และตรวจสอบได้

แนวทางที่ ๒ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

แนวทางย่อยที่ ๒.๑ พัฒนากลไกการขับเคลื่อนการดำเนินงานเชิงพื้นที่ กระจาย บทบาท ในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ ส่งเสริมบทบาทกลไกผู้นำภาคประชาชนทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน/ชุมชน ในฐานะเจ้าของปัญหาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง

แนวทางย่อยที่ ๒.๒ ส่งเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยสร้าง กระบวนการ ช่องทาง กลไก เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในระดับครอบครัว และปัจเจก บุคคล ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกมิติ ทั้งการป้องกันคนในชุมชนเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับ ปัญหายาเสพติด การแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับยาเสพติด รวมถึงการติดตามดูแลช่วยเหลือผู้ผ่าน การบำบัดฟื้นฟูสภาพทางสังคม

แนวทางย่อยที่ ๒.๓ พัฒนาเครื่องมือและกลไกสนับสนุนการดำเนินงาน ทั้งระบบ ข้อมูล การกำกับดูแล การรายงานผล และการติดตามประเมินผล รวมทั้งพัฒนาศักยภาพบุคลากร ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จและกลไกสำคัญในการสร้างการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ และ สร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้าน/ชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๒.๔ ขยายเครือข่ายความร่วมมือของหุ้นส่วนภาครัฐ ส่งเสริม บทบาทของภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และภาคประชาชน ในการประสานความ ร่วมมือทั้งด้านองค์ความรู้ ทรัพยากร แหล่งงบประมาณ ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคมที่เกี่ยวข้อง

กับการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตลอดจนเชื่อมโยงการดำเนินงานกับเครือข่ายรณรงค์ในประเด็นที่ใกล้เคียง เช่น เครือข่ายรณรงค์ไม่สูบบุหรี่ เครือข่ายรณรงค์งดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อขยายกลไกการทำงานด้านการสื่อสารกับสังคม

แนวทางที่ ๓ การพัฒนาทางเลือก

แนวทางย่อยที่ ๓.๑ พัฒนาทางเลือกในการลดอันตรายจากยาเสพติด (Harm reduction) ในรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ศึกษาผลกระทบ ขั้นตอนการดำเนินงานรองรับมาตรการ ผลักดันการขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ขยายการดำเนินงานอย่างครอบคลุมและเท่าเทียมการสนับสนุนงบประมาณ รวมทั้งแนวทางการเข้าถึงสารควบคุมพิเศษที่ใช้บรรเทาความเจ็บปวด และการสร้างทักษะทางสังคมเพื่อการลดอันตรายจากยาเสพติด (Drug education: social skills for harm reduction)

แนวทางย่อยที่ ๓.๒ พัฒนาทางเลือกในมิติสิทธิมนุษยชน ในรูปแบบที่มีความเหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ส่งเสริมการฟื้นฟูมนุษย์ด้วยการลดทอนความเป็นอาชญากรรม ใช้มาตรการทางเลือกแทนการลงโทษ เช่น การเบี่ยงเบนคดี (Diversion) การลดทอนความเป็นอาชญากรรม (Decriminalization) การทำให้ยาเสพติดเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมายในบางระดับ (Legalization) เพื่อการใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ เป็นต้น

แนวทางย่อยที่ ๓.๓ การพัฒนาทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในมิติเชิงพื้นที่ ในพื้นที่ ที่มีการลักลอบปลูกพืชเสพติด พื้นที่นำเข้า พื้นที่การค้าและแพร่ระบาดยาเสพติด โดยการบูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ท้องที่ ท้องถิ่น และประชาชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหายาอย่างยั่งยืน โดยยึดหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” และยึดหลัก “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ในการพัฒนาทางเลือก ในการดำรงชีวิต โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางพัฒนาอย่างครบวงจรทั้งในมิติสุขภาพ สร้างทางเลือกในการประกอบอาชีพ รายได้ การศึกษา และสิ่งแวดล้อม ให้ประชาชนในพื้นที่มีศักยภาพในการพึ่งพาตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ของตน ให้หลุดพ้นจากวงจรปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน

แนวทางที่ ๔ การใช้ประโยชน์ยาเสพติดและพืชในการกำกับ ควบคุม ดูแลพิเศษ เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจรูปแบบใหม่

แนวทางย่อยที่ ๔.๑ พัฒนาแนวทางการใช้ประโยชน์จากยาเสพติดและพืชในการกำกับ ควบคุม ดูแลพิเศษที่เหมาะสมกับประเทศไทย ทั้งในทางวิทยาศาสตร์ การแพทย์ และการพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในรูปแบบใหม่ รวมทั้งศึกษาแนวทางรองรับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนแนวทางการสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามบริบทของกฎหมายและสังคมไทย

แนวทางย่อยที่ ๔.๒ กำหนดพื้นที่ควบคุมการใช้ประโยชน์จากยาเสพติด โดยพัฒนาโลก การดำเนินงาน และปรับปรุงหลักเกณฑ์การประกาศกำหนดชื่อและประเภทของยาเสพติดให้โทษ การเข้าถึงตัวควบคุมในระดับสากล เพื่อผ่อนปรนการนำตัวยาเสพติดมาใช้ประโยชน์ในการศึกษาวิจัยทางวิทยาศาสตร์ ทางการแพทย์ และต่อยอดในทางเศรษฐกิจ

แนวทางย่อยที่ ๔.๓ กำกับดูแลควบคุมการใช้ประโยชน์ในทางที่ผิด โดยกำหนดมาตรการควบคุมการดำเนินการในพื้นที่อย่างรัดกุมและบังคับใช้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันผู้ได้รับอนุญาตในพื้นที่ ที่ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่กฎหมายกำหนด

แนวทางที่ ๕ การบริหารจัดการพื้นที่แพร่ระบาดของยาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๕.๑ จำแนกพื้นที่ตามสภาพการณ์ พฤติการณ์ และองค์ประกอบเชิงพื้นที่ที่แตกต่างกัน โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีร่วมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในการวิเคราะห์ประเมินและกำหนดสถานะของพื้นที่ เพื่อให้สามารถวางแนวทางและมาตรการจัดการที่เหมาะสมกับบริบทและประเด็นปัญหา เช่น พื้นที่ทางผ่านยาเสพติด พื้นที่ที่มีปัญหาโครงสร้างอิทธิพลตามแนวชายแดน พื้นที่ที่มีปัญหาการค้ายาเสพติดรุนแรง พื้นที่ที่มีผู้เสพยาเสพติดเรื้อรังที่สุ่มเสี่ยงต่ออาการทางจิตเวช พื้นที่ที่มีการเพาะปลูกพืชเสพติด พื้นที่ที่มีกลุ่มเปราะบางที่สุ่มเสี่ยงต่อการเข้าสู่วงจรยาเสพติด เป็นต้น

แนวทางย่อยที่ ๕.๒ กำหนดพื้นที่แพร่ระบาดของยาเสพติด (High Intensity Drug Trafficking Areas ; HIDTA) เป็นพื้นที่เป้าหมายหลักในการปฏิบัติการในแต่ละปี โดยประเมินความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหา เพื่อการวางแผนกลยุทธ์การปฏิบัติการในพื้นที่อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทของพื้นที่ รวมทั้งสามารถวางแผนงบประมาณบูรณาการได้อย่างเหมาะสม

แนวทางย่อยที่ ๕.๓ กำหนดกลไก บทบาท และรูปแบบการดำเนินงานในพื้นที่เป้าหมาย โดยบูรณาการความร่วมมือระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนกลาง ท้องที่ ท้องถิ่น และภาคประชาชน เพื่อการดำเนินงานที่เป็นเอกภาพ ลดผลกระทบของยาเสพติดในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางที่ ๖ การพัฒนางานวิชาการและศึกษาวิจัย

แนวทางย่อยที่ ๖.๑ ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับยาเสพติด ทั้งด้านการป้องกัน การปราบปราม การตรวจพิสูจน์ยาเสพติด การใช้ประโยชน์ตัวยารวมถึงการศึกษาวิจัยที่สนับสนุนการดำเนินงานด้านยาเสพติดในมิติต่าง ๆ เช่น การศึกษาด้านพฤติกรรมศาสตร์ การศึกษานโยบายยาเสพติด การศึกษาผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม เป็นต้น

แนวทางย่อยที่ ๖.๒ ส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคการศึกษา ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งความร่วมมือด้านบุคลากร ทรัพยากร องค์ความรู้ และการรณรงค์ประชาสัมพันธ์

แนวทางย่อยที่ ๖.๓ ขยายการใช้ประโยชน์จากงานวิชาการและศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับยาเสพติด โดยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สู่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และสร้างการรับรู้ให้แก่สังคมในวงกว้าง โดยเฉพาะภาคการศึกษาและภาควิชาการ เพื่อการศึกษาและต่อยอดใช้ประโยชน์ นำไปสู่การพัฒนาและยกระดับงานวิชาการ วิจัย และนวัตกรรมที่มีศักยภาพยิ่งขึ้น

แนวทางที่ ๗ การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด

แนวทางย่อยที่ ๗.๑ บูรณาการฐานข้อมูลยาเสพติดตามแนวทางธรรมาภิบาลข้อมูลภาครัฐ (Data Governance for Government) โดยปรับปรุงรูปแบบ การจัดเก็บ และคุณภาพของข้อมูลให้เป็นไปตามมาตรฐานข้อกำหนดของพระราชบัญญัติการบริหารงานและ

การให้บริการภาครัฐผ่านระบบดิจิทัล พ.ศ.๒๕๖๒ เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และเผยแพร่ข้อมูลเพื่อการใช้ประโยชน์ในระบบข้อมูลของหน่วยงานและระบบข้อมูลภาครัฐ (Government Open Data) โดยมีการควบคุมดูแลความปลอดภัยของข้อมูลอย่างเป็นมาตรฐาน รวมถึงกำหนดบทบาท นโยบาย มาตรการแนวทาง ที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินงานด้านการบูรณาการข้อมูลในทุกมิติ เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ประโยชน์ข้อมูลในการสนับสนุนภารกิจด้านการจัดการปัญหาเสพติดของหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางย่อยที่ ๗.๒ ส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ประโยชน์ข้อมูลภาครัฐให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ขยายขีดความสามารถด้านเทคโนโลยี สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่ครอบคลุม ทันสมัย และเพียงพอต่อการใช้ประโยชน์ ส่งเสริมและสนับสนุนการแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ด้านเทคโนโลยีแขนงต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analysis) การนำกระบวนการ Machine Learning อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (Internet of Things) รวมไปถึงการพัฒนาปัญญาประดิษฐ์ (AI: Artificial Intelligence) และระบบอัตโนมัติ (Automation) มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานวัตกรรมขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาเสพติดเชิงรุก และเป็นเครื่องมือสนับสนุนการใช้ประโยชน์ข้อมูลของหน่วยงานในการบ่งชี้สภาพการณ์ของปัญหาในเชิงพื้นที่ เพื่อการรับมือและวางแนวทางการจัดการกับปัญหาได้อย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ

แนวทางย่อยที่ ๗.๓ พัฒนาระบบสนับสนุนกลไกการดำเนินงานภาครัฐ ผลักดันการพัฒนาและประสานเชื่อมโยงระบบสารสนเทศด้านแผนงานและงบประมาณ ด้านการกำกับติดตาม และด้านการประเมินผลการดำเนินงาน ให้มีความบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกกระดับ และมีความยืดหยุ่นสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป สามารถบ่งชี้ผลลัพธ์ทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากการดำเนินงานตามแผน นำไปสู่การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวทางที่ ๘ การเสริมสร้างสมรรถนะเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เตรียมพร้อมรับมือกับการจัดการปัญหาเสพติดในยุคดิจิทัล

แนวทางย่อยที่ ๘.๑ เสริมสร้างสมรรถนะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยียกระดับประสิทธิภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อการจัดการปัญหาเสพติดเชิงรุกและเตรียมพร้อมรับมือกับภัยคุกคามในยุคดิจิทัล เช่น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการและวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) การพัฒนาและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI: Artificial Intelligence) การใช้งานระบบบล็อกเชนและสกุลเงินดิจิทัล รวมทั้งแนวปฏิบัติในการจัดการข้อมูลตามแนวทางธรรมาภิบาลภาครัฐ

แนวทางย่อยที่ ๘.๒ เสริมสร้างสมรรถนะเฉพาะทางในการจัดการปัญหาเสพติด สร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานด้านการจัดการปัญหาเสพติด โดยพัฒนาทักษะเดิม (Up Skill) และเพิ่มเติมทักษะใหม่ (Reskill) ทั้งในด้านการปราบปราม ป้องกัน ตรวจพิสูจน์ กระบวนการยุติธรรม และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น การสืบสวนเส้นทางการเงินผ่านบล็อกเชน การสืบสวนอาชญากรรมยาเสพติดทางไซเบอร์ การใช้เทคโนโลยีในการสกัดกั้น การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเฝ้าระวังทางไซเบอร์ ยุทธวิธีปราบปราม องค์ความรู้ทางวิชาการด้านตัวยา องค์ความรู้

ด้านพฤติกรรมศาสตร์ รวมไปถึงองค์ความรู้และแนวทางการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

แนวทางย่อยที่ ๘.๓ เสริมสร้างสมรรถนะเชิงบุคคล (Soft skill) ที่จำเป็นต่อการทำงานในยุคศตวรรษที่ ๒๑ เพื่อยกระดับการทำงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น ทักษะความเป็นผู้นำ ทักษะการบริหารจัดการ เทคนิคการสื่อสาร การจัดการอารมณ์ การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะการคิดรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการคิดเชิงวิพากษ์ การคิดเชิงวิเคราะห์ การคิดเชิงระบบ การคิดเชิงกลยุทธ์ การคิดเชิงนวัตกรรม และหลักธรรมาภิบาล เป็นต้น

แนวทางย่อยที่ ๘.๔ เสริมสร้างการมีธรรมาภิบาลที่ดีในการปฏิบัติงาน ดำเนินการตามแนวทางของกฎหมายโดยคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน ไม่มีการตอบสนองที่รุนแรงเกินจำเป็น หรือการเลือกปฏิบัติที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

แนวทางที่ ๙ การปรับกระบวนการทัศน์ สร้างการรับรู้ วัฒนธรรม และประชาสัมพันธ์

แนวทางย่อยที่ ๙.๑ ปรับกระบวนการทัศน์การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ภาครัฐตามกรอบแนวคิดของประมวลกฎหมายยาเสพติด สร้างความเข้าใจ ความตระหนัก และการยอมรับในกรอบการดำเนินนโยบาย ยาเสพติดแนวคิดใหม่ให้แก่เจ้าหน้าที่ภาครัฐ รวมถึงเจ้าหน้าที่ภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการต่อทั้งผู้ค้าและผู้เสพให้สอดคล้องกับประมวลกฎหมายยาเสพติด โดยจัดทำแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนทั้งด้านการป้องกันปราบปราม และบำบัดฟื้นฟูสภาพทางสังคม เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจและถือปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างเปิดเผยและมีประสิทธิภาพ

แนวทางย่อยที่ ๙.๒ สร้างมุมมองใหม่ของสังคมต่อปัญหาเสพติด ส่งเสริมและสนับสนุน การสื่อสารรณรงค์ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการรับรู้ ความตระหนัก และความตื่นตัวของสังคม ปรับเปลี่ยนทัศนคติของสังคมต่อผู้เสพยาเสพติดบนฐานแนวคิดของนโยบายยาเสพติดแนวใหม่ มองยาเสพติดเป็นปัญหาในเชิงสาธารณสุข ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัญหาเชิงเศรษฐกิจและสังคม มิใช่เพียงปัญหาในเชิงอาชญากรรมเท่านั้น มุ่งเน้นให้สังคมสามารถรับมือกับปัญหาเสพติดโดยไม่ได้รับผลกระทบ หรือได้รับผลกระทบน้อยที่สุด สื่อสารและรณรงค์ด้วยรูปแบบวิธีการและช่องทางที่ทันสมัย ครอบคลุม และเหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

แนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชาร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยการบูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ท้องที่ ท้องถิ่น และประชาชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหายาอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชาร่วมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เสริมสร้างศักยภาพให้ประชาชนในพื้นที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ของตน ให้หลุดพ้นจากวงจรปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรพระราชทานให้กับปวงชนชาวไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๔๐ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำประเทศไทยไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน โดยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ประมวลจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เกี่ยวกับการพัฒนาที่ได้พระราชทานในหลายโอกาส หมายถึง การดำรงชีวิต และการบริหารจัดการที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท มุ่งประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าประโยชน์ส่วนตน และคำนึงถึงผลตอบแทนในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความสมดุลระหว่าง ความอยากได้อะไรกับ ความต้องการขั้นพื้นฐานและทรัพยากรที่เรามีอยู่อย่างจำกัด ซึ่งทำให้เรามีชีวิตที่มั่นคงได้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใช้ ความรู้ และคุณธรรม เป็นฐานโดยกลั่นกรองกระบวนการความคิดในการจัดการ ผ่านหลักของความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่รอบคอบ ระมัดระวัง ถูกต้อง และเหมาะสมสำหรับตัวเราและสถานการณ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในชีวิต

แนวคิดของความพอเพียงจะช่วยทำให้เกิดความสมดุลครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน ไม่ว่าจะ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรม เมื่อเกิดความสมดุล เราจะสามารถพึ่งตนเองได้ มีภูมิคุ้มกันและอยู่ดีมีสุข สามารถปรับตัว เมื่อเผชิญกับความยากลำบากได้ ความสมดุล ทำให้เกิดความมั่นคงและมีความต้านทานต่อวิกฤตต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่ความยั่งยืนในที่สุด ไม่ว่าจะ เป็นความยั่งยืนในแง่ของการพัฒนาประเทศหรือในชีวิตของแต่ละบุคคลก็ตาม

๑. หลักแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง

การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

๒. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชน ในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และ นักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

๒.๑ ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๒.๒ ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

๒.๓ ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

โดยมีเงื่อนไขของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง ๒ ประการ ดังนี้

๑. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้านความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ

๒. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทนมีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

๓. ศาสตร์พระราชา

การสืบสานศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นกระบวนการนำศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติให้เกิดผล หรือเรียกว่า การนำความรู้ในศาสตร์ทั้ง ๓ ด้าน หรือ ๓ มิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม สู่การพัฒนาประเทศให้มั่นคง ยั่งยืน ไปสู่การปฏิบัติจริง เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การนำองค์ความรู้ ด้านการกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้หรือการพัฒนางาน องค์ความรู้ด้านเนื้อหา ความรู้จากโครงการพระราชดำริ และอื่น ๆ รวมทั้งการนำองค์ความรู้ในวิธีทรงงานมาใช้ในการดำเนินชีวิต การทำงานของบุคคล ครอบครัว ชุมชน หรือขององค์กร มูลนิธิ หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาการดำเนินชีวิต ดำเนินงานในหน้าที่ความรับผิดชอบด้วยองค์ความรู้ตามศาสตร์พระราชา

เป้าหมายในการพัฒนา คือ การพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของคน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ให้คนมีความสุข โดยต้องคำนึงเรื่องสภาพภูมิศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา เชื้อชาติ และภูมิหลังทางเศรษฐกิจ สังคม แม้ว่าวิธีการพัฒนามีหลากหลาย แต่ที่สำคัญคือ การพัฒนาจะต้องมีความรัก ความห่วงใย ความรับผิดชอบ และการเคารพในเพื่อนมนุษย์จะเห็นได้ว่าการพัฒนาเกี่ยวข้องกับมนุษยชาติ และเป็นเรื่องของจิตใจ

หลักการทรงงาน ๒๗ ข้อ ของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร

หลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่เรียบง่ายเน้นการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ราษฎรสามารถนำไปปฏิบัติได้ และเกิดประโยชน์สูงสุด ดังต่อไปนี้

๑. ซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกัน หากคนไทยทุกคนได้ร่วมมือกันช่วยชาติ พัฒนาชาติด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต จริ่งใจต่อกันแล้ว ประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้าอย่างมาก

๒. อ่อนน้อม ถ่อมตน ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่ทุกคนพึงมีพึงปฏิบัติให้เป็นปกติ ที่จะทำให้สังคมมีความสมานสามัคคี ทรงปฏิบัติให้เห็นมาโดยตลอด ทรงอ่อนน้อมมาก เวลาที่เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎร ทรงโน้มพระวรกายไปหาประชาชน คุกเข่าหน้าประชาชน ถามทุกข์สุข ประชากรหรือเป็นชั่วโมงๆ ประชาชนนั่งพับเพียบ พระองค์ท่านก็ทรงทรุดพระวรกายนั่งพับเพียบบนพื้นเดียวกัน

๓. ความเพียร ความเพียรเป็นคุณสมบัติที่จะทำให้งานสำเร็จ ต้องมีความมุ่งมั่น โดยเฉพาะการทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๔. รู้ รัก สามัคคี ซึ่งเป็นพระราชดำรัส ที่มีค่าและมีความหมายลึกซึ้ง พร้อมทั้งสามารถปรับใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย

๕. ทำเรื่อย ๆ ทำแบบสังขทาน ปัญหาต่าง ๆ ของประเทศชาติเกิดขึ้นอย่างไม่รู้จบ จำเป็นต้องทุ่มเทกำลังความสามารถเข้าไปแก้ไข จะหยุดการทำงานไม่ได้ จึงต้องทำเรื่อย ๆ ไม่สามารถหยุดงานช่วยเหลือประชาชนได้

๖. มีความสุขในการทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น ความสุขเป็นเรื่องของการทำประโยชน์ให้เกิดขึ้น ซึ่งความสุขที่แท้จริงคือ การทำประโยชน์ให้ผู้อื่น มิใช่ทำให้ตนเองเพียงเท่านั้น ต้องสร้างประโยชน์กับคนอื่น เมื่อคนอื่นมีความสุขแล้วเราก็มีความสุขด้วย โดยความสุขของผู้อื่น คือความสุขส่วนรวมนั่นเอง เราต้องยึดประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตน

๗. ศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำงานอย่างผู้รู้จริง การที่จะพระราชทานโครงการใดโครงการหนึ่งจะทรงศึกษาข้อมูลรายละเอียดอย่างเป็นระบบ ทั้งข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร และแผนที่ ตลอดจนสอบถามจากเจ้าหน้าที่ นักวิชาการ และราษฎรในพื้นที่ให้ได้รายละเอียด ที่ถูกต้อง รวมทั้งศึกษาตรวจสอบและทอดพระเนตรในพื้นที่จริง เพื่อที่จะพระราชทานความช่วยเหลือได้อย่างถูกต้องรวดเร็วตรงตามความต้องการของประชาชน และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม

๘. ระเบิดจากข้างใน ต้องสร้างความเข้มแข็งให้คนในชุมชนที่เราเข้าไปพัฒนา ให้มีสภาพพร้อมที่จะรับการพัฒนาเสียก่อน แล้วจึงค่อยออกมาสู่สังคมภายนอก มิใช่การนำเอาความเจริญหรือบุคคลจากสังคมภายนอกเข้าไปหาชุมชนที่ยังไม่ทันได้มีโอกาสเตรียมตัว หรือตั้งตัวอย่าให้โดยที่ผู้รับยังไม่พร้อมที่จะใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

๙. ทำตามลำดับขั้น ในการทรงงานพระองค์จะทรงเริ่มต้นจากสิ่งจำเป็นที่สุดของประชาชนก่อน ได้แก่ สาธารณสุข เมื่อมีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงแล้วก็จะสามารถทำประโยชน์ด้านอื่นๆ ต่อไปได้ จากนั้นจะเป็นเรื่องสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและสิ่งจำเป็นในการประกอบอาชีพ

๑๐. ภูมิสังคม การพัฒนาใด ๆ ต้องคำนึงสภาพภูมิประเทศของบริเวณนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร และสังคมวิทยาเกี่ยวกับลักษณะนิสัยใจคอของคน ตลอดจนประเพณีวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน และใช้หลักในการปรับตัวให้อยู่กับธรรมชาติให้ได้

๑๑. องค์กรรวม ในการที่จะพระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับโครงการหนึ่งนั้น จะทรงมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง อย่างครบวงจร ทรงเรียกรวมนี้อาณาจักรรวม (Holistic) หมายถึง การมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นแบบบูรณาการ และกำหนดแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยง โดยพิจารณาครบทุกด้านของปัญหา พร้อมแนวทางแก้ไขอย่างเชื่อมโยงกันเป็นระบบ

๑๒. ประหยัด เรียบง่าย ได้ประโยชน์สูงสุด ในการพัฒนาและช่วยเหลือราษฎร ทรงใช้หลักในการแก้ปัญหาด้วยความเรียบง่าย และประหยัด ราษฎรสามารถทำได้เอง หาได้ในท้องถิ่น และประยุกต์ใช้สิ่งที่มีอยู่ในภูมิภาคนั้นมาแก้ไขโดยไม่ต้องลงทุนสูง หรือใช้เทคโนโลยีที่ไม่ยุ่งยากนัก

๑๓. ขาดทุนคือกำไร การเสีย คือ การได้ ประเทศชาติก็จะก้าวหน้าและการที่คนอยู่ดีมีสุขนั้นเป็นการนับที่เน้นมูลค่าเงินไม่ได้ การให้และการเสียสละ เป็นการกระทำอันมีผลเป็นกำไร คือ ความอยู่ดีมีสุขของราษฎร ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนได้

๑๔. ปลูกป่าในใจคน ป่าไม้เป็นปัจจัยสำคัญของชีวิตมนุษย์ หากไม่มีการปลูกจิตสำนึกในการรักษาป่าไม้ให้กับทุกคนแล้ว จะทำให้การดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นไปด้วยความยากลำบาก เจ้าหน้าที่ของรัฐดูแลรักษาป่าไม้ด้วยหน้าที่พึงกระทำ แต่ชาวบ้านจะสามารถดูแลและหวงแหนป่าไม้ด้วยจิตสำนึกเพื่อรักษาปัจจัยแห่งชีวิตของตนเอง

๑๕. ใช้ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ทรงเข้าใจถึงธรรมชาติและต้องการให้ประชาชนใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทรงมองเห็นถึงปัญหาของธรรมชาติได้อย่างละเอียด หากเราต้องการแก้ไขปัญหารวมชาติ จึงจำเป็นต้องใช้ธรรมชาติเข้าช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นการบำบัดน้ำเสีย ด้วยการใช้น้ำดีไล่น้ำเสีย โดยอาศัยหลักแรงโน้มถ่วงตามธรรมชาติ (Gravity Flow)

๑๖. ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ ทรงนำความจริงในเรื่องความเป็นไปแห่งธรรมชาติ และกฎเกณฑ์ของธรรมชาติมาเป็นหลักการแนวปฏิบัติที่สำคัญในการแก้ปัญหาและเปลี่ยนแปลงสถานะที่ไม่ปกติให้เข้าสู่ปกติ ทรงคิดค้นวิธีบำบัดน้ำเสียโดยใช้ผักตบชวาดูดซึมสิ่งสกปรกปนเปื้อนในน้ำ และเป็นที่มาของ “ธรรมชาติช่วยธรรมชาติ”

๑๗. ประโยชน์ส่วนรวม ทรงเห็นว่าการทำงานทุกอย่างของเรานั้นมีผลเกี่ยวเนื่องถึงประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเมืองและประชาชนทุกคน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ประการให้บริสุทธิ์ บริบูรณ์ โดยเต็มกำลังสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ การปฏิบัติพระราชกรณียกิจและการพระราชทานพระราชดำริในการพัฒนาและช่วยเหลือพสกนิกรทรงระลึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ

๑๘. การพึ่งตนเอง การพัฒนาตามแนวพระราชดำริ ในเบื้องต้นเป็นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เพื่อให้ประชาชนมีความแข็งแรงพอที่จะดำรงชีวิตได้ และขั้นตอนต่อไปคือการพัฒนาให้ประชาชนสามารถอยู่ในสังคมได้ตามสภาพแวดล้อม สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

๑๙. เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหลักความคิดที่จะดำเนินการเรื่องต่าง ๆ เพื่อนำชีวิตไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน เสมือนเป็นการวางฐานรากของตัวอาคาร

๒๐. เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

เข้าใจ : ทำอะไรต้องเข้าใจปัญหา เข้าใจหนทางแก้ไข เข้าใจกระบวนการจัดการ และปรับความเข้าใจระหว่างผู้ให้ ผู้รับเสียก่อน ให้เข้าใจซึ่งกันและกัน

เข้าถึง : เมื่อเข้าใจระหว่างกันทุกประการครบถ้วนแล้ว ต้องเข้าถึงการกระทำ สร้างความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้อง เข้าถึงเครื่องมือเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ และความสามัคคีร่วมจิตร่วมใจของผู้ปฏิบัติ ร่วมมือร่วมไม้กันทำงาน

พัฒนา : เมื่อต่างฝ่ายต่างเข้าใจกันแล้ว เข้าถึงกันแล้ว การพัฒนาก็จะดำเนินการไปอย่างยั่งยืน ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและการเมือง หากแต่นำไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

๒๑. แก้ปัญหาที่จุดเล็ก คิด Macro เริ่ม Micro ทรงมองปัญหาในภาพรวม (Macro) ก่อนเสมอ แต่การแก้ไขปัญหของพระองค์จะเริ่มจากจุดเล็ก ๆ (Micro) คือ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่คนมักมองข้าม

๒๒. ไม่ติดตำรา ทำให้ง่าย การพัฒนาตามแนวพระราชดำริมีลักษณะของการพัฒนาที่อนุโลม และรวมขอมกับสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและสภาพของสังคมจิตวิทยาแห่งชุมชน

๒๓. การมีส่วนร่วม ในการทรงงานพระองค์ทรงเปิดโอกาสให้ทุกฝ่าย ทั้งประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ทุกระดับได้มาร่วมกันแสดงความคิดเห็น หรือที่เรียกประชานิยามเพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยให้อาชาวบ้านเป็นครู

๒๔. พออยู่พอกิน ให้ประชาชนสามารถอยู่อย่าง “พออยู่พอกิน” ให้ได้เสียก่อน แล้วจึงขยับขยายให้มีขีดสมรรถนะที่ก้าวหน้าต่อไป การดำเนินชีวิตให้พออยู่พอกินนั้น ต้องมีทรัพยากรให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ต้องอาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ หากขาดแคลนจะทำให้ไม่เพียงพอ อดอยาก ไม่มั่นคงในชีวิต จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นทุกวันแต่ทรัพยากรลดลงทุกที ภาวะขาดแคลนย่อมเกิดขึ้น ทรงแก้ไขปัญหทุกด้านเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติทรงฟื้นฟูและรักษาความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติที่เสียไปเพื่อสร้างความยั่งยืนให้เกิดขึ้น เพราะเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของมนุษย์

๒๕. บริการรวมที่จุดเดียว (One Stop Services) เพื่อประโยชน์ที่จะมาขอใช้บริการจะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายโดยจะมีหน่วยงานราชการต่าง ๆ มาร่วมดำเนินการ และให้บริการประชาชน ณ ที่แห่งเดียว โดยทรงเน้นเรื่องรัฐวิสาหกิจและการร่วมมือร่วมแรงร่วมใจกัน ด้วยการปรับลดช่องว่างระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒๖. ร่าเริง รื่นเริง คึกคัก ครึกครื้น กระดับกระแฉ่ง มีพลัง เป็นปัจจัยของการทำงานที่มีประสิทธิภาพ การทำงานให้สำเร็จและมีประสิทธิภาพต้องอาศัยจิตใจเป็นเรื่องสำคัญ ต้องสร้างบรรยากาศรอบตัวให้มีความสุข ไม่เครียด ทรงมีพระราชดำรัสว่า ทำงานต้องสนุกกับงาน มิฉะนั้นเราจะเบื่อและหยุดทำงานในระยะต่อมา ดังนั้นปัจจัยของการทำงานที่มีประสิทธิภาพ คือ ร่าเริง รื่นเริง คึกคัก ครึกครื้น

๒๗. ชัยชนะของการพัฒนา การแก้ไขปัญหาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเหมือนการเข้าสู่สงครามที่ไม่ได้ใช้อาวุธในการแก้ไขปัญหา แต่ใช้การพัฒนาเป็นเครื่องมือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ และ ทุกครั้งที่สามารถแก้ไขปัญหาได้สำเร็จ จึงถือเป็นการได้รับชัยชนะโดยการพัฒนา

การทรงงานในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงยึดการดำเนินงานในลักษณะทางสายกลางที่สอดคล้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัว และสามารถปฏิบัติได้จริง ทรงมีความละเอียดรอบคอบและทรงคิดค้นหาแนวทางพัฒนาเพื่อมุ่งสู่ประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ปัญหาสาธารณสุขในประเทศไทยนั้น ได้มีผู้ดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการแก้ไข ในลักษณะต่าง ๆ อย่างมากมาย ซึ่งในบทนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสาธารณสุขในพื้นที่ของตน ดังนี้

นายบรรจง สายวงศ์ (๒๕๕๗) ได้ทำการวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ในเขตตำบลสร้อย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ สรุปได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการป้องกันและ ปราบปรามยาเสพติดในเขตตำบลสร้อย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ และ เพื่อศึกษาปัญหาและ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขตตำบลสร้อย อำเภอวังซันจังหวัดแพร่

วิธีการวิจัย ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยได้ทำการศึกษาประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชน ที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลสร้อย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ จำนวน ๖,๕๔๔ คน ใช้กลุ่ม ตัวอย่างจำนวน ๓๗๗ คน และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทำการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลสร้อย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย มีช่วงอายุระหว่าง ๓๖-๕๐ ปีมากที่สุด ส่วนใหญ่สมรสแล้ว และส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ประกอบอาชีพอยู่ในภาคเอกชน และมีรายได้ เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง ๕,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาท

๒. การมีส่วนร่วมโดยรวมของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขต ตำบลสร้อย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ อยู่ในระดับมาก ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดในเขตตำบลสร้อย อำเภอวังซัน จังหวัดแพร่ เรียงลำดับความถี่จากมากไป นาน้อย ตามลำดับ ได้แก่ ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับโทษของยาเสพติด ควรจัดชุดป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในหมู่บ้าน และควรเพิ่มงบประมาณในการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดให้มากขึ้นกว่าเดิม

ดาบตำรวจนิवास วิรัช (๒๕๕๓) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง ของสถานีตำรวจภูธรเมืองลำพูน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม และเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล รวมถึงศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง ของสถานีตำรวจภูธรเมืองลำพูน

วิธีการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน รวมทั้งสิ้นจำนวน ๙,๓๗๒ คน ใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง โดยการกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีโควตา (Quota) เปรียบเทียบจำนวนประชากรกับตารางมาตรฐานว่าด้วยขนาดประชากรและขนาดตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ จากเจ้าพนักงานตำรวจ สถานีตำรวจภูธรเมืองลำพูน กำนันและผู้ใหญ่บ้านของตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน รวมทั้งสิ้น ๑๔ คน

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง ของสถานีตำรวจภูธรเมืองลำพูน โดยภาพรวม ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้และด้านการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

๒. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง ของสถานีตำรวจภูธรเมืองลำพูน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติด โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง ของสถานีตำรวจภูธรเมืองลำพูน พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับเสพติดส่วนใหญ่ คนที่นำเข้ามาในเขตพื้นที่ตำบลบ้านกลาง จะเป็นคนต่างจังหวัด ที่มาทำงานในนิคมอุตสาหกรรมลำพูน และมาพักอาศัยในหอพัก ซึ่งไม่มีทะเบียนบ้านอยู่ในตำบลบ้านกลาง ทำให้ยากต่อการควบคุมดูแล ไม่มีการรณรงค์เกี่ยวกับปัญหาเสพติดทำให้ประชาชนในพื้นที่ไม่มีความรู้ความสามารถในการป้องกัน และขาดการแก้ไขปัญหา ผู้ที่ติดยาเสพติดในชุมชน ส่วนมากไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะป็นข้อมูล ในเรื่องของการจำหน่าย การเสพ ตลอดจนจนการนำตัวผู้เสพไปบำบัด ทำให้ยากต่อการควบคุมและการดำเนินงาน

๔. แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง ของสถานีตำรวจภูธรเมืองลำพูน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ควรที่จะมีการรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงโทษของยาเสพติดให้มากขึ้น เตรียมตัวรับมือ และหาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน และประชาชนให้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาของยาเสพติดในปัจจุบัน

พลตรี จิรเดช กมลเพ็ชร (๒๕๖๐) ได้ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของหมู่บ้านตามแนวชายแดน ในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย (ศึกษาเฉพาะพื้นที่ชายแดนประเทศไทย - เมียนมา)

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อทราบทัศนคติของประชาชนที่มีต่อปัญหายาเสพติดที่เกิดขึ้นและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านตามแนวชายแดนไทย - เมียนมา ในเขตพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ และ จังหวัดเชียงราย รวมถึงเพื่อทราบรูปแบบที่เหมาะสมเพื่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดของประชาชนที่อยู่ใน หมู่บ้านตามแนวชายแดนไทย - เมียนมา ในเขตพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ และ จังหวัดเชียงราย

วิธีการวิจัย ใช้การวิจัยแบบผสมผสาน ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาและประเมินผลจากการศึกษายุทธศาสตร์ต่าง ๆ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการประเมินผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินการดังกล่าวรวมถึงการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับผู้นำท้องถิ่นผู้นำหมู่บ้านแบบเจาะลึก และการวิจัยเชิงปริมาณโดยการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านตามแนวชายแดนไทย - เมียนมา ในเขตพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ และ จังหวัดเชียงราย

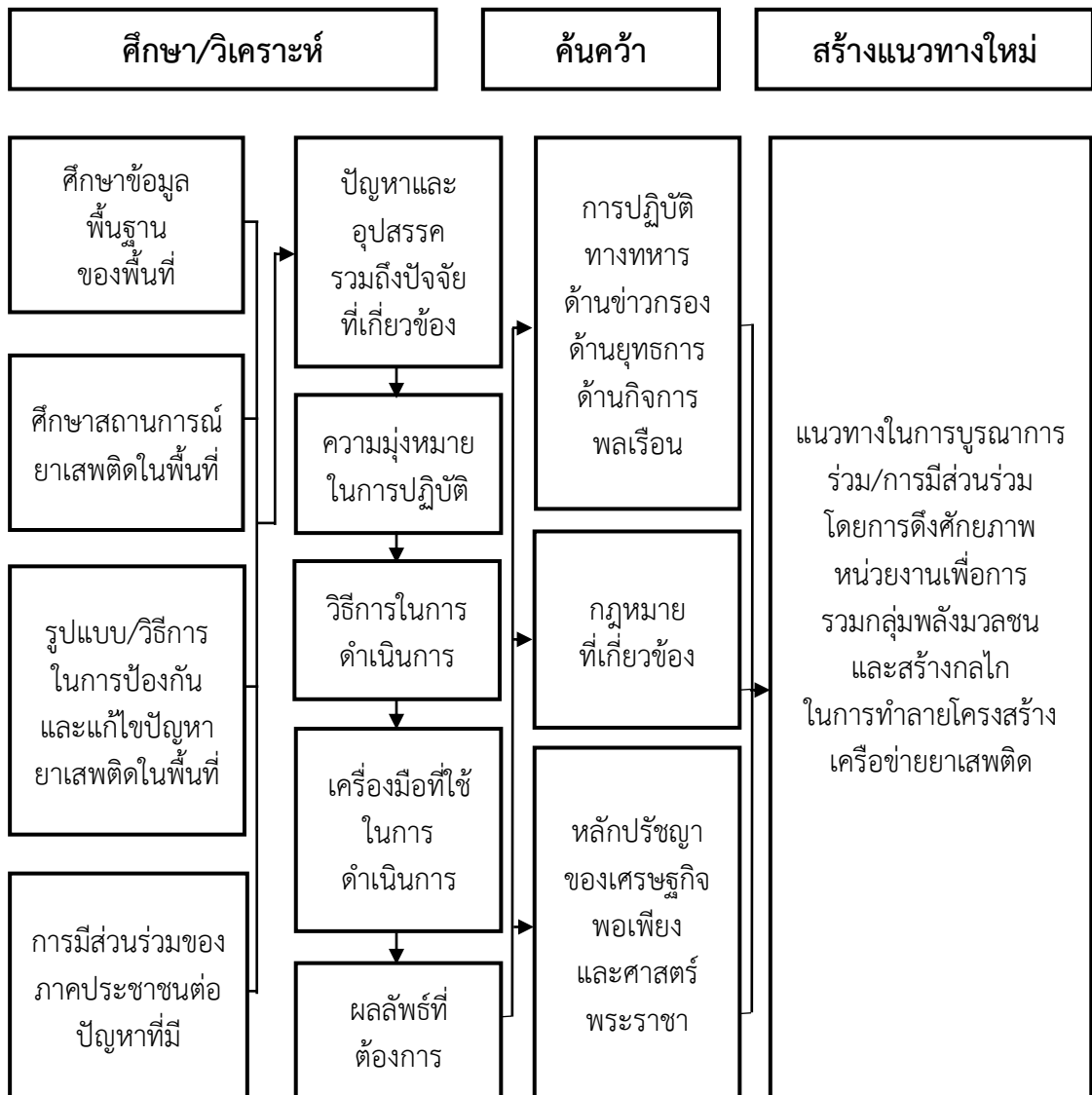
ผลการวิจัยพบว่า

ประชาชนในพื้นที่ชายแดนส่วนใหญ่ ยังคงมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดในรูปแบบต่าง ๆ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดหลายประการที่เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติด อาทิ ทัศนคติของประชาชนบางส่วนที่ยังวางเฉยหรือไม่อยากให้ความร่วมมือกับภาครัฐ ความแตกต่างของภาษาในแต่ละท้องถิ่น ทำให้เป็นข้อจำกัดของการรับรู้ข่าวสาร สภาพภูมิประเทศที่ยากลำบาก รวมถึงข้อจำกัดของกลไกการบริหารงานและตัวเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ทั้งนี้ในการวิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะ ในเรื่องการมีส่วนร่วม ของประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ๒ ประเด็น ได้แก่ ๑. การให้ความสำคัญกับกลไก ของศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด อำเภอและตำบลเป็นกลไกหลัก โดยให้มีเอกภาพในการดำเนินการ, ให้มีการจัดเฉพาะกิจ, มีอัตรากำลังผู้ปฏิบัติงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยเฉพาะอย่างเดียวยให้ได้รับสิทธิการปฏิบัติงาน เช่น ให้บรรจุในโครงสร้างสายงาน กอ.รมน. เป็นต้น ๒. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละพื้นที่ย่อมแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่โดยการจัดทำโครงการแก้ไขปัญหายาเสพติด ต้องเริ่มตั้งแต่กลไกระดับตำบล/หมู่บ้านทั้งนี้รูปแบบกิจกรรมควรให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตวิถีชนเผ่า หรือวิถีชุมชนควบคู่ไปกับโครงการพัฒนาทางเลือกหรือการส่งเสริมอาชีพทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหายาความยากจนด้วย โดยเงื่อนไขสำคัญคือการดำเนินงานต้องทำอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการวิจัยนี้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลบึงไค้ อำเภอยางตลาด จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบกับข้อมูลสถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่ รูปแบบและวิธีการในการป้องกันและแก้ปัญหา ยาเสพติด รวมถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อปัญหาที่ผ่านมา นำมาวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติ จากนั้นทำการค้นคว้าหลักการปฏิบัติ ได้แก่ ด้านข่าวกรอง ด้านยุทธการ และด้านกิจการพลเรือน ร่วมกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และหลักการดำเนินงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชา เพื่อนำมาสร้างแนวทางในการบูรณาการร่วมกัน และสร้างกลไกในการทำลายโครงสร้างเครือข่ายยาเสพติด

แผนภาพที่ ๒ - ๑ กรอบแนวคิดของการวิจัย

สรุป

ในบทนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎี รวมถึงข้อมูลประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลและประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มเพื่อตัดสินใจในการปฏิบัติงานและการร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ ร่วมดำเนินงาน ร่วมสมทบทรัพยากร และร่วมรับผลประโยชน์จากการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นกระบวนการในการพัฒนาที่มีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมอย่าง โดยระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ นั้น ควรครอบคลุมขั้นตอนประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการรับรู้ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ

สำหรับในส่วนของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นเรื่องที่ต้องมองในมิติทางสังคมวิทยา ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับชุมชนหรือสังคม สามารถทำได้โดยการให้การศึกษา ข่าวดสาร ความรู้ ตลอดจนการปฏิบัติตนที่แสดงเจตนาเพื่อป้องกันมิให้เกิดหรือมีการกระทำที่เสี่ยงต่อการเสพติด ทั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้กำหนดนโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด (พ.ศ.๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) โดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดประกอบด้วย ยุทธศาสตร์การป้องกันยาเสพติด, ยุทธศาสตร์การปราบปรามยาเสพติด, ยุทธศาสตร์การบำบัดรักษายาเสพติดและการฟื้นฟูสภาพทางสังคม, ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศ และยุทธศาสตร์การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ

หนึ่งในการพัฒนาทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด คือการบูรณาการหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค ท้องที่ ท้องถิ่น และประชาชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหายาอย่างยั่งยืน โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ด้วยการเสริมสร้างศักยภาพให้ประชาชนในพื้นที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับหมู่บ้านชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ของตน ให้หลุดพ้นจากวงจรปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืน ใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นฐานในการกลั่นกรองกระบวนการความคิดการจัดการ ผ่านหลักของ ความพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่รอบคอบ ระมัดระวัง ถูกต้องและเหมาะสม ทำให้เกิดความสมดุลครอบคลุมทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรม ทำให้เกิดความมั่นคงและมีความต้านทานต่อวิกฤตต่าง ๆ ซึ่งนำไปสู่ความยั่งยืนในที่สุด ไม่ว่าจะเป็ความยั่งยืนในแง่ของการพัฒนาประเทศหรือในชีวิตของแต่ละบุคคลก็ตาม

บทที่ ๓

การมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องแล้ว ในบทนี้ ผู้วิจัยจะได้ศึกษาข้อมูลปัญหายาเสพติดในพื้นที่ การดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวในห้วงที่ผ่านมา รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งจะนำเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

ข้อมูลปัญหายาเสพติดในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

สถานการณ์ปัญหาการลักลอบนำเข้ายาเสพติดของไทยยังไม่ลดระดับความรุนแรงลง โดยทางด้านพื้นที่ชายแดนภาคเหนือซึ่งเป็นพื้นที่ลักลอบนำเข้าหลัก ซึ่งจากข้อมูลสถิติการจับกุมของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ พบการจับกุมการนำเข้าทางด้านนี้ได้น้อยกว่าทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่กลับพบว่าของกลางที่ตรวจยึดได้ยังคงมีปริมาณที่สูงอยู่ มีการจับกุมคดียาเสพติดรายสำคัญ ๑๖๑ คดี ของกลางยาบ้า ๑๕๖.๖๘ ล้านเม็ด เฮโรอีน ๑,๖๕๓ กิโลกรัม ไอซ์ ๑,๙๙๗ กิโลกรัม และคีตามีน ๒๑๐ กิโลกรัม เป็นการจับกุมคดียาบ้าล้านเม็ดขึ้นไป ๓๓ คดี ของกลางรวม ๑๓๗ ล้านเม็ด จับกุมไอซ์ ๑๐๐ กิโลกรัม ขึ้นไป ๘ คดี ของกลางรวม ๑,๖๒๘ กิโลกรัม จับกุมเฮโรอีน ๑๐๐ ขึ้นไป ๓ คดี ของกลางรวม ๑,๔๔๑ กิโลกรัม บ่งชี้ให้เห็นถึงความพยายามในการลักลอบนำเข้าของกลุ่มการค้ายาเสพติดที่เร่งนำเข้าครั้งละปริมาณมาก ในพื้นที่ที่มีโอกาส ซึ่งพบว่าชายแดนจังหวัดที่ติดกับ สปป.ลาว (จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา) ยังคงเป็นพื้นที่เป้าหมายที่กลุ่มขบวนการพยายามลักลอบนำเข้าอย่างต่อเนื่อง ขณะที่พื้นที่ชายแดนที่ติดกับเมียนมาด้านอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ยังคงปรากฏพบการลักลอบนำเข้ายาเสพติดในปริมาณมากเช่นกัน

กลุ่มขบวนการค้ายาเสพติดยังคงพยายามลักลอบลำเลียงยาเสพติดเข้าสู่พื้นที่ตอนในของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้ว่าพื้นที่ชายแดนภาคเหนือได้เพิ่มมาตรการป้องกันและปราบปรามให้เข้มข้นมากยิ่งขึ้น แต่กลุ่มขบวนการยังไม่ลดละความพยายาม จึงปรากฏการจับกุมในพื้นที่ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ หลายเหตุการณ์ อีกทั้งยังปรากฏข่าวสารความเคลื่อนไหวของกลุ่มขบวนการในพื้นที่อยู่อย่างต่อเนื่อง

การลำเลียงยาเสพติดจากประเทศเมียนมาเข้าสู่ประเทศไทยทางภาคเหนือตอนบน มีแนวโน้มรุนแรงอย่างต่อเนื่อง ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่มีเส้นทางการลำเลียงที่สำคัญจากแหล่งพัก ยาเสพติด บ้านนากองมู ประเทศเมียนมา ผ่านแนวชายแดนเข้ามาบริเวณพื้นที่ บ้านห้วยจะค่าน และ บ้านหนองเต่า อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีความสอดคล้องกันทั้งการรายงานด้านการข่าว และสถิติการจับกุมในพื้นที่

สถิติการจับกุมยาเสพติดรายสำคัญที่เกี่ยวข้องของกลุ่มขบวนการ บ้านหนองเต่า อำเภอ เชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ในห้วงที่ผ่านมา ดังนี้

๑. เมื่อ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๓ กองบังคับการตำรวจปราบปรามยาเสพติด ๓ ได้ทำการ จับกุมผู้ต้องหาจำนวน ๓ ราย พร้อมของกลางยาเสพติด ๑๐,๐๐๐,๐๐๐ เม็ด บริเวณปั้มน้ำมันเชลล์ บริษัท ปรีชาปัญญา เซอร์วิส ตำบลล้อมแรด อำเภอเกิน จังหวัดลำปาง โดยมีพฤติการณ์ลักลอบ ลำเลียงยาเสพติดจากชายแดน จังหวัดเชียงใหม่

๒. เมื่อ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๒ ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดน ภาคเหนือได้จัดชุดลาดตระเวนเส้นทางรองบ้านห้วยจะค่าน - บ้านหนองเต่า ตำบลปลิงโค้ง อำเภอเชียง ดาว จังหวัดเชียงใหม่ และได้เข้าตรวจสอบถ้ำ บ้านมูเซอป่าบางงาม ตำบลเมือ่งนะ อำเภอเชียงดาว ซึ่งคาดว่าจะมีการนำยาเสพติดมาซุกซ่อนเพื่อพักคอยลำเลียงเข้าสู่พื้นที่ตอนใน จากการตรวจสอบพบ กระจกอบเป้ต้องสงสัย จำนวน ๒๗ กระจกอบ จึงทำการตรวจสอบพบภายในบรรจุยาเสพติดให้โทษ ประเภท ๑ (ยาบ้า) จำนวน ๕,๓๓๐,๐๐๐ เม็ด ไม่พบตัวผู้ต้องหา เจ้าหน้าที่จึงตรวจยึดยาเสพติด ดังกล่าว

๓. เมื่อ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๒ ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ชายแดนภาคเหนือจัดกำลังพลบูรณาการร่วม ทำการตรวจสอบถ้ำที่พักคอยยาเสพติดบริเวณ บ้านหนองเต่า - บ้านถ้ำเกลบ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผลการปฏิบัติตรวจพบกระจกอบบรรจุ ยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ (ยาบ้า, ไอซ์) ซุกซ่อนอยู่ในถ้ำ รายละเอียดดังนี้

๓.๑ ยาบ้า สัญลักษณ์ ๙๙๙ สีน้ำเงิน จำนวน ๒๑ กระจกอบ

๓.๒ ยาบ้า สัญลักษณ์ ๙๙๙ สีแดง จำนวน ๒๐ กระจกอบ

๓.๓ ยาบ้า สัญลักษณ์ Y๑ สีน้ำเงิน จำนวน ๗ กระจกอบ

๓.๔ ยาบ้า สัญลักษณ์ Y๑ สีแดง จำนวน ๖ กระจกอบ

๓.๕ ไอซ์ ห่อหุ้มด้วยถุงชาสีทอง จำนวน ๘ กระจกอบ น้ำหนัก ๑๔๕ กิโลกรัม

๓.๖ ไอซ์ ห่อหุ้มด้วยถุงชาสีเขียว จำนวน ๒ กระจกอบ น้ำหนัก ๔๐ กิโลกรัม

รวมยาบ้า ๕๔ กระจกอบ จำนวน ๕,๔๐๐,๐๐๐ เม็ด และไอซ์ จำนวน ๑๐ กระจกอบ น้ำหนัก ๑๘๕ กิโลกรัม ไม่พบตัวผู้ต้องหา ซึ่งได้รับแจ้งว่ายาเสพติดดังกล่าวเป็นของกลุ่มมูเซอ มาจาก แหล่งผลิต บ้านปุนาโก่ รัฐฉาน เมียนมา เจ้าหน้าที่จึงได้ตรวจยึดของกลาง เพื่อดำเนินการตาม กฎหมายต่อไป

๔. เมื่อ ๓ - ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ชายแดนภาคเหนือ ได้จัดกำลังชุดเฝ้าตรวจกลุ่มขบวนการ ในพื้นที่ บ้านลีซอป่าบางงาม ตำบลเมือ่งนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตรวจพบกลุ่มขบวนการลักลอบลำเลียงยาเสพติด จึงได้แสดงตัว จับกุม แต่กลุ่มดังกล่าวได้ใช้อาวุธปืนยิงใส่ เจ้าหน้าที่จึงได้ทำการยิงต่อสู้เพื่อป้องกันตัว และได้จับ

กำลัง จำนวน ๓ ชุดปฏิบัติการเข้าเพิ่มเติม และจัดตั้งที่ทำการยุทธวิธีเข้าควบคุมอำนาจการฯ พร้อมประสานจัดกำลังเพิ่มเติมเข้าควบคุมพื้นที่ จากการตรวจสอบพื้นที่ตรวจยึดยาเสพติดให้โทษ ประเภท ๑ (ยาบ้า) รวมจำนวน ๕,๕๙๐,๐๐๐ เม็ด, ยาเสพติดยาเสพติดให้โทษประเภท ๑ (เฮโรอีน) น้ำหนักรวม ๓๓.๗๕ กิโลกรัม และอาวุธปืนและเครื่องกระสุนจำนวนหนึ่ง

จากสถานการณ์ปัญหายาเสพติดดังกล่าว ทำให้หน่วยงานราชการจำเป็นต้องมีแผนงาน และกำลังทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนการสกัดกั้น ป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ และเพื่อควบคุมสถานการณ์ปัญหาเสพติด และลดระดับความรุนแรงของสถานการณ์ยาเสพติดได้อย่างชัดเจน โดยศูนย์ปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือ ได้ร่วมกับหน่วยงานในคณะปฏิบัติการร่วมด้านการสกัดกั้น จัดกำลังเข้าปฏิบัติตามมาตรการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในพื้นที่ บ้านหนองเต่า ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษา สำรวจ รวบรวมข้อมูลพื้นฐาน และนำมาจัดทำแผนปฏิบัติการสกัดกั้นกลุ่มเครือข่ายยาเสพติดของหมู่บ้านต่อไป

ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

บ้านหนองเต่า ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีระยะทางจากที่ว่าการอำเภอเชียงดาวประมาณ ๔๕ กิโลเมตร มีระยะทางจากเทศบาลตำบลปิงโค้งประมาณ ๓๗ กิโลเมตร และมีระยะทางจากโรงพยาบาลเชียงดาวประมาณ ๔๐ กิโลเมตร มีทางเข้าหมู่บ้าน ๑ เส้นทาง คือ ปากทางบ้านถ้ำแกลบ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ บ้านป่าบงงาม และบ้านขุนห้วยไส้
ทิศใต้	ติดต่อกับ บ้านห้วยลึก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ บ้านถ้ำแกลบ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ภูเขาสูง

สภาพภูมิประเทศของบ้านหนองเต่ามีภูเขาหินปูนล้อมหมู่บ้าน เป็นภูเขาสูงชัน มีความสูงโดยเฉลี่ย ๑,๐๐๐ เมตร พื้นที่ป่าโดยรอบหมู่บ้านถูกถางเพื่อทำการเกษตร ได้แก่ นาขั้นบันได สวนมะม่วง สวนลำไย และไร่ข้าวโพด

ประชากรในบ้านหนองเต่า (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๕) มีจำนวน ๔๓๙ คน ๑๓๒ ครอบครัว แบ่งเป็นชาย ๒๐๙ คน และหญิง ๒๐๓ คน ประกอบด้วยชนเผ่ามูเซอ และลีซอ

ภาษาที่ใช้ มูเซอพูดภาษาธิเบต-พม่า ซึ่งคล้ายคลึงกับพวกอาข่าและลีซอ มูเซอส่วนใหญ่พูดภาษาไทยใหญ่และลาวได้ บางคนก็พูดภาษาจีนยูนาน หรือพม่า ภาษามูเซอแดงและมูเซอดำต่างกันไม่มากนัก จึงฟังกันรู้เรื่อง สำหรับลีซอ อยู่กลุ่มเดียวกับ มูเซอ และอาข่า เรียกว่าโลโล กลุ่มโลโลมีความสัมพันธ์กับภาษาพม่ามีภาษาพูดในกลุ่มหมี (โลโล) ตระกูลธิเบต-พม่า เป็นภาษาจีนฮ่อ ไม่มีภาษาเขียนของตนเอง แต่สำหรับ ลีซอที่นับถือเป็นคริสเตียน ได้ใช้อักษรโรมันมาดัดแปลงเป็นภาษาเขียนของชนเผ่า การตั้งชื่อนับตามลำดับเลขที่ ๑ ๒ ๓ ผู้ชาย ลงท้ายด้วย ยะ เช่น อะเบยะ ผู้หญิง ลงท้ายด้วย มะ

วัฒนธรรม ประเพณี ชาวมูเซอ มีอิสระในการเลือกคู่ครอง มีสัมพันธทางเพศในอายุยังน้อย ไม่ชอบแต่งงานกับหญิงสาวบ้านเดียวกัน การแต่งงาน การหย่า ของมูเซอ จะต้องมีการฆ่าหมูเพื่อสังเวยแก่ผีที่กลางลานใหญ่ของหมู่บ้าน เป็นที่สำหรับเต้นจะคีในช่วง งานปีใหม่หรือ มีพิธีทำบุญต่าง ๆ เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ พิธีกินข้าวใหม่ สำหรับชาวลีซอ นั้น มีวัฒนธรรมประเพณีที่ค่อนข้างหลากหลาย เช่น ประเพณี การฉลองปีใหม่ การฉลองพืชผล (กินข้าวโพดใหม่) การกินข้าวใหม่ การไหว้ผีหลวง การไหว้ผีไร่ ฝึนา การไหว้ผีบรรพบุรุษ ดนตรีเพลงชนเผ่า และการเต้นรำ เครื่องดนตรีชนเผ่ามีไม่มากนัก ได้แก่ แคนน้ำเต้า และซิ่ง ใช้เล่นประกอบการเต้นรำในงานต่างๆ เพลงลีซอมีหลายประเภท เพลงที่นิยมคือเพลงเกี่ยวสาว ซึ่งชาย-หญิงร้องโต้ตอบกัน

ศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม ชาวมูเซอและชาวลีซอนับถือผี ผีที่นับถือหรือเกรงกลัวคือผีที่อยู่ตามธรรมชาติ เช่น ผีดอย ผีดิน ฝึน้ำ ผีไร่ มีบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นหลัก แต่ปัจจุบันก็มีการนับถือศาสนาพุทธ หรือศาสนาคริสต์ มากขึ้น มีความเชื่อ ที่มีพิธีกรรมเข้ามาเกี่ยวข้องในการดำรงชีวิต การเกิด เจ็บ ตาย บุคคลที่มีอิทธิพลในหมู่บ้านมากที่สุดได้แก่ พ่อครู หรือปู่จ้อง การตัดสินใจเรื่องสำคัญของหมู่บ้าน หัวหน้าหมู่บ้านและทุกคนจะต้องฟังความคิดเห็นของพ่อครูเป็นหลัก ซึ่งหัวหน้าหมู่บ้านกับพ่อครูอาจจะเป็นคนเดียวกัน ที่เป็นผู้นำทางพิธีกรรมเป็นผู้ ทำนายทายทัก รักษาอาการเจ็บป่วยด้วย สมุนไพร หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อมูลการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้มีการกำหนดแผนปฏิบัติการด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือแบบเบ็ดเสร็จ (พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๕) ขึ้น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. พื้นที่เป้าหมายปฏิบัติการ

๑.๑ ระดับจังหวัด กำหนดพื้นที่ปฏิบัติการสกัดกั้นและปราบปรามในภาพรวม ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน และพะเยา

๑.๒ ระดับอำเภอ กำหนดพื้นที่อำเภอชายแดนของ ๔ จังหวัด จำนวน ๑๙ อำเภอ โดยมีเป้าหมายระดับอำเภอในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน ๕ อำเภอ ได้แก่ อำเภอเวียงแหง เชียงดาว ไชยปราการ ฝาง และแม่เมาะ

๑.๓ ระดับตำบลกำหนดพื้นที่ตำบลติดอำเภอชายแดนจำนวน ๓๓ ตำบล เป็นพื้นที่เฝ้าระวังระดับตำบล

๑.๔ ระดับหมู่บ้านกำหนดหมู่บ้านที่ปรากฏข้อมูลว่ามีสภาพปัญหาเสพติดเชิงโครงสร้างในขั้นต้นประมาณ ๔๗ หมู่บ้าน

๒. กลยุทธ์

ดำเนินกลยุทธ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่สำคัญ ๔ กลยุทธ์ ดังนี้

๒.๑ กลยุทธ์บูรณาการการใช้อำนาจทางกฎหมายที่มีอยู่เข้าดำเนินการต่อโครงสร้าง ๓ ส่วนในพื้นที่ชายแดนภาคเหนือและพื้นที่หมู่บ้านที่มีปัญหาเชิงโครงสร้าง ๓ ส่วน ทั้งโครงสร้างปัญหายาเสพติดโครงสร้างอำนาจ - อิทธิพล - กลไกรัฐบางส่วนที่สนับสนุนคุ้มครองและปัญหาพื้นฐานของประชาชน

๒.๒ กลยุทธ์จัดตั้งกลไกบริหารจัดการแผนในทุกระดับให้มีเอกภาพ ประสิทธิภาพ เพื่อสามารถใช้กลไกที่จัดตั้งขึ้นนี้เข้าแก้ไขปัญหาให้บรรลุเป้าหมาย

๒.๓ กลยุทธ์ใช้การพัฒนาพื้นที่เป้าหมายตามแนวทางศาสตร์พระราชาปรับเปลี่ยน Mindset หรือฐานคิดของชุมชนสร้างตัวแบบหรือ Model การพัฒนาที่ประสบผลสำเร็จและขยายผล จาก Model ดังกล่าวตามแนวชายแดน

๒.๔ กลยุทธ์สร้างพลังการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวชายแดน เข้าร่วมการแก้ไขปัญหาย่างเข้มแข็งกระตุ้นการระเบิดจากภายใน

๓. การกำหนดจุดศูนย์กลาง (Centre of gravity) จุดเน้นและการบูรณาการอำนาจตามกฎหมายเพื่อการแก้ไขปัญหายาแบบเบ็ดเสร็จ

การแก้ไขปัญหายาแนวชายแดนภาคเหนือให้ได้ผลอย่างยั่งยืน จะต้องมุ่งการปฏิบัติ ทั้งปวงไปที่ ๓ ปัจจัยสำคัญ ดังนี้

๓.๑ กำหนดจุดศูนย์กลางเป็นจุดกลางของการแก้ไขปัญหายา โดยมุ่งการปฏิบัติทั้งปวง ไปที่การแก้ไขปัญหายาหลักหากสามารถบรรลุการแก้ไขปัญหายาที่จุดนี้ ย่อมส่งผลสำเร็จในภาพรวม จากการวิเคราะห์จุดศูนย์กลางของแผนนี้ มี ๒ ประการสำคัญที่จะต้องดำเนินการให้บรรลุผล ได้แก่

๓.๑.๑ การบูรณาการด้าน Supply คือ การเพิ่มการบริหารจัดการและบูรณาการอำนาจทางกฎหมาย และการปฏิบัติงานด้านสกัดกั้นชายแดน และ สืบสวน ปรามปรามการนำเข้า และค้ายาเสพติดของหน่วยปรามปรามยาเสพติดทั้งหมดเพื่อมุ่งไปสู่การทำลายโครงสร้างการค้า ตามแนวชายแดนแบบเบ็ดเสร็จซึ่งจะส่งผลต่อการลดประสิทธิภาพโครงสร้างเครือข่าย การนำเข้า ยาเสพติด การเงิน และอิทธิพล รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วนที่เกี่ยวข้อง

๓.๑.๒ การดำเนินการด้าน Demand ตามกรอบคิดใหม่ ที่มุ่งไปที่การปรับ Mindset โดยเน้นการพัฒนาตามศาสตร์พระราชา พัฒนาคุณภาพชีวิต แก้ไขปัญหาความยากจนแก่ ประชาชนในพื้นที่เป้าหมายและนำไปสู่การแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืนตามแนวทางการระเบิด จากภายใน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการแก้ไขปัญหายาต่าง ๆ อย่างครบวงจร ด้วยพลังของประชาชนประสาน กับภาครัฐและเอกชนร่วมกัน จุดศูนย์กลางทั้ง ๒ ประการนี้ จะเป็นจุดศูนย์กลางการขับเคลื่อนการแก้ไข ปัญหาของแผน และจะเป็นข้อป่งชี้ถึงความสำเร็จ

๔. มาตรการ แนวทางการแก้ไขปัญหายาแบบเบ็ดเสร็จ

กำหนดให้มี ๗ มาตรการ และแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหายาแบบเบ็ดเสร็จ ได้แก่

๔.๑ มาตรการที่ ๑ การแก้ไขปัญหายาเชิงโครงสร้างในพื้นที่เป้าหมาย

๔.๒ มาตรการที่ ๒ การสกัดกั้นยาเสพติด สารตั้งต้น และเคมีภัณฑ์

๔.๓ มาตรการที่ ๓ การสืบสวนปราบปรามกลุ่มการค้าและอิทธิพล

๔.๔ มาตรการที่ ๔ การป้องกันยาเสพติด

๔.๕ มาตรการที่ ๕ การบำบัดรักษายาเสพติด

๔.๖ มาตรการที่ ๖ การฟื้นฟูและพัฒนาอย่างยั่งยืน

๔.๗ มาตรการที่ ๗ การบริหารจัดการและการบูรณาการ

โดยแผนปฏิบัติการด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือฯ นี้ ถือเป็น การปรับกลไก โครงสร้างครั้งใหม่เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือ ในสถานการณ์ที่มีการ ลักลอบนำเข้ายาเสพติดในปริมาณที่สูงขึ้น ให้เป็นโครงสร้างแบบบูรณาการทุกส่วน สามารถรองรับ มาตรการปฏิบัติได้อย่างครอบคลุมและเกิดเอกภาพ สามารถระดมสรรพกำลังที่มีอยู่เข้าดำเนินการ ได้อย่างเต็มที่

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่

ปัญหาในพื้นที่ชายแดนภาคเหนือมีหลายปัญหาที่มีส่วนสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และ ที่มีความจำเป็นต้องมองแบบเชื่อมโยงทั้งระบบ จากการประมวลปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่ชายแดน ภาคเหนือ สามารถสรุปวอยอดเป็นภาพรวมได้ ดังนี้

๑. พื้นที่ชายแดนภาคเหนือ เป็นพื้นที่ด่านหน้าทางยุทธศาสตร์ของปัญหายาเสพติด หากเพิ่มประสิทธิภาพในพื้นที่ยุทธศาสตร์ด้านหน้านี้ จะส่งผลดีต่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยรวม ได้แก่

๑.๑ พื้นที่ชายแดนภาคเหนือ เป็นพื้นที่เดียวของประเทศที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ ติดกับพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่สำคัญในภูมิภาคนี้ จึงเป็นพื้นที่ด่านหน้า สุดและแรกสุดที่จะรับปริมาณยาเสพติดจากสามเหลี่ยมทองคำที่ถูกลักลอบเข้ามาในประเทศไทย ผลสัมฤทธิ์ของการสกัดกั้นยาเสพติดในพื้นที่นี้ จึงมีส่วนสัมพันธ์กับปริมาณยาเสพติดในประเทศไทย เช่นเดียวกัน

๑.๒ ประชากรตามพื้นที่ชายแดนของทั้ง ๒ ประเทศ ทั้งไทยและเมียนมา ในหลาย พื้นที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้แก่ ม้ง มูเซอ อี้อ ไทยใหญ่ ฯลฯ ที่มีความสัมพันธ์ ผูกพัน กันแบบเครือญาติมาเป็นเวลายาวนาน สามารถสัญจรไปมาติดต่อกันได้เสมือนกับไร้พรมแดน ระหว่างกัน เมื่อมีการผลิตยาเสพติดในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ กลุ่มประชากรบางส่วนเหล่านี้ทั้ง ๒ ประเทศจึงเข้ามาเกี่ยวข้องกับการผลิต ค่า และลำเลียงยาเสพติด ประกอบกับในพื้นที่ชายแดน ด้านเมียนมากลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ จะรวมตัวกันเป็นกองกำลังติดอาวุธตามสถานภาพต่าง ๆ เช่น เป็นกองกำลังของกลุ่มว้า กลุ่มอาสาสมัครของเมียนมา กองกำลังอิสระ ฯลฯ กองกำลังกลุ่มชาติพันธุ์ ดังกล่าวล้วนมีบทบาทเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งสิ้น ทำให้ปัญหายาเสพติดตามไข่นาวชายแดนของ ทั้ง ๒ ประเทศ จึงมีโครงสร้างกลุ่มที่สลับซับซ้อนมากขึ้น ไม่ใช่กลุ่มค้ายาเสพติดปกติ

๑.๓ ตามที่พื้นที่ชายแดนของประเทศเมียนมา ที่ติดกับพื้นที่ชายแดนภาคเหนือ ของประเทศไทยมีสภาพเป็นพื้นที่ช่องว่างที่อำนาจรัฐของเมียนมาไม่สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก เนื่องจากมีกองกำลังของกลุ่มว้าได้ กองกำลังติดอาวุธกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ดำรงอยู่ ทำให้เป็นพื้นที่

ที่สามารถผลิต ค่า และลำเลียงยาเสพติดเพื่อเตรียมนำเข้าประเทศไทย ซึ่งเป็นโครงสร้างยาเสพติดในประเทศเมียนมาที่ก่อรูปและขยายตัวอย่างต่อเนื่องในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมาถึงปัจจุบัน

๒. โครงสร้างอำนาจ - อิทธิพลตามแนวชายแดนภาคเหนือ จากสถานการณ์เป็นพื้นที่ด้านหน้าของปัญหาเสพติดในประเทศไทยในช่วงเวลาหลายปี ทำให้พื้นที่หมู่บ้านตามแนวชายแดนภาคเหนือจำนวนหนึ่งที่มีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์บางส่วนที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศเมียนมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มกองกำลังติดอาวุธกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีบทบาทด้านยาเสพติดกลุ่มต่าง ๆ ทำให้เกิดโครงสร้างด้านยาเสพติดที่เชื่อมโยงกันของกลุ่มประชากรชาติพันธุ์ของทั้ง ๒ ประเทศ ทำให้ในหมู่บ้านชายแดนภาคเหนือของไทยที่มีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่หลายหมู่บ้าน จึงมีบทบาททางด้านยาเสพติดเชื่อมโยงกับกลุ่มยาเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์ในเมียนมา โดยมีบทบาทในการจัดหา ค่า ลำเลียงยาเสพติดเข้าประเทศไทย จนบางส่วนมีฐานะทางเศรษฐกิจการเงินดี และนำไปสู่การสร้างอำนาจและอิทธิพลเหนือกลุ่มประชากรทั่วไปในพื้นที่เดียวกัน กลายเป็นโครงสร้างอำนาจ - อิทธิพล - ผลประโยชน์ตามพื้นที่แนวชายแดน บางพื้นที่สามารถพัฒนาโครงสร้างอำนาจเหล่านี้อย่างเข้มแข็งจนเข้าไปมีบทบาทและโครงสร้างในหน่วยอำนาจรัฐระดับท้องถิ่นและท้องถิ่น และสามารถนำมาเอื้อประโยชน์กับบทบาทด้านยาเสพติด ทั้งทางตรงและทางอ้อม

๓. กลุ่มชาติพันธุ์กับสภาพปัญหาต่าง ๆ ตามแนวชายแดนภาคเหนือ จากโครงสร้างปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดความเชื่อมโยงของปัญหาประชากรกลุ่มชาติพันธุ์บางส่วนตามพื้นที่ชายแดนภาคเหนือ ซึ่งเกี่ยวพันกับปัญหาเสพติดทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ได้แก่

๓.๑ บทบาทของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์บางส่วนที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดตามแนวชายแดนภาคเหนือต่อการนำเข้ายาเสพติดสู่ประเทศไทย จากสถิติการจับกุมยาเสพติด ปรากฏว่ากลุ่มชาติพันธุ์ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติด ส่วนใหญ่เป็นม้ง ร้อยละ ๔๑

๓.๒ ปัญหาการเคลื่อนย้ายประชากรกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวชายแดนทั้ง ๒ ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากประเทศเมียนมาเข้าสู่แนวชายแดนประเทศไทย ก่อให้เกิดปัญหาลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายการพิสูจน์สัญชาติ ฯลฯ ซึ่งเป็นปัญหาการควบคุมประชากรของประเทศทำให้ในปัจจุบันมีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์จำนวนไม่น้อยยังไม่ได้รับการพิสูจน์สัญชาติ จึงเป็นหนึ่งในปัญหาความมั่นคงในระดับพื้นที่

๓.๓ ผลของปัญหาตามข้อ ๒ จึงนำไปสู่การทุจริต คอร์รัปชัน ด้วยการปลอมแปลงบัตรประชาชน หรือบัตรรับรองสถานภาพบุคคลในกลุ่มประชากรชาติพันธุ์บางส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดจะมีเงื่อนไขที่สามารถกระทำการสิ่งเหล่านี้ได้ เนื่องจากมีเงินเพียงพอที่จะว่าจ้างผู้เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือและจัดหาให้

๓.๔ ประชากรกลุ่มชาติพันธุ์บางส่วนกับปัญหาความยากจน ขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มประชากรที่เป็นฐานล่างในพื้นที่ต่าง ๆ จำนวนไม่น้อยยังมีฐานะยากจน มีปัญหาการศึกษา มีปัญหาคุณภาพชีวิต รวมทั้ง ได้รับอิทธิพลและวัฒนธรรมแบบบริโภคนิยมตามยุคสมัย ฯลฯ บางส่วนต้องการยกระดับฐานะทางเศรษฐกิจ - สังคม ด้วยการกระทำผิดกฎหมาย ทั้งทางด้านยาเสพติด หรือตกเป็นเหยื่อของขบวนการค้ายาเสพติด ฯลฯ ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์จำนวนไม่น้อยเข้าไปมีส่วนร่วมกับการกระทำความผิดยาเสพติดจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในพื้นที่หมู่บ้านต่าง ๆ ตามแนวชายแดน จนมีการจับกุมกลุ่มชาติพันธุ์ได้เป็นจำนวนมากในหลายพื้นที่

เกิดสภาพปัญหาเด็กและเยาวชนไม่น้อยจากครอบครัวที่ถูกจับกุมยาเสพติด ต้องประสบปัญหาการดำเนินชีวิตในอนาคต และท้ายที่สุด จะเป็นเงื่อนไขที่อาจเอื้ออำนวยต่อการกระทำผิดกฎหมายในด้านต่าง ๆ ต่อไป หากไม่มีมาตรการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

๔. ปัญหาทางยุทธศาสตร์ และเอกภาพการบริหารจัดการ

๔.๑ จากสภาพที่ดำรงอยู่ ชี้ให้เห็นว่า ปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนภาคเหนือ มีเงื่อนไขที่สัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับปัญหายาเสพติดในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งมีความจำเป็นต้องพิจารณายุทธศาสตร์การแก้ไขปัญหาแบบควบคู่กัน ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

๔.๒ การก่อเกิดและการดำรงอยู่ของปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนภาคเหนือ มิใช่เป็นปัจจัยทางด้านยาเสพติดแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นปัญหาที่เป็นโครงสร้าง ที่จำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้องและกำหนดยุทธศาสตร์การแก้ไขที่ครอบคลุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านั้น

๔.๓ กลไกการแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ตามแนวชายแดนภาคเหนือมีสถานภาพการดำเนินงาน ๒ ประการ คือ

๔.๓.๑ เอกภาพการบริหารจัดการและกลไกเพื่อแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ในปัจจุบัน ยังไม่ได้ยกระดับให้เกิดเอกภาพการบริหารจัดการเพียงพอ แต่ละหน่วยที่เกี่ยวข้อง ยังปฏิบัติงานตามภารกิจของหน่วยเป็นหลัก ซึ่งสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานได้ระดับหนึ่ง แต่หากพูดถึงการยกระดับ และสร้างเอกภาพการแก้ไขปัญหา เพื่อสามารถหยุดสถานการณ์การนำเข้า ยาเสพติดในพื้นที่ยุทธศาสตร์ ด้านหน้าจะต้องยกระดับการบริหารจัดการที่เป็นเอกภาพมากกว่า ปัจจุบัน

๔.๓.๒ การแก้ไขปัญหา ยาเสพติดตามแนวชายแดนภาคเหนือในช่วงที่ผ่านมา ยังมุ่งแก้ไขเฉพาะเรื่องยาเสพติดเป็นหลัก ยังไม่ได้ขยายไปสู่การแก้ไขปัญหาในเชิงโครงสร้าง ถึงแม้จะมีการจับกุมปราบปราม แก้ไขปัญหายาเสพติดได้เท่าใดก็ตาม แต่หากไม่ขยายการแก้ไขปัญหา ที่ครอบคลุมถึงโครงสร้างที่ดำรงอยู่เป็นเวลาหลายปีก็ยากที่จะแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน

๔.๔ ปริมาณยาเสพติดในพื้นที่สามเหลี่ยมทองคำกับปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนภาคเหนือในช่วง ๑ - ๒ ปี และในอนาคตอันใกล้ คาดหมายได้ว่าปริมาณการผลิตยาเสพติดในสามเหลี่ยมทองคำ ยังมีปัจจัยที่เอื้อให้มีการเพิ่มปริมาณการผลิตยาเสพติดได้มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยาบ้า ไอซ์ รวมถึงยาเสพติดชนิดใหม่ที่อาจขยายการตลาดใหม่ ๆ มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

๔.๕ สภาพการณ์ดังกล่าวของพื้นที่ชายแดนภาคเหนือ ในฐานะที่เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ ด้านหน้าและมีโครงสร้างการกระทำความผิดยาเสพติดเชื่อมโยงกับเรื่องอื่นๆ ในพื้นที่ยังเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เอื้อต่อการนำเข้ายาเสพติดมากที่สุดของประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์แก้ไขปัญหา ที่ครอบคลุมโครงสร้างทั้งหมด เพื่อลดทอนปริมาณยาเสพติดที่จะเข้าประเทศไทยให้มากที่สุด

ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่

ปัญหาของหมู่บ้านตามแนวชายแดนภาคเหนือประกอบด้วยโครงสร้างปัญหา ๓ ลักษณะที่เชื่อมโยงกัน คือ

๑. โครงสร้างอำนาจ อิทธิพล และเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วน ทั้งเจ้าหน้าที่และผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

๒. โครงสร้างปัญหายาเสพติด สมาชิกหมู่บ้านมีทั้งที่เป็นนายทุน ผู้จัดหายาเสพติด ผู้ประสานงาน มือชน ลำเลียง ยาม ค้า และนำเข้ายาเสพติด โดยเชื่อมโยงกับกองกำลังนอกประเทศ

๓. โครงสร้างของปัญหาพื้นฐานด้านคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ และปัญหาความยากจน อาชีพ แหล่งน้ำ การศึกษา สาธารณสุข เชื้อชาติ ดังนั้น การแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ชายแดนภาคเหนือจึงต้องดำเนินการด้านการบังคับใช้กฎหมาย และมาตรการพัฒนาพื้นที่ไปพร้อม ๆ กัน

ในส่วนของแผนปฏิบัติการด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือแบบเบ็ดเสร็จ (พ.ศ.๒๕๖๒ - ๒๕๖๕) สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภาค ๕ ได้จัดทำโครงการประเมินผลการปฏิบัติงานเชิงบูรณาการของแผนฯ โดย ผศ.ดร.ปฐมมาวดี จงรักษ์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “โครงการประเมินผลการปฏิบัติงานเชิงบูรณาการของแผนปฏิบัติการด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือแบบเบ็ดเสร็จ (พ.ศ.๒๕๖๒ - ๒๕๖๕)” พบว่า แผนดังกล่าวเป็นแผนที่มีเจตนารมณ์ที่ดี มีมุมมองการแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนภาคเหนืออย่างองค์รวม แต่อย่างไรก็ตาม แผนดังกล่าวยังประสบปัญหาการปฏิบัติงานเชิงบูรณาการ เนื่องจากโครงสร้างแผนมีขนาดใหญ่และมีข้อจำกัดของหน่วยงานอำนวยความสะดวกที่ไม่สามารถอำนวยความสะดวกข้ามสายการบังคับบัญชาได้อย่างเต็มที่ การแก้ไขปัญหายาเชิงโครงสร้างในพื้นที่เป้าหมาย ยังขาดคณะทำงานที่ดูแลรับผิดชอบที่ชัดเจน และการสืบสวนปราบปรามกลุ่มการค้าและอิทธิพล มีสองคณะทำงานที่รับผิดชอบ ซึ่งอาจเกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ในส่วนของการบูรณาการแนวราบตามพื้นที่นั้น ยังไม่มีการบูรณาการในพื้นที่เฉพาะเป้าหมายในแผนฯ แต่เป็นการบูรณาการผ่านกลไกปกติ นอกจากนี้การศึกษาการบูรณาการในรายมาตรการนั้นพบว่า มาตรการการแก้ไขปัญหายาเชิงโครงสร้างในพื้นที่เป้าหมาย ยังไม่มีการดำเนินการเป็นพิเศษ มาตรการที่สามารถดำเนินการได้เห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจนคือ มาตรการการฟื้นฟูและพัฒนาอย่างยั่งยืน

กล่าวโดยสรุปคือ แผนดังกล่าวเป็นแผนที่มีเจตนารมณ์ที่ดี แต่การปฏิบัติยังประสบปัญหาในเชิงการบูรณาการประกอบกับเป็นแผนที่มีการนำไปปฏิบัติในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทำให้การปฏิบัติงานตามแผนทำได้ไม่เต็มประสิทธิภาพนัก

สรุป

ในบทที่ ๓ นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลปัญหาเสพติดที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และการดำเนินการต่อปัญหาดังกล่าว รวมถึงปัจจัย ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อ การดำเนินการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าปัญหาเสพติดในพื้นที่นั้นเกิดจากโครงสร้างอำนาจ อิทธิพล และเจ้าหน้าที่ของรัฐบางส่วน, โครงสร้างปัญหาเสพติดที่มีสมาชิกหมู่บ้านเกี่ยวข้อง และโครงสร้างของปัญหาพื้นฐานด้านคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ และปัญหาความยากจน

สำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่นั้นได้มีการบูรณาการการใช้ อำนาจทางกฎหมายที่มีอยู่เข้าดำเนินการต่อโครงสร้าง ๓ ส่วนในพื้นที่หมู่บ้านที่มีปัญหาเชิงโครงสร้าง ทั้งโครงสร้างปัญหาเสพติดโครงสร้างอำนาจ - อิทธิพล - กลไกรัฐบางส่วนที่สนับสนุนคุ้มครอง และปัญหาพื้นฐานของประชาชน พัฒนาพื้นที่เป้าหมายตามแนวทฤษฎีพระราชดำริ รวมถึง สร้างพลังการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวชายแดน เข้าร่วมการแก้ไขปัญหาย่างเข้มแข็ง กระตุ้น การระเบิดจากภายใน

บทที่ ๔
กลไกและรูปแบบการทำงานเพื่อขับเคลื่อนการมีส่วนร่วม
ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ภาคประชาชนในพื้นที่

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดของประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อประเมินการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมถึงนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ประชาชนและ ผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ มาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบ การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัด
เชียงใหม่

ระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่ บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อของการมีส่วนร่วม ออกเป็น ๔ ด้าน ประกอบด้วย

๑. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้
๒. ด้านการมีส่วนร่วมในการการวางแผนและแสดงความคิดเห็น
๓. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
๔. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำแบบสำรวจสอบถามประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๖๗ คน แบบคละเพศและช่วงอายุ โดยให้ ผู้ตอบแบบสำรวจประเมินระดับการมีส่วนร่วมของตนเองในหัวข้อต่าง ๆ แบ่งเป็น ๔ ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง น้อย และไม่มีส่วนร่วม ผลการสำรวจดังนี้

ตารางที่ ๔-๑ ผลการสำรวจระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

หัวข้อการมีส่วนร่วม		ระดับการมีส่วนร่วม			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
๑	การมีส่วนร่วมในการรับรู้	๘	๔๓	๙	๗
๒	การมีส่วนร่วมในการวางแผนและแสดงความคิดเห็น	๔	๒๖	๒๓	๑๔
๓	การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	๑๖	๓๕	๗	๙
๔	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	๔	๒๒	๒๑	๒๐

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

จากตารางพบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก แต่การมีส่วนร่วมในการวางแผนและแสดงความคิดเห็น รวมถึงการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง

ตารางที่ ๔-๒ ผลการสำรวจระดับการมีส่วนร่วมในการรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

หัวข้อการรับรู้		ระดับการมีส่วนร่วม			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
๑	รับรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่	๖	๒๓	๒๑	๑๗
๒	รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด	๒๑	๒๗	๕	๑๔
๓	รับรู้รายละเอียดขั้นตอนในการจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	๒	๑๘	๒๕	๒๒
๔	ได้รับการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่	๒๑	๓๑	๔	๑๑

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

จากตาราง พบว่า ในด้านการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างนั้น มีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และได้รับการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่อยู่ในระดับปานกลางถึงมาก แต่มีการรับรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่อยู่ในระดับปานกลางถึงน้อย และรับรู้รายละเอียดขั้นตอนในการจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับน้อยถึงน้อยมาก

ตารางที่ ๔-๓ ผลการสำรวจระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

หัวข้อการวางแผนและการแสดงความคิดเห็น		ระดับการมีส่วนร่วม			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
๑	การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบของแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	๑	๑๖	๒๘	๒๒
๒	การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	๑	๑๕	๒๘	๒๓
๓	การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	๒	๑๒	๒๔	๒๙
๔	การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	๓	๒๑	๒๓	๒๐

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

จากตารางพบว่าในด้านการวางแผนและการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างนั้น มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบของแผน การจัดทำแผน และการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับน้อยถึงไม่มีส่วนร่วม

ตารางที่ ๔-๔ ผลการสำรวจระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไข
ปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

หัวข้อการดำเนินกิจกรรม		ระดับการมีส่วนร่วม			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
๑	การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	๒๙	๒๓	๕	๑๐
๒	การมีส่วนร่วมในการสมทบทุนในกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	๑๔	๒๔	๑๒	๑๗
๓	การมีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดทำแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	๑๐	๑๕	๑๙	๒๓

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

จากตารางพบว่าในด้านการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่างนั้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับมากถึงปานกลาง มีส่วนร่วมในการสมทบทุนในกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับปานกลาง แต่มีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดทำแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดน้อยถึงไม่มีส่วนร่วม

ตารางที่ ๔-๕ ผลการสำรวจระดับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

หัวข้อการประเมินผล		ระดับการมีส่วนร่วม			
		มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
๑	การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติของกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	๑	๑๙	๒๓	๒๔
๒	การมีส่วนร่วมในการรับทราบผลการปฏิบัติของกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด	๐	๑๔	๑๖	๓๗

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

จากตารางพบว่าในด้านการประเมินผลของกลุ่มตัวอย่างนั้น มีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติของกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดน้อยจนถึงไม่มีส่วนร่วม และส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการรับทราบผลการปฏิบัติของกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

การวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ของการมีส่วนร่วมในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

จากการสำรวจข้อมูลการมีส่วนร่วมในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัย ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูล ๒ ส่วน คือ ส่วนของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และส่วนของหน่วยงานราชการที่ดำเนินโครงการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่, ผู้บริหารสถานการณ์ยาเสพติดในระดับนโยบาย และผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์อำนวยการปฏิบัติการแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือ สามารถวิเคราะห์เป็นปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ สรุปได้ดังนี้

ในส่วน of ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่พบปัญหาในเรื่องของความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานที่เข้าไปในพื้นที่ กล่าวคือ เมื่อหน่วยงานได้รับงบประมาณเพื่อจัดทำโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่จึงจะเข้าไปดำเนินการ หากไม่มีงบประมาณก็จะไม่เข้าไป กลายเป็นความไม่ต่อเนื่องของโครงการ ประกอบกับในห้วงของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทำให้ไม่มีการเข้าไปดำเนินโครงการของหน่วยงานใดๆ กว่า ๓ ปี

นอกจากปัญหาในเรื่องของความต่อเนื่องของโครงการแล้ว ประชาชนที่ตอบแบบสำรวจ มีความคิดเห็นว่าการเปิดโอกาสให้กับชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และร่วมวางแผนมากกว่านี้ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของคนในหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น

สำหรับอุปสรรคหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญคือเรื่องของการสื่อสาร เนื่องจากประชากรสูงอายุในบ้านหนองเต่าส่วนใหญ่และประชากรในวัยทำงานบางส่วนที่ไม่เคยผ่านระบบการศึกษา จะใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร ทำให้ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่ว การใช้ภาษาถิ่นจึงเป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่รัฐ และประชากรดังกล่าวขาดความมั่นใจในการสื่อสารความต้องการของตน ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ น้อยลงตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่ คือการเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็น และร่วมวางแผนมากขึ้น รวมถึงระยะเวลาในการดำเนินโครงการต่างๆ ควรมีความยาวนานและต่อเนื่องมากกว่าที่ผ่านมา

สำหรับส่วนราชการที่ดำเนินโครงการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานการณ์ยาเสพติดในระดับนโยบาย และผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์อำนวยการปฏิบัติการแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือ, เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ รวมจำนวน ๙ คน ได้แก่ ๑. ผู้อำนวยการศูนย์อำนวยการปฏิบัติการแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือ ๒. เสนาธิการศูนย์อำนวยการปฏิบัติการแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือ ๓. หัวหน้าฝ่ายยุทธศาสตร์ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือ ๔. หัวหน้าและเจ้าหน้าที่บก.ควบคุม ศูนย์อำนวยการปฏิบัติการแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดน

ภาคเหนือที่ ๑ จำนวน ๒ นาย ๕. เจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด ๖. ปลัดอำเภอเชียงดาว และ ๗. เจ้าหน้าที่ฝ่ายป้องกันเทศบาลตำบลปิงโค้ง จำนวน ๒ คน จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อวางแผน ดำเนินงาน ซึ่งในการประชุมแต่ละครั้งมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนน้อย ทำให้การวางแผนการ ดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดำเนินการได้ยาก และแผนที่ได้ไม่ตรงความต้องการของพื้นที่

จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดใน ส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวนน้อย อีกทั้งยังต้องปฏิบัติหน้าที่ในงานด้านอื่นๆ ด้วย ทำให้ ไม่สามารถดูแลงานเกี่ยวกับยาเสพติดได้ดีเท่าที่ควร

นอกจากนี้ ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดก็เป็น ปัญหาที่พบในส่วนของหน่วยงานราชการเช่นเดียวกับที่ประชาชนให้ความเห็น ซึ่งเป็นข้อจำกัดจาก ปัจจัยหลายๆ ด้าน ทั้งด้านงบประมาณ และ ด้านบุคลากร ทำให้ในส่วนขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นสามารถจัดกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้เพียงปีละ ๑ กิจกรรมเท่านั้น อีกทั้งยังต้องจัดวนในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ที่อยู่ในความดูแล เป็นผลให้โครงการ ในแต่ละพื้นที่ขาดความต่อเนื่องไป

ความตระหนักและการยอมรับสภาพปัญหาที่แท้จริง รวมทั้งความเข้าใจที่ถูกต้องในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดยังมีน้อย ยกตัวอย่างกิจกรรมของเทศบาลตำบลปิงโค้งที่ดำเนินการ ต่อกลุ่มเป้าหมายโรงเรียนที่มีเยาวชนในวัยเรียนเสพยาเสพติด พบว่าโรงเรียนจำนวนมากยังไม่ยอมรับ ว่ามีปัญหาเกิดขึ้น หรือพยายามปกปิด กลบเกลื่อนปัญหาเพื่อรักษาชื่อเสียง นอกจากนี้ยังมักใช้ มาตรการไล่นักเรียนที่มีปัญหายาเสพติดออกจากสถานศึกษา ซึ่งเป็นการผลักดันและเพิ่มภาระให้แก่ สังคมโดยรวม

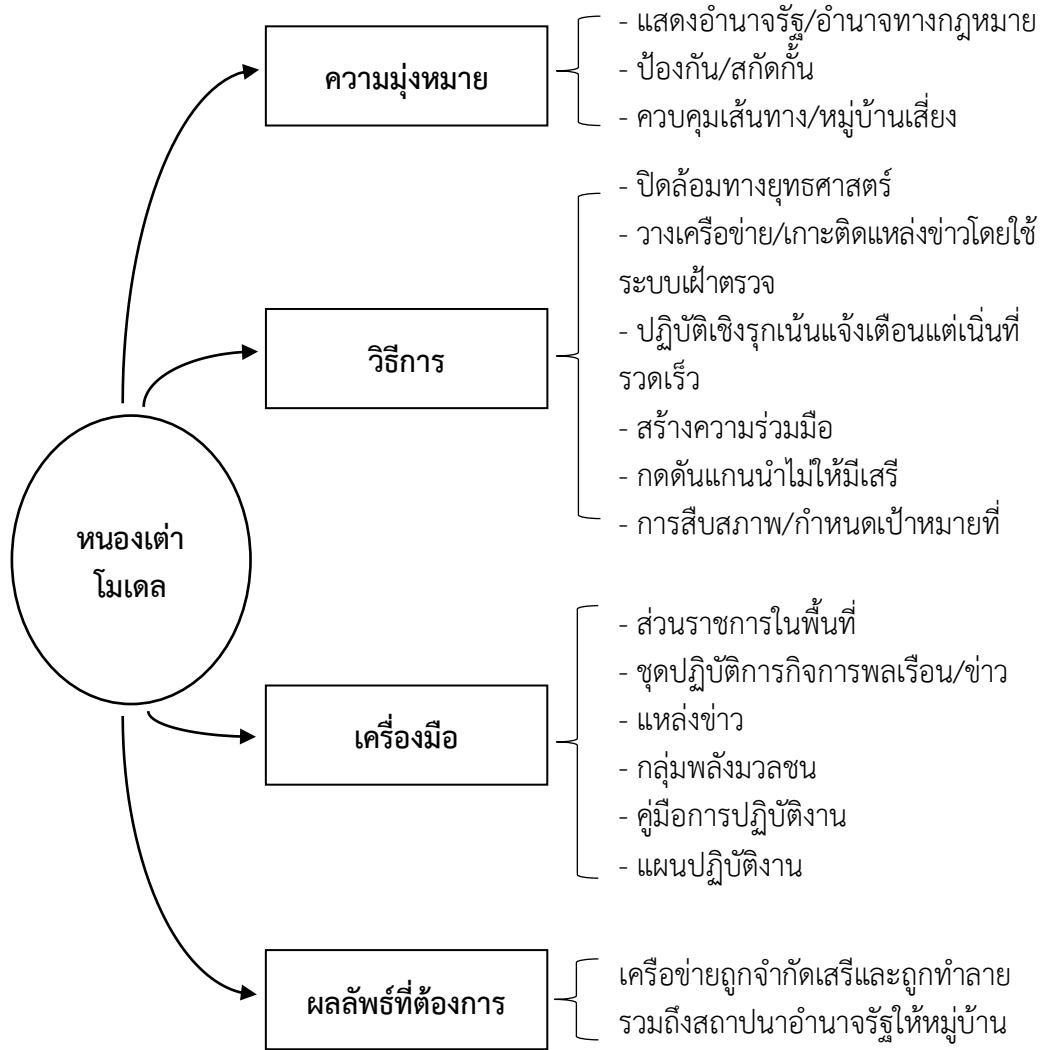
แนวทางในการแก้ไขปัญหาก็ต้องให้การควบคุมโดยกลไกและกระบวนการทางสังคม ที่เข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะกลไกในระดับ ครอบครัวและชุมชนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่จะสามารถแก้ไขปัญหาคได้ ทั้งนี้ ในส่วนของหน่วยงาน ราชการสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาคได้โดยแบ่งเป็นระยะสั้น คือการแก้ไขปรับปรุงการบริหาร และการจัดการเพื่อให้เกิดผลในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ส่วนระยะยาว เป็นการปรับปรุงแก้ไขด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ รวมถึงการปรับบทบาท หน้าที่ องค์กร ในภาครัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวคิดในการกำหนดกลไกและรูปแบบการมีส่วนร่วมในการป้องกันและ แก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นของประชากรกลุ่มตัวอย่าง และการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ รวมถึงการศึกษา ค้นคว้าทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงได้จัดทำแนวคิดในการป้องกันและแก้ไขยาเสพติด

โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชนบูรณาการร่วมกับส่วนราชการเพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมที่ชัดเจนการปฏิบัติของกลุ่มขบวนการในลักษณะการปิดล้อมทางยุทธศาสตร์ “หนองเต่าโมเดล”

แผนภาพที่ ๔-๑ หนองเต่าโมเดล

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

กรอบแนวคิดการปิดล้อมทางยุทธศาสตร์พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงไค้ง อำเภอยะลา จังหวัดยะลา หรือ “หนองเต่าโมเดล” ดำเนินการโดยใช้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมภาคประชาชน เพื่อบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมปลอดภัยจากยาเสพติด และสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในระยะยาว โดยมีหัวใจหลักคือ “ชุมชนร่วมคิด วางแผน แก้ปัญหาร่วมกัน”

กลยุทธ์ในการดำเนินการ อาศัยการดำเนินการตามยุทธศาสตร์พระราชฯ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และระเบิดจากข้างใน โดยสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนมีความพร้อมและมีส่วนร่วมในการดำเนินการตั้งแต่ต้น สร้างกระบวนการและศักยภาพการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนด้านการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติด โดยดำเนินการ ดังนี้

๑. ศึกษาชุมชน วิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น สังเคราะห์ปัญหา ความต้องการ ผลกระทบ และนำข้อมูลมากำหนดเป็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไขพัฒนา

๒. คัดเลือกผู้นำที่มีความสามารถ มีความพร้อมที่จะทำงานเพื่อส่วนรวม ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำทางการและผู้นำตามธรรมชาติ

๓. ให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบการแก้ไขปัญหาเสพติดร่วมกับหน่วยงานภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้อง

๔. เสริมสร้างทุนทางสังคมมาใช้ประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ทั้งที่เป็นระบบคุณค่า ความเชื่อ อุดมการณ์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ปรชาญชาวบ้าน กระบวนการเรียนรู้ที่ชุมชนสั่งสมและสร้างสรรค์

๕. เพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยยกระดับความรู้และพัฒนา ศักยภาพผู้นำทางการและผู้นำธรรมชาติเพื่อเตรียมความพร้อมในการมีส่วนร่วมป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดระดับพื้นที่

๖. กระตุ้นให้เกิดจิตอาสาเพื่อเฝ้าระวังปัญหาเสพติด การอุทิศตนเป็นอาสาสมัครในรูปแบบ ต่างๆ

๗. ล้อมวงคุยกัน แบ่งปันประสบการณ์ สร้างบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

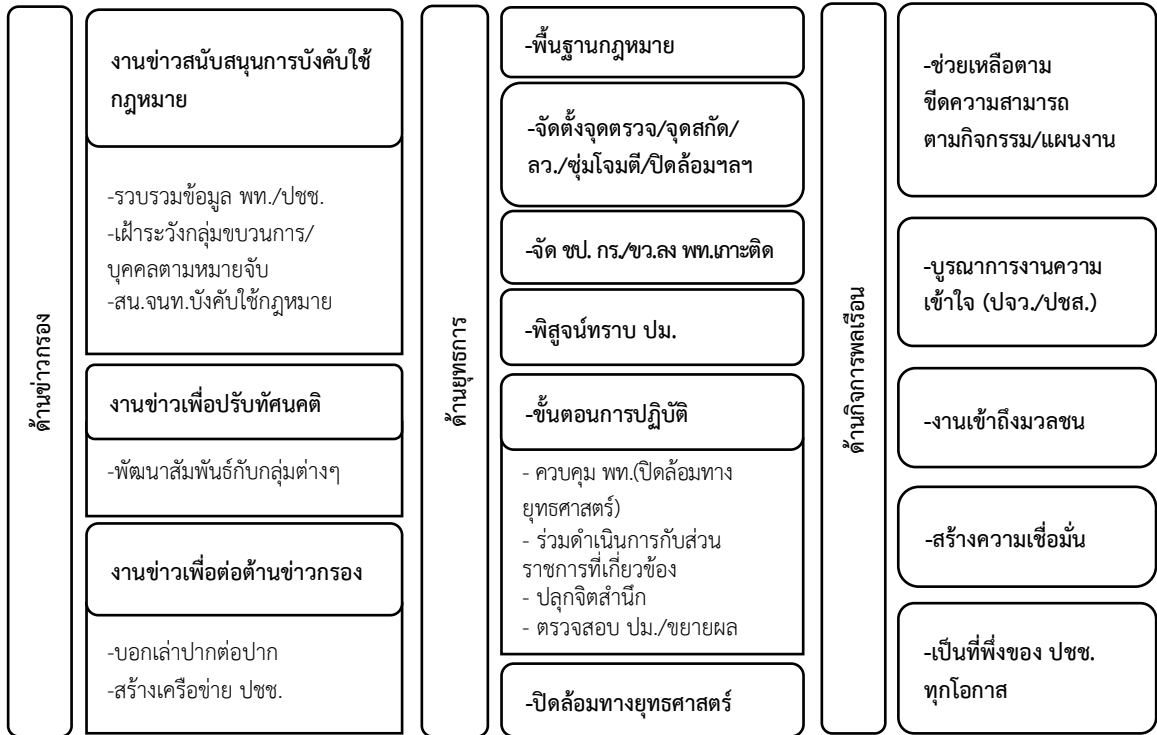
๘. ใช้กลไกท้องที่ทั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของภาครัฐในการ บำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้กับประชาชนในพื้นที่

๙. ใช้กลไกคณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนด้านการ ป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติด

๑๐. หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนกระบวนการขับเคลื่อนงานภาคประชาชนใน ระดับพื้นที่

การดำเนินการคู่ขนานไปกับการผลักดันการมีส่วนร่วมภาคประชาชน คือ หลักการ ปฏิบัติทางทหาร ซึ่งประกอบด้วย การปฏิบัติการด้านการข่าว ด้านยุทธการ และด้านกิจการพลเรือน โดยมีแนวทางการดำเนินการสำหรับชุดปฏิบัติการ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔-๒ แนวทางการดำเนินการสำหรับชุดปฏิบัติการ

แนวทางการปฏิบัติ	เกาะติด พท.	เกาะติด ปชช.	เกาะติดสถานการณ์
<ul style="list-style-type: none"> - การบูรณาการร่วม/การมีส่วนร่วม (สำรวจข้อมูล/ช่วยเหลือตามหน้าที่) - ดึงศักยภาพหน่วยงาน - สร้างกลไก ติดตาม/เฝ้าระวัง - กลุ่มพลังมวลชน เช่น จิตอาสา ฯลฯ - ขว./ปจว./ปชส.เชิงรุก ควบคุมการปฏิบัติ - การทำลายโครงสร้างเครือข่ายจริงจัง 	<ul style="list-style-type: none"> - จุดสกัด/ป้อม ตร./การ สส. - พท.ต่างๆ - เส้นทางเข้าออก - แผนที่สังเขป ปม. - ข้อมูล พท./ประชากร/หมู่บ้าน - เฝ้าระวัง พท.ล่อแหลม - ข้อมูลพื้นฐานให้ครบ (IPB) 	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มเครือข่าย/ความเชื่อมโยง - แหล่งข่าว (ใคร/เบอร์โทร/ที่อยู่/จำนวน) - ปม./เกาะก๊คน/ก๊กลุ่ม/เข้าพบปะ ผอญบ./อบต.) - กลุ่มมวลชน/กลุ่มเครือข่าย - เฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยง - บุคคลตามหมายจับ/CCTV 	<ul style="list-style-type: none"> - รู้ข่าวสารจากแหล่งข่าว - พบปะส่วนราชการ - ตารางการปฏิบัติงานของ - ส่วนราชการ อ./อบต. - ผู้สื่อข่าว/สื่อมวลชน - สถานีวิทยุชุมชน - ชิงการนำ เพื่อเปลี่ยนแปลงแนวความคิด/ทำลายโครงสร้าง/ปรับทัศนคติ

ที่มา : ประมวลผลโดยผู้วิจัย, ๒๕๖๖

๑. การปฏิบัติการด้านการข่าว ดำเนินการโดยใช้งานข่าวสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย ทำการรวบรวมข้อมูลพื้นที่ ข้อมูลประชาชน เพื่อเตรียมสนามรบด้านการข่าว ดำเนินการเฝ้าระวังกลุ่มขบวนการรวมถึงบุคคลตามหมายจับ ขั้นตอนของการติดตามและสืบสภาพ โครงสร้าง หมู่บ้านและกลุ่มอิทธิพล ดำเนินการดังนี้

๑.๑ จัดกำลังพลพบปะเยี่ยมเยียนประชาชนที่ละครอบครัว ในแต่ละหมู่บ้านพร้อมบันทึกข้อมูลลงประวัติครอบครัวข้อมูลประชากร

๑.๒ ลงข้อมูลที่ตั้งบ้านในแผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ (มีชื่อทุกคนที่พักอาศัยอยู่ในบ้าน)

๑.๓ เมื่อสืบสภาพครบทุกครอบครัว ให้นำข้อมูลลงมาสรุปในข้อมูลหมู่บ้าน

๑.๔ สืบหาเส้นทางเข้าออกหมู่บ้านทุกเส้นทางธรรมชาติและสร้างขึ้น สืบหาภูมิประเทศ แหล่งน้ำ ลำธาร ทางน้ำไหล สระ หนอง บึง ของพื้นที่ ภูมิประเทศสำคัญจุดศูนย์กลางของหมู่บ้านชุมชน ปมคมนาคม

๑.๕ ข้อมูลประชากร อาชีพ รายได้ของประชากร ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนา ผู้นำธรรมชาติ นักการเมืองท้องถิ่น (อบต., เทศบาล)

๑.๖ ข้อมูลโครงสร้างหมู่บ้าน ใช้การสังเกตเฝ้าตรวจและการสอบถาม ซักถาม พฤติกรรมของแกนนำ/แนวร่วม และผู้ให้การสนับสนุนบุคคลที่มีอิทธิพลในท้องถิ่น และอิทธิพลความคิด ความเชื่อและการปฏิบัติของชาวบ้าน

๑.๗ ข้อมูลความต้องการที่แท้จริงของประชาชน ความเดือดร้อน และปัญหาต่างๆ ในท้องถิ่น

๒. การปฏิบัติด้านยุทธการ

๒.๑ ทำการศึกษาพื้นฐานกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด รวมถึงกฎหมายอื่นๆ อาจเกี่ยวข้อง

๒.๒ ดำเนินการจัดตั้งจุดตรวจ จุดสกัด จัดชุดลาดตระเวน ชุ่มโจมตี รวมถึงปิดล้อมพื้นที่ และการดำเนินการอื่นๆ เพื่อเป็นการจำกัดอิสระในการปฏิบัติของกลุ่มขบวนการ

๒.๓ จัดชุดปฏิบัติการกิจการพลเรือนและชุดข่าวลงพื้นที่เกาะติด

๒.๔ ทำการพิสูจน์ทราบพื้นที่เป้าหมาย

๒.๕ ในขั้นตอนการปฏิบัติ ทำการควบคุมพื้นที่ ดำเนินการร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติงาน ตรวจจับเป้าหมายและขยายผล

๓. การปฏิบัติด้านกิจการพลเรือน

๓.๑ ดำเนินการช่วยเหลือตามขีดความสามารถ หรือตามที่กิจกรรม/แผนงานกำหนด

๓.๒ บูรณาการงานความเข้าใจ

๓.๒.๑ การประชาสัมพันธ์ มุ่งหมายให้กลุ่มเป้าหมายรู้จักฝ่ายเรา สามารถเข้าถึงติดต่อประสานงานได้สะดวก และเน้นการสร้างภาพลักษณ์ของฝ่ายเรา โดยดำเนินกิจกรรมประกอบด้วย

๓.๒.๑.๑ การร่วมประชุมกับกลุ่มเป้าหมาย หาโอกาสแนะนำหน่วยงาน และแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ไม่สร้างความขัดแย้งในที่ประชุม

๓.๒.๑.๒ การจัดทำป้าย, แผ่นพับใบปลิว ให้กลุ่มเป้าหมายสามารถติดต่อกลับมายังฝ่ายเราได้ง่าย

๓.๒.๑.๓ การใช้เสียงตามสาย, หอกระจายเสียง, สถานีวิทยุชุมชน เพื่อกระจายข้อมูล สร้างการรับรู้ข่าวสารที่ฝ่ายเราต้องการสื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับทราบ

๓.๒.๑.๔ การพบปะพูดคุยแบบตัวต่อตัว เพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน หลีกเลี่ยงการแสดงความคิดเห็นที่ขัดแย้งกับบุคคลเป้าหมาย

๓.๒.๒ การปฏิบัติการจิตวิทยา ใช้การปฏิบัติการจิตวิทยาแบบสี่ขาแต่เพียงอย่างเดียว เพื่อสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นมาก หากเกิดการเข้าใจผิดหรือไม่ไว้วางใจจากการกระทำของฝ่ายเราแล้ว การแก้ไขจะเป็นเรื่องยาก กิจกรรมที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการจิตวิทยาประกอบด้วย

๓.๒.๒.๑ การให้ความช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมายในทุกโอกาสที่จะทำได้ โดยเฉพาะเป้าหมายคนด้อยโอกาส, คนพิการ, ผู้ป่วย, ผู้สูงอายุ เป็นต้น

๓.๒.๒.๒ การทำให้กลุ่มเป้าหมายเชื่อในสิ่งที่ฝ่ายเราต้องการ โดยสร้างภาพให้กลุ่มเป้าหมายมีความคิดเห็นคล้อยตามฝ่ายเราด้วยการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับกลุ่มเป้าหมาย เช่น การตรวจโรค การให้สิ่งของบรรเทาทุกข์

๓.๒.๒.๓ การแสดงออกของกำลังพลในที่สาธารณะ เป็นส่วนสำคัญที่มีผลทำให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความเชื่อมั่นต่อฝ่ายเรา

๓.๒.๓ การมีส่วนร่วมภาคประชาชน สร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

๓.๓ งานเข้าถึงมวลชน

๓.๔ การสร้างความเชื่อมั่น

๓.๕ เป็นที่พึ่งของประชาชนในทุกโอกาส

๓. แนวทางการปฏิบัติ

ดำเนินการโดยการบูรณาการร่วมทุกภาคส่วน (Whole-of-Government Approach) ในการสำรวจข้อมูลรวมถึงให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ตามหน้าที่ความรับผิดชอบของตน ดึงศักยภาพของแต่ละหน่วยงานเพื่อสร้างกลไกการติดตามและเฝ้าระวังกลุ่มขบวนการสำหรับในส่วนของภาคประชาชน ดำเนินการสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มพลังมวลชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ในรูปแบบต่างๆ เช่น จิตอาสา หรือ อาสาสมัคร สนับสนุนการดำเนินงานด้านการข่าวกรอง การปฏิบัติการจิตวิทยา การประชาสัมพันธ์ ในลักษณะเชิงรุกควบคู่ไปกับการปฏิบัติของหน่วยงานราชการ เพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ในการทำลายโครงสร้างเครือข่ายอย่างจริงจัง

ในส่วนของชุดปฏิบัติการมีแนวทางในการปฏิบัติแบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ได้แก่

๑. การเกาะติดพื้นที่ปฏิบัติการ โดยการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ปฏิบัติการอย่างรอบด้าน จัดทำเป็นแผนที่สังเขปของเป้าหมาย เส้นทางเข้าออก รวมถึงดำเนินการจัดตั้งจุดสกัดเฝ้าระวังพื้นที่ล่อแหลม

๒. การเกาะติดประชาชน โดยการจัดทำข้อมูลกลุ่มเครือข่ายและผังความเชื่อมโยงบุคคลเป้าหมาย จัดตั้งแหล่งข่าว กลุ่มมวลชน/กลุ่มเครือข่าย เพื่อเฝ้าระวังและติดตามกลุ่มเสี่ยง รวมถึงใช้เทคโนโลยี (CCTV) ในการติดตามบุคคลตามหมายจับ

๓. เกาะติดสถานการณ์ เพื่อรับรู้ข่าวสารจากแหล่งข่าวที่จัดตั้งไว้ ดำเนินการพบปะส่วนราชการในพื้นที่รวมถึงร่วมปฏิบัติงานกับส่วนราชการ/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ช่วงชิงการนำเพื่อเปลี่ยนแปลงแนวคิด ทำลายโครงสร้างขบวนการ และปรับทัศนคติของประชาชนในพื้นที่

สรุป

ในบทที่ ๔ นี้ ผู้วิจัยได้สำรวจระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของกลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๖๗ คน ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสารและมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในระดับปานกลางถึงมาก แต่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและการวางแผน รวมถึงมีส่วนร่วมในการประเมินผลการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดอยู่ในระดับน้อยถึงไม่มีส่วนร่วม ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเสนอแนะให้หน่วยงานที่ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการวางแผนและแสดงความคิดเห็นมากกว่านี้

สำหรับการศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่า ในการประชุมวางแผนมีผู้เข้าร่วมจำนวนน้อย ทำให้การวางแผนการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดำเนินการได้ยาก และแผนที่ได้ไม่ตรงความต้องการของพื้นที่ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยที่เป็นข้อจำกัด เช่น ด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร เป็นผลให้โครงการในแต่ละพื้นที่ขาดความต่อเนื่องไป อุปสรรคอีกประการหนึ่งคือ ความตระหนักและการยอมรับสภาพปัญหาที่แท้จริง รวมทั้งความเข้าใจที่ถูกต้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดยังมีน้อย ดังนั้นแนวทางในการแก้ไขปัญหาจึงต้องให้การควบคุมโดยกลไกและกระบวนการทางสังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด ซึ่งในส่วนของหน่วยงานราชการสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาก็ได้โดยการแก้ไขปรับปรุงการบริหารและการจัดการ รวมถึงการปรับปรุงแก้ไขด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการปรับบทบาท หน้าที่ องค์กรในภาครัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เสนอแนวคิด “หนองเต่าโมเดล” เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่โดยใช้กรอบแนวคิดการปิดล้อมทางยุทธศาสตร์พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการโดยใช้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมภาคประชาชน ควบคู่กับหลักการปฏิบัติทางทหาร ได้แก่ การปฏิบัติการด้านการข่าว ด้านยุทธการ และด้านกิจการพลเรือน เพื่อบริหารจัดการการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม ปลอดภัยจากยาเสพติด และสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในระยะยาว โดยมีหัวใจหลักคือ “ชุมชนร่วมคิด วางแผน แก้ปัญหาร่วมกัน”

บทที่ ๕

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่ กรณี หอนงเต่าโมเดล” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วม รวมถึงปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ บ้านหอนงเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำเสนอเป็นรูปแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดให้กับหน่วยงานราชการและภาคประชาชนสามารถนำไปใช้ในพื้นที่ รวมถึงประยุกต์ใช้ในพื้นที่อื่นตามบริบทที่เหมาะสม

สรุป

๑. สถานการณ์ยาเสพติด

๑.๑ สถานการณ์ยาเสพติดภายนอกประเทศ

ยาเสพติดสังเคราะห์ที่เป็นอนุพันธ์ของแอมเฟตามีน และเมทแอมเฟตามีน เป็นปัญหาสำคัญ เนื่องจากแพร่ขยายไปในหลายภูมิภาคของโลก นอกจากนี้ ภายหลังจากการผ่อนคลายมาตรการควบคุมการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID - 19) ทำให้การค้ายาเสพติดกลับมารุนแรง รวมถึงการลักลอบขนส่งยาเสพติดระหว่างประเทศก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในทุกรูปแบบ โดยในภูมิภาคเอเชีย พื้นที่สามเหลี่ยมทองคำนับว่าเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่ใหญ่ที่สุดซึ่งมีการผลิตยาเสพติดหลายประเภทออกสู่ตลาด

๑.๒ สถานการณ์ยาเสพติดภายในประเทศ

ด้วยภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศไทย ทำให้มีสถานะเป็นตลาดหรือเป็นทางผ่านของยาเสพติดในระดับภูมิภาค จากการตรวจพิสูจน์ยาเสพติดที่ตรวจยึดได้ในประเทศไทยพบว่าสารตั้งต้นในการผลิตส่วนใหญ่มีการลักลอบลำเลียงมาจากฝั่งประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งมีจำนวนมากและเพิ่มขึ้นในทุกปี โดยพบมากที่สุดในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคเหนือตอนบน ทั้งนี้ แนวโน้มสถานการณ์ยาเสพติดปี ๒๕๖๖ พบว่า ปัญหายาเสพติดภายในประเทศจะยังคงรุนแรง โดยเฉพาะปัญหาการลักลอบนำเข้า ภายหลังจากการเปิดประเทศเข้าสู่ภาวะปกติ ภายหลังจากที่การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ไม่ส่งผลกระทบต่อการผลิตยาเสพติด

สำหรับบ้านหอนงเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับยาเสพติดทั้งผู้เสพ ผู้ค้ารายย่อย - รายกลาง และมีผู้รับจ้างลำเลียงยาเสพติดจากแนวชายแดนเข้ามาในแหล่งพักยารอบหมู่บ้านหรือพื้นที่ใกล้เคียง ประกอบกับที่ตั้งของหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลจากการเข้าถึงของอำนาจรัฐ และลักษณะทางภูมิประเทศที่มีภูเขาหินปูนสูงชันล้อมรอบ ทำให้กลุ่มขบวนการลักลอบนำเข้ายาเสพติดใช้ประโยชน์จากลักษณะทางภูมิประเทศนี้ในการซุกซ่อนยาเสพติดเพื่อพักรอส่งให้กับกลุ่มลำเลียงเข้าสู่พื้นที่ภายในต่อไป การใช้กระบวนการในการมีส่วนร่วม

ของภาคประชาชนในพื้นที่ จึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ

๒. ผลการวิจัย

ในการวิจัยเพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อหารูปแบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่ ผู้วิจัยได้ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยแบ่งกลุ่มประชากรในการศึกษาเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มประชาชน คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และ กลุ่มหน่วยงานราชการ คือ ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านยาเสพติดในพื้นที่, ผู้บริหารสถานการณ์ยาเสพติดในระดับนโยบาย และผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์อำนวยการปฏิบัติการแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือ โดยผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๒.๑ กลุ่มประชาชน ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสำรวจสอบถามประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน ๖๗ คน ครอบคลุมและช่วงอายุ โดยให้ผู้ตอบแบบสำรวจประเมินระดับการมีส่วนร่วมของตนเอง แบ่งเป็น ๔ ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง น้อย และไม่มีส่วนร่วม ตามแต่หัวข้อของการมีส่วนร่วม ๔ ด้าน ดังนี้

๒.๑.๑ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง โดยเมื่อแบ่งตามหัวข้อของการรับรู้ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และได้รับการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่อยู่ในระดับปานกลางถึงมาก แต่มีการรับรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่อยู่ในระดับปานกลางถึงน้อย และรับรู้รายละเอียดขั้นตอนในการจัดทำแผนป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับน้อยถึงไม่มีส่วนร่วม

๒.๑.๒ ด้านการมีส่วนร่วมในการการวางแผนและแสดงความคิดเห็น พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนและแสดงความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง โดยเมื่อแบ่งตามหัวข้อของการมีส่วนร่วมในการวางแผนและแสดงความคิดเห็น พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบของแผนการจัดทำแผน และการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอยู่ในระดับน้อยถึงไม่มีส่วนร่วม

๒.๑.๓ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม พบว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยเมื่อแบ่งตามหัวข้อของการดำเนินกิจกรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับมากถึงปานกลาง มีส่วนร่วมในการสมทบทุนในกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับปานกลาง แต่มีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการจัดทำแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดน้อยถึงไม่มีส่วนร่วม

๒.๑.๔ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการประเมินผลอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง โดยเมื่อแบ่งตามหัวข้อของการประเมินผล พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในการประเมินผลการปฏิบัติของกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดน้อยจนถึงไม่มีส่วนร่วม และส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการรับทราบผลการปฏิบัติของกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด

เมื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในส่วนของผู้ประชาชน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปิงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในพื้นที่พบว่า การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานที่เข้าไปในพื้นที่ขาดความต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อหน่วยงานได้รับงบประมาณเพื่อจัดทำโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในพื้นที่จึงจะเข้าไปดำเนินการ หากไม่มีงบประมาณก็จะไม่เข้าไป กลายเป็นความไม่ต่อเนื่องของโครงการ ประกอบกับในห้วงของการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ ทำให้ไม่มีการเข้าไปดำเนินโครงการของหน่วยงานใดๆ กว่า ๓ ปี นอกจากนี้ปัญหาในเรื่องของความต่อเนื่องของโครงการแล้ว ประชาชนที่ตอบแบบสำรวจมีความคิดเห็นว่าควรเปิดโอกาสให้กับชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และร่วมวางแผนมากกว่านี้ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของคนในหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น

สำหรับอุปสรรคหนึ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญคือเรื่องของการสื่อสาร เนื่องจากประชากรสูงอายุในบ้านหนองเต่าส่วนใหญ่และประชากรในวัยทำงานบางส่วนที่ไม่เคยผ่านระบบการศึกษา จะใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสาร ทำให้ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้อย่างคล่องแคล่ว การใช้ภาษาถิ่นจึงเป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่รัฐ และประชากรดังกล่าวขาดความมั่นใจในการสื่อความต้องการของตน ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ น้อยลงตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่างต่อการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่ คือการเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและร่วมวางแผนมากขึ้น รวมถึงระยะเวลาในการดำเนินโครงการต่างๆ ควรมีความยาวนานและต่อเนื่องมากกว่าที่ผ่านมา

๒.๒ กลุ่มหน่วยงานราชการที่ดำเนินโครงการเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในพื้นที่ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานการณียาเสพติดในระดับนโยบาย และผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์อำนวยการปฏิบัติการแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือ รวมถึงเจ้าหน้าที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ รวมจำนวน ๙ คน จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญคือการมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อวางแผนดำเนินงาน ซึ่งในการประชุมแต่ละครั้งมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนน้อย ทำให้การวางแผนการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดำเนินการได้ยาก และแผนที่ได้ไม่ตรงความต้องการของพื้นที่

จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติดในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีจำนวนน้อย อีกทั้งยังต้องปฏิบัติหน้าที่ในงานด้านอื่นๆ ด้วย ทำให้ไม่สามารถดูแลงานเกี่ยวกับยาเสพติดได้ดีเท่าที่ควร

นอกจากนี้ ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ก็เป็นปัญหาที่พบในส่วนของหน่วยงานราชการเช่นเดียวกับที่ประชาชนให้ความเห็น ซึ่งเป็นข้อจำกัด จากปัจจัยหลายๆ ด้าน ทั้งด้านงบประมาณ และ ด้านบุคลากร ทำให้ในส่วนขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นสามารถจัดกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้เพียงปีละ ๑ กิจกรรมเท่านั้น อีกทั้งยังต้องจัดวนในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ครอบคลุมพื้นที่ที่อยู่ในความดูแล เป็นผลให้โครงการ ในแต่ละพื้นที่ขาดความต่อเนื่องไป

ความตระหนักและการยอมรับสภาพปัญหาที่แท้จริง รวมทั้งความเข้าใจ ที่ถูกต้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดยังมีน้อย ยกตัวอย่างกิจกรรมของเทศบาล ตำบลปึงโค้งที่ดำเนินการต่อกลุ่มเป้าหมายโรงเรียนที่มีเยาวชนในวัยเรียนเสพยาเสพติด พบว่าโรงเรียน จำนวนมากยังไม่ยอมรับว่ามีปัญหาเกิดขึ้น หรือพยายามปกปิด กลบเกลื่อนปัญหาเพื่อรักษาชื่อเสียง นอกจากนี้ยังมักใช้มาตรการไล่นักเรียนที่มีปัญหายาเสพติดออกจากสถานศึกษา ซึ่งเป็นการผลักดัน และเพิ่มภาระให้แก่สังคมโดยรวม

แนวทางในการแก้ไขปัญหายาจึงต้องใช้การควบคุมโดยกลไกและกระบวนการ ทางสังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะกลไก ในระดับครอบครัวและชุมชนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญที่จะสามารถแก้ไขปัญหายาได้ ทั้งนี้ ในส่วนของ หน่วยงานราชการสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหายาได้โดยแบ่งเป็นระยะสั้น คือการแก้ไขปรับปรุง การบริหารและการจัดการเพื่อให้เกิดผลในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่รวดเร็วและมี ประสิทธิภาพ ส่วนระยะยาว เป็นการปรับปรุงแก้ไขด้านนโยบาย ยุทธศาสตร์ รวมถึงการปรับ บบบาท หน้าที่ องค์กรในภาครัฐต่างๆ ที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑.๑ ปัญหายาเสพติดในพื้นที่เป็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยแวดล้อมภายนอก กล่าวคือ กลุ่มลักลอบนำเข้ายาเสพติดจากแหล่งผลิตนอกประเทศที่อาศัยสภาพแวดล้อมทาง ภูมิศาสตร์ ประกอบกับปัจจัยด้านผลประโยชน์ทำให้มีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก ดังนั้น การแก้ไขปัญหายา จึงต้องใช้แนวทางบูรณาการร่วม ทั้งจากระดับรัฐบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาชน เพื่อสร้างความตระหนักรวมถึงการยอมรับสภาพปัญหาที่ถูกต้องเพื่อจัดทำนโยบายในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างถูกต้องและยั่งยืน

๑.๒ แนวคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ โดยอาศัยความ ร่วมมือจากภาคประชาชนบูรณาการร่วมกับส่วนราชการเพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมที่ขัดขวาง การปฏิบัติของกลุ่มขบวนการในลักษณะการปิดล้อมทางยุทธศาสตร์ “หนองเต่าโมเดล” มีความมุ่ง หมายเพื่อแสดงอำนาจรัฐหรืออำนาจทางกฎหมาย ทำให้สามารถป้องกัน สกัดกั้น การปฏิบัติของ กลุ่มขบวนการ รวมถึงควบคุมเส้นทางลำเลียงยาเสพติดและพื้นที่หมู่บ้านเสี่ยงไม่ให้นักขบวนการใช้ ประโยชน์ได้ เพื่อผลลัพธ์ที่ต้องการคือเครือข่ายถูกจำกัดเสรีและถูกทำลายรวมถึงสถาปนาอำนาจ รัฐใหม่

๑.๓ ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของรูปแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ คือการตระหนักถึงปัญหาที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยทั้งสองกลุ่มจะต้องมองปัญหาในทิศทางเดียวกัน เห็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นซึ่งจะส่งผลกระทบต่อในระดับปัจเจก ทำให้เกิดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน สร้างกลุ่มพลังมวลชนที่มีแรงขับเคลื่อนจากภายใน เป็นเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่อย่างยั่งยืน

๒. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

กรอบแนวคิดการปิดล้อมทางยุทธศาสตร์พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ หรือ “หนองเต่าโมเดล” ดำเนินการโดยใช้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมภาคประชาชน เพื่อบริหารจัดการการมีส่วนร่วมให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมปลอดภัยจากยาเสพติด และสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในระยะยาว โดยมีหัวใจหลักคือ “ชุมชนร่วมคิด วางแผน แก้ปัญหาร่วมกัน” ดำเนินการตามยุทธศาสตร์พระราชฯ เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และระเบิดจากข้างใน โดยสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนมีความพร้อมและมีส่วนร่วมในการดำเนินการตั้งแต่ต้น สร้างกระบวนการและศักยภาพการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกกระบวนการดังนี้

๒.๑ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการระดมความคิด

๒.๑.๑ การจัดทำโครงการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่นั้น จำเป็นที่จะต้องเริ่มต้นจากตัวประชาชนในพื้นที่เอง ซึ่งต้องตระหนักถึงปัญหาและร่วมกันหาแนวทางป้องกันและแก้ไขตามศักยภาพของคนในชุมชน ซึ่งในกระบวนการมีส่วนร่วมนี้ต้องเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นในลักษณะของการสื่อสารสองทางมากกว่าที่จะเป็นการนั่งฟังแล้วลงประชามติ

๒.๑.๒ ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องต้องมีบทบาทในการบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรมตั้งแต่ขั้นตอนการจัดทำแผนงานโครงการ เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อนในรูปแบบโครงการ ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความเบื่อหน่าย และส่งผลให้การแก้ไขปัญหายาเสพติดไม่เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมาย

๒.๒ สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับประชาชนในพื้นที่ กล่าวคือ แผนงานหรือกิจกรรมใดที่ประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์มีส่วนร่วม ก็ควรมีภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นอยู่ในเนื้อหาสาระสำคัญด้วย ในขณะที่เดียวกันก็สอดแทรกการเรียนรู้อาษาไทยเข้าไปเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งสองฝ่าย สำหรับในส่วนของผู้ที่ควรได้รับการส่งเสริมเรียนรู้ภาษา ขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมของชนเผ่าให้กับผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและความไหลลื่นในการปฏิบัติงาน

๒.๓ ในทุกแผนงานโครงการควรกำหนดให้มีการทบทวนหลังการปฏิบัติทุกครั้ง เพื่อให้ทุกฝ่ายได้สรุปข้อบกพร่อง ปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่างๆ เพื่อใช้สำหรับปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินโครงการครั้งต่อไป

๒.๔ รูปแบบในการมีส่วนร่วมของแต่ละโครงการ ควรกำหนดให้มีกิจกรรมที่หลากหลาย เพื่อให้คนในชุมชนได้มีโอกาสได้เข้าร่วมตามขีดความสามารถของตนเอง ทั้งนี้จะต้องยึดถือวัตถุประสงค์ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

๒.๕ การกำหนดมาตรการต่างๆ เช่น กฎหมายบ้าน ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมระดมความคิดซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคนส่วนใหญ่แล้ว ควรมีการบังคับใช้อย่างจริงจัง

๒.๖ โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนหรือการส่งเสริมอาชีพทางเลือก เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน เป็นแนวทางสำคัญแนวทางหนึ่งที่จะสามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดได้อย่างยั่งยืน เพราะหากประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอาชีพและ รายได้ที่มั่นคงแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องเสี่ยงกับการหารายได้จากสิ่งผิดกฎหมาย ทั้งนี้ การพัฒนาคุณภาพ ชีวิตควรดำเนินการอย่างจริงจังควบคู่ไปกับการดำเนินกิจกรรมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพ ติดอื่นๆ

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางสำหรับผู้สนใจที่จะทำการศึกษาในครั้งต่อไป ดังนี้

๓.๑ ควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์

๓.๒ ควรมีการติดตามการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการทำงานที่ได้นำเสนอ รวมถึงปรับปรุงรูปแบบการทำงานนั้นให้ดียิ่งขึ้นสำหรับนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นต่อไป

๓.๓ ควรมีการศึกษาบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดยอาศัยการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาชน รวมทั้งกระตุ้นและสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเมื่อทุกภาคส่วนตระหนักถึงความเชื่อมโยงและการมีส่วนร่วมนั้นแล้ว จะสามารถสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- โกวิท พวงงาม. การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ม.ป.ท., ๒๕๔๕.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กองวิชาการและวางแผน, สำนักงาน. การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ประชุมช่างพิมพ์, ๒๕๔๒.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กองวิชาการและวางแผน, สำนักงาน. รายงานสถิติเกี่ยวกับยาเสพติดประจำปี ๒๕๓๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักงาน ป.ป.ส., ๒๕๓๖.
- ชิต นิลพานิช และ กุลธนา ธนาพงศธร. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท. ในเอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปสำหรับการพัฒนาระดับตำบล หมู่บ้าน. พิมพ์ครั้งที่ ๓, หน่วยที่ ๘. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๒.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และ กรณีตัวอย่าง. พิมพ์ครั้งที่ ๒, เชียงใหม่ : สิริลักษณ์การพิมพ์, ๒๕๔๙.
- มาตรฐานการศึกษา, สำนัก. สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ. สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพมหานคร : เอส. อาร์. ฟรินติ้ง, ๒๕๔๕.
- สามัญศึกษา, กรม. คู่มือการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา กรมสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๓๙.
- สุเชษ เชื้อภักดี. ตำราการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด. พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร : บริษัทวัชรอินเตอร์พริ้นติ้ง จำกัด, ๒๕๔๔.
- หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, สำนักงาน. คู่มือหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ป., ๒๕๕๐.

วารสาร และหนังสือพิมพ์

- อรพรรณ นาคมหาลาสินธุ์. “การมีส่วนร่วมของประชาชน”. วารสารกรมบัญชีกลาง. ๔๘(๕), ๒๕๕๐.

วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสารวิจัย

- โครงการประเมินผลการปฏิบัติงานเชิงบูรณาการของแผนปฏิบัติการด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือแบบเบ็ดเสร็จ (พ.ศ.๒๕๖๒ - ๒๕๖๕) ผศ.ดร.ปฐมาวดี จงรักษ์ คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๒.

จิรเดช กมลเพ็ชร, พลตรี. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหายาเสพติดของหมู่บ้านตามแนวชายแดน ด้านจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย (ศึกษาเฉพาะพื้นที่ชายแดนติดประเทศเมียนมา)”. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล, วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ๒๕๖๑.

นิवास วิรัช, ดาบตำรวจ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ตำบลบ้านกลาง ของสถานีตำรวจภูธรเมืองลำพูน”. พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

ศรีประกาย ทัดตานนท์, “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันปัญหายาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง”. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, สาขาพัฒนาชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

สุขฤดี รัชชกุลการสกุล. “โปรแกรมการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๔๓.

เสกสรร สงวนนาม. “เจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจรรยาเสพติดของนักศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุดรธานี”. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๔.

กฎหมาย

“พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พุทธศักราช ๒๕๒๒”, ราชกิจจานุเบกษา. ๒๕๒๒.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

ศูนย์บำบัดรักษาเสพติดเชียงใหม่. “คู่มือความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด”. ๒๕๔๓.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. “นโยบายและแผนระดับชาติ ว่าด้วยการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหายาเสพติด (พ.ศ.๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)”. ๒๕๖๕

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

คณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.), สำนักงาน. “หลักการทรงงาน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.rb.gy/b2zgz>, ๒๕๖๖.

บรรจง สายวงศ์. “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเขตตำบลสรอย อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://www.thainews.prd.go.th/news/detail/TCATG220527145526072> ๒๕๖๕.

รัฐสภา. “ศาสตร์พระราชาสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=55704&filename=dyyouth, ๒๕๖๖.

สุภาพจิต, กรม. กระทรวงสาธารณสุข. “โครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด”.
(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <http://www.tobenumber1.net/>, ๒๕๖๕.

ประวัติย่อผู้วิจัย

- ชื่อ : พลตรี ชายแดน กฤษณสุวรรณ
- วัน เดือน ปีเกิด : ๑ กันยายน ๒๕๑๐
- การศึกษา : มัธยมศึกษาโรงเรียนพะเยาพิทยาคม
: นักเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ ๒๗
: นักเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า รุ่นที่ ๓๘
: โรงเรียนเสนาธิการ หลักสูตรประจำ ชุดที่ ๗๘
- ประวัติการทำงานโดยย่อ : ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๒ กรมทหารราบที่ ๗
: ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๕ กรมทหารราบที่ ๗
: ผู้บังคับการกรมทหารพรานที่ ๓๕
: ผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๗
- ตำแหน่งปัจจุบัน : ผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ ๗

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่
กรณี หนองเต่าโมเดล

ผู้วิจัย พลตรี ชายแดน กฤษณสุวรรณ หลักสูตร การป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๖๕
ตำแหน่ง ผู้บัญชาการกองพลทหารราบที่ ๗

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสถานการณ์การลักลอบนำเข้ายาเสพติดในประเทศไทยที่ยังคงระดับความรุนแรง ส่งผลให้ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาสถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติด และยังคงต้องเผชิญกับภัยคุกคามจากปัญหาเสพติดที่มีความหลากหลายและมีลักษณะที่มีความซับซ้อนเชื่อมโยงกันมากขึ้น ทั้งปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศ การใช้ความรุนแรง และปัญหาครอบครัว เกิดเป็นภัยคุกคามของชาติ

โดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ประเมินว่า แนวโน้มสถานการณ์ปัญหาการลักลอบนำเข้ายาเสพติดของไทยในปี ๒๕๖๖ ยังไม่ลดระดับความรุนแรงลง และยังคงมียาเสพติดปริมาณมากถูกลักลอบนำเข้ามาตามแนวชายแดน ทั้งพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันตก

บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับยาเสพติดทั้งผู้เสพ ผู้ค้ารายย่อย - รายกลาง และมีผู้รับจ้างลำเลียงยาเสพติดจากแนวชายแดนเข้ามาในแหล่งพักยารอบหมู่บ้านหรือพื้นที่ใกล้เคียง หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเชียงดาว ๔๕ กิโลเมตร และห่างจากเทศบาลตำบลปึงโค้ง ๓๗ กิโลเมตร รวมถึงเป็นอำเภอชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน จึงอยู่ห่างไกลจากการเข้าถึงของอำนาจรัฐ ประกอบกับลักษณะทางภูมิประเทศที่มีภูเขาหินปูนสูงชันล้อมหมู่บ้าน ทำให้กลุ่มขบวนการลักลอบนำเข้ายาเสพติดใช้ประโยชน์จากลักษณะทางภูมิประเทศนี้ในการซุกซ่อนยาเสพติดเพื่อพักรอส่งให้กับกลุ่มลำเลียงเข้าสู่พื้นที่ภายในต่อไป

จากองค์ประกอบข้างต้นที่ทำให้พื้นที่ดังกล่าวเป็นช่องทางหนึ่งในการนำเข้ายาเสพติด การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในพื้นที่จึงมีความสำคัญและจำเป็นในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด และเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในบริบทด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ

ดังนั้น จึงเป็นที่มาของงานวิจัยฉบับนี้ ที่มุ่งจะศึกษาค้นหาแนวทางหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่ กรณี หนองเต่าโมเดล เพื่อนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
๒. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค การมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
๓. เพื่อเสนอรูปแบบหนองเต่าโมเดลในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้กับหน่วยงานราชการและภาคประชาชน

ขอบเขตของการวิจัย

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งเน้นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชน โดยใช้กรอบการปฏิบัติทางทหาร ได้แก่ งานด้านการข่าว งานยุทธการ และงานด้านกิจการพลเรือน เพื่อจัดทำเป็นต้นแบบและแนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

๒. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่

- ๒.๑ ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- ๒.๒ ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านยาเสพติดในพื้นที่, ผู้บริหารสถานการณ์ยาเสพติดในระดับนโยบาย และผู้ปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์อำนวยการปฏิบัติการแก้ไขปัญหายาเสพติดชายแดนภาคเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่ กรณี หนองเต่าโมเดล ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ร่วมกับวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ดังนี้

๑. การรวบรวมข้อมูล

๑.๑ ข้อมูลปฐมภูมิ ดำเนินโดยการสัมภาษณ์ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารการแก้ไขปัญหาสุขภาพในพื้นที่

๑.๒ ข้อมูลทุติยภูมิ ดำเนินการโดยศึกษาจากเอกสารต่าง ๆ

๒. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษา โดยเรียบเรียงข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิ แล้วนำมาวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการศึกษา

๓. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอข้อมูลแบบรายงานวิจัยเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ นำเสนอเป็นแนวคิดที่ได้จากการวิจัย

ผลการวิจัย

การสำรวจระดับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพเสพติดภาคประชาชนในพื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ ผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อของการมีส่วนร่วมออกเป็น ๔ ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนและแสดงความคิดเห็น ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยให้ผู้ตอบแบบสำรวจประเมินระดับการมีส่วนร่วมของตนเองในหัวข้อต่าง ๆ แบ่งเป็น ๔ ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง น้อย และไม่มีส่วนร่วม ผลการสำรวจพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในด้านการดำเนินกิจกรรมอยู่ในระดับมาก ด้านการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านการวางแผนและแสดงความคิดเห็น รวมถึงด้านการประเมินผลอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง

๑. ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานที่เข้าไปในพื้นที่ และไม่มีโอกาสเปิดโอกาสให้กับชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และร่วมวางแผน

๒. อุปสรรคด้านการสื่อสาร เนื่องจากประชากรบางส่วนใช้ภาษาถิ่นในการสื่อสารจึงเป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่รัฐ และขาดความมั่นใจในการสื่อความต้องการของตน ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ น้อยลงตามไปด้วย

๓. ข้อเสนอแนะ คือการเปิดโอกาสให้คนในพื้นที่ได้มีส่วนในการเสนอความคิดเห็นและร่วมวางแผนมากขึ้น รวมถึงระยะเวลาในการดำเนินโครงการต่างๆ ควรมีความยาวนานและต่อเนื่องมากกว่าที่ผ่านมา

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของหน่วยงานราชการ

๑. การมีส่วนร่วมในการประชุมเพื่อวางแผนดำเนินงานมีผู้เข้าร่วมประชุมจำนวนน้อย ทำให้การวางแผนการดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติดำเนินการได้ยาก และแผนที่ได้ไม่ตรงความต้องการของพื้นที่

๒. จำนวนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมีจำนวนน้อย อีกทั้งยังต้องปฏิบัติหน้าที่ในงานด้านอื่นๆ ด้วย ทำให้ไม่สามารถดูแลงานเกี่ยวกับยาเสพติดได้ดีเท่าที่ควร

๓. ความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นข้อจำกัดจากปัจจัยหลายๆ ด้าน ทั้งด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และพื้นที่รับผิดชอบ

๔. ความตระหนักและการยอมรับสภาพปัญหาที่แท้จริง รวมทั้งความเข้าใจที่ถูกต้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดยังมีน้อย

๕. แนวทางในการแก้ไขปัญหายาจึงต้องใช้การควบคุมโดยกลไกและกระบวนการทางสังคมที่เข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดตั้งแต่ในระดับครอบครัวและชุมชน

ข้อเสนอแนะ

๑. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ปัญหายาเสพติดในพื้นที่เป็นปัญหาที่เกิดจากปัจจัยแวดล้อมภายนอก ประกอบกับปัจจัยด้านผลประโยชน์ทำให้มีผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก ดังนั้น การแก้ไขปัญหายาจึงต้องใช้แนวทางบูรณาการร่วมทั้งจากระดับรัฐบาล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาชน เพื่อสร้างความตระหนักรวมถึงการยอมรับสภาพปัญหาที่ถูกต้องเพื่อจัดทำนโยบายในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างถูกต้อง โดยอาศัยความร่วมมือจากภาคประชาชนบูรณาการร่วมกับส่วนราชการเพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมที่ขัดขวางการปฏิบัติของกลุ่มขบวนการในลักษณะการปิดล้อมทางยุทธศาสตร์ “หนองเต่าโมเดล”

ปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของรูปแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ คือการตระหนักถึงปัญหาที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยทั้งสองกลุ่มจะต้องมองปัญหาในทิศทางเดียวกัน เห็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้นซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ

ปัจเจก ทำให้เกิดแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน สร้างกลุ่มพลังมวลชนที่มีแรงขับเคลื่อนจากภายใน เป็นเครือข่ายการป้องกันยาเสพติดในพื้นที่อย่างยั่งยืน

๒. ข้อเสนอแนะระดับปฏิบัติการ

กรอบแนวคิดการปิดล้อมทางยุทธศาสตร์พื้นที่บ้านหนองเต่า ตำบลปึงโค้ง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ หรือ “หนองเต่าโมเดล” ดำเนินการโดยใช้ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมภาคประชาชน เพื่อบริหารจัดการการมีส่วนร่วมให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมปลอดภัยจากยาเสพติด และสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในระยะยาว โดยมีหัวใจหลักคือ “ชุมชนร่วมคิด วางแผน แก้ปัญหา ร่วมกัน” ดำเนินการตามยุทธศาสตร์พระราชทาน เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และระเบิดจากข้างใน โดยสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนมีความพร้อมและมีส่วนร่วมในการดำเนินการตั้งแต่ต้น สร้างกระบวนการและศักยภาพการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกกระบวนการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการระดมความคิด การสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับประชาชนในพื้นที่ การทบทวนหลังการปฏิบัติทุกครั้ง การกำหนดรูปแบบในการมีส่วนร่วมของแต่ละโครงการ การกำหนดมาตรการต่างๆ รวมถึง โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน หรือการส่งเสริมอาชีพทางเลือก เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นแนวทางสำคัญแนวทางหนึ่งที่จะสามารถสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างยั่งยืน

๓. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางสำหรับผู้สนใจที่จะทำการศึกษาในครั้งต่อไป ดังนี้

๓.๑ ควรมีการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ รวมถึงปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์

๓.๒ ควรมีการติดตามการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการทำงานที่ได้นำเสนอ รวมถึงปรับปรุงรูปแบบการทำงานนั้นให้ดียิ่งขึ้นสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นต่อไป

๓.๓ ควรมีการศึกษาบริบทที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดยอาศัยการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน รวมทั้งกระตุ้นและสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเมื่อทุกภาคส่วนตระหนักถึงความเชื่อมโยงและการมีส่วนร่วมแล้ว จะสามารถสร้างรูปแบบที่เหมาะสมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน